

Pro gradu -tutkielma
Maantiede
Kulttuurimaantiede

Suomeen saapuneiden työperäisten korkeakoulutettujen maahanmuuttajien
sopeutumiskokemuksia tarkastelemassa ja sijainnillisia eroja etsimässä

Kanerva Matveinen

2020

Ohjaaja:
Markku Löytönen

HELSINGIN YLIOPISTO
MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN LAITOS
MAANTIEDE

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Geotieteiden ja maantieteen osasto	
Tekijä/Författare – Author Kanerva Matveinen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Suomeen saapuneiden työperäisten korkeakoulutettujen maahanmuuttajien sopeutumiskokemuksia tarkastelemassa ja sijainnillisia eroja etsimässä			
Oppiaine /Läroämne – Subject Kulttuurimaantiede			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu-tutkielma	Aika/Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 78+ liitteet	
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>Korkeakoulutettujen työperäisten maahanmuuttajien (osaajien) tutkimus on ollut vähemmistössä maahanmuuttajaryhmien tutkimuksessa, vaikka keskustelu Suomeen suuntautuvan työperäisen maahanmuuton kohdalla on kiihtynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Eriarvoisuuden tutkimuksen näkökulmasta osaajat näyttäytyvät maahanmuuttajaryhmänä, jonka arvellaan tulevan hyvin toimeen ilman heille suunnattavia tukitoimia.</p> <p>Tutkimuksessa kartoitetaan osaajien sopeutumiseen vaikuttavia tekijöitä ja vertaillaan niitä alueellisesti. Samalla keskustellaan kaupunkien ja Suomen valtion suhtautumisesta osaajiin. Sopeutumisen katsotaan olevan sopeutumista paikkaan sekä paikan muodostusprosessi. Taustalla vaikuttavat transnationalismi ja -lokalismi sekä kulttuurien välinen sopeutumisteoria. Tutkimuksessa tarkastellaan osaajien elämässä esiintyviä alueellisia eroja sekä muiden ulkoisten tekijöiden (kieli, perhe, ystävät, harrastukset, odotukset) vaikutusta osaajien sopeutumiseen. Tutkimus suoritettiin keräämällä kyselyaineisto osaajilta sekä haastatteleamalla asiantuntijoita. Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa käytettiin sekä tilastollisia menetelmiä että sisältö- ja teema-analyysiä. Lopullinen aineiston koko oli 77 vastaajaa. Asiantuntija-aineisto koostui 11 haastattelusta. Tutkimusalueena olivat osaajien kohdalla Helsinki, Espoo, Turku, Tampere ja Oulu, ja kaupunkien palveluiden tarkastelussa Helsinki, Espoo ja Tampere.</p> <p>Aineistosta saatujen tulosten mukaan osaajien tyytyväisyys elämään sekä perheen luomat sosiaaliset verkostot ja sopeutuminen olivat yhteydessä odotettuun Suomessa asumisaikaan kasvattaen odotettua Suomessa asumisaikaa. Puolestaan sijainnilla ei ollut vaikutusta osaajien tyytyväisyyteen, verkostojen tai harrastusten saamiseen tai kokemukseen kielen tarpeellisuudesta. Kansallisuus tai etninen tausta eivät myöskään vaikuttaneet osaajien tyytyväisyyden kokemukseen. Osaajien suurimmat haasteet liittyivät suomalaisten ystävien ja kontaktien saantiin. Useiden osaajien mielestä oli helpompi saada ulkomaisia kuin suomalaisia ystäviä. Kaupunkien ja valtion näkökulmasta osaajat ovat tärkeä resurssi Suomelle ja kaupunkiseutujen taloudelle. Kaupunkien ja valtion toimilla pyritään luomaan paikkaan sitoutumista tukemalla osaajien kokemusta kaupunkilaisuudesta (esim. helsinkiläinen) valtioon sitoutumisen sijaan ja sopeutuminen nähdään asuinpaikkakuntaan eikä valtioon sopeutumisena.</p> <p>Tuloksista voidaan päätellä, että osaajat nähdään Suomessa transmuuttajina ja etuoikeutettuna maahanmuuttajaryhmänä. Osaajien kohtaamiin haasteisiin ei ole kiinnitetty yhtä paljon huomiota kuin turvapaikanhakijoihin ja muihin haavoittuvaisempiin maahanmuuttajaryhmiin. Tulosten mukaan osaajatkin kohtaavat samoja vaikeuksia kuin muut maahanmuuttajaryhmät maahanmuuttoperusteestaan huolimatta. Suomen kaivatessa lisää korkeakoulutettua työvoimaa, ja katseiden kääntyessä Suomessa koulutetusta työvoimasta ulkomaille on tärkeä huomioida osaajienkin hyvinvointi Suomessa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords maahanmuutto, työperäinen maahanmuutto, korkeakoulutettujen maahanmuutto, sopeutuminen, alueelliset erot			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, Kumpulan kampus			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Faculty of Science		Laitos/Institution – Department Department of Geosciences and Geography	
Tekijä/Författare – Author Kanerva Matveinen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Highly skilled work-based migrants adjustment experiences in Finland and their regional differences.			
Oppiaine /Läroämne – Subject Human geography			
Työn laji/Arbetets art – Level Master's thesis		Aika/Datum – Month and year May 2020	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 78 +appendices
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>Research on highly skilled work-based migration has been a minority in the research of immigrant groups in Finland. From the perspective of "geographies of privileges" highly skilled work-based migrants (HSWB migrants), working often in knowledge-based jobs, are presented as a group of migrants that doesn't need support with adjustment to new places.</p> <p>In this research the differences of areas and locations are brought up as well as things affecting the adjustment. The regions studied are cities of Espoo, Helsinki, Oulu, Turku and Tampere for HSWB's adjustment experiences. Helsinki, Espoo and Tampere were research area for HSWB services. At the same time the discussion includes the perspective of cities and Finland to this phenomenon. Adjustment is seen as a geographical process in which adjustment happens in and to a place or places. The theories of transnationalism, translocalism and cross-cultural adjustment are used to highlight how adjustment is seen and influenced. The HSWB migrant's life and adjustment is looked through outside influence (friends, language, family, hobbies, expectations) and through the regional differences. Methods used were semi-structured interviews and content analysis as well as by survey and statistical methods. The sample size of the survey was 77.</p> <p>The results show that more satisfied the HSWB migrants are the longer they expect themselves to live in Finland. Also, the adjustment of their families and had a positive impact on the length of expected stay in Finland. According to result the location didn't affect satisfaction or any other factor. Neither had nationality impact on satisfaction nor ethnicity. One of the biggest challenges the HSWB migrants faced was finding Finnish friends. From cities point of view HSWB migrants are an important resource to Finland and the regions. The adjustment of HSWB was seen by officials as adjusting to a place instead of seeing it as a national level adjustment.</p> <p>According to results in Finland the HSWB migrants are seen as transmigrants. The challenges they meet have not had as much attention as asylum seekers and refugees as well as other more vulnerable groups of migrants. Still HSWB migrants face some of the same difficulties as other migrant groups. In times of Finland needing more highly skilled people for work the need for foreign talent is getting more serious and obvious. Because of this there should be some focus on the well-being of HSWB migrants.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords migration, adjustment, work-related migration, highly skilled migration			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited University of Helsinki, Kumpula Campus Library			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

Listaus taulukoista	iii
Listaus kuvista.....	iii
1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen tausta.....	1
1.2. Aiemman tutkimuksen painopisteitä	3
1.3. Tutkimuskysymykset ja -hypoteesit.....	4
1.4. Työssä eteneminen	6
2. Teoreettinen viitekehys	7
2.1. Maahanmuuttoteoriat	7
2.1.1 Transnationalismi	8
2.1.2 Translokaalisuus	9
2.2. Kulttuurien välinen sopeutumisteoria	10
2.2.1. Puoliso	11
2.2.2. Lapset.....	13
2.2.3. Harrastukset ja ystävät.....	14
2.2.4. Työn merkitys osaajien sopeutumisessa.....	16
2.3. Paikka ja osaaja	16
2.4. Yhteiskunta, odotukset ja osaajat	17
2.4.1 Suomi ja korkeakoulutettujen työperäinen maahanmuutto	17
2.4.2. Tutkimusalue	19
3. Menetelmät ja aineisto	21
3.1. Aineistonkeruumenetelmät.....	22
3.1.1. Osaajien kokemusaineiston kerääminen.....	22
3.1.2. Yhteiskunnasta kerättävän tiedon keruumenetelmät	24
3.2. Aineistonanalysointimetodit.....	25
3.2.1. Kyselyn analysointimenetelmät.....	25
3.2.2 Haastattelujen analysointimenetelmät	27
3.3. Tutkimusaineisto	28
3.3.1. Tutkimusaineisto yhteiskuntaan	28
3.3.2. Kyselytutkimuksen aineisto.....	29
3.4. Rajoitukset.....	31
4. Tulokset	33

4.1. Hypoteesien testaus ja testauksen valmistelu	33
4.1.1. Analyysien valmistelu	33
4.1.2 Hypoteesien testaus	35
4.2. Yksilöiden näkökulma.....	38
4.2.1. Ystävät, verkostot ja perheen sopeutuminen	38
4.2.2. Perhe	41
4.2.3. Kieli	42
4.2.4. Yhteiskunta.....	44
4.3. Kaupungit ja yhteiskunta.....	46
4.3.1. Palvelut ja elinkeinonäkökulma.....	46
4.3.2. Työ, yhteiskunta ja kieli	49
5. Keskustelu ja pohdinta.....	52
5.1. Paikkaa luomassa ja sijainnin vaikutusta pohtimassa	53
5.2. Kielen kohtaamisia.....	55
5.3. Sosiaalisia kontakteja ja tukea etsimässä	56
5.4. Yhteiskunnan ja osaajan kohtaamisia	59
5.4.1. Kansalaisuus ja etnisyys vaikuttavat myös osaajiin	59
5.4.2. Sukupuolten välisiä eroja ja puolison osaajaidentiteetti	60
5.4.3. Yhteiskunta ja elinympäristö	61
6. Johtopäätökset	64
7. Kiitokset.....	67
Lähteet	68
Liitteet	79
Liite 1 Aineiston kuvailevat diagrammit ja taulukot.....	79
Liite 2 Fisherin tarkan testin tulokset.....	81
Liite 3 Kyselyn levityspaikat.....	82
Liite 4 Kyselylomake	83

Listaus taulukoista

Taulukko 2.1 Tutkimusalueen demografisia ja elinkeinoelämän eroja	20
Taulukko 3.1 Karkeasti arvioitu otoksen koko	23
Taulukko 3.2 Haastattelujen teemaluokittelu	27
Taulukko 3.3 Haastatellut asiantuntijat.....	28
Taulukko 4.1 Faktorianalyysin tulokset.....	34
Taulukko 4.2 Cronbackin alpha	35
Taulukko 4.3 Perheen sopeutuminen ja oletettu Suomessa olo aika	36
Taulukko 4.4 Tyytyväisyyden riippuvuus harrastuksista ja sosiaalisuudesta.....	36
Taulukko 4.5 Asumisen ja tyytyväisyyden suhde.....	37
Taulukko 4.6 Kokonaistyytyväisyyden ja tyytyväisyyden kausaalisuhteet.....	37
Taulukko 4.7 Kaupunkien ja valtion kuvailuja valtiosta ja kaupungista.	50

Listaus kuvista

Kuva 3.1 Aineiston keruu ja analysointi.....	21
Kuva 3.2 Tilastollisen analyysin prosessi	26
Kuva 3.3 Kvalitatiivisen aineiston analyysiprosessi.....	27
Kuva 3.4 Osaajien asuinpaikkakunnat	30
Kuva 3.5 Osaajien ilmoittamat kotimaat.	31
Kuva 4.1 Paikat, joissa tutustuttu ystäviin	40
Kuva 5.1 Osaajien ja elämän osa-alueiden vaikutussuunnat paikan luomis- ja sopeutumisprosessissa.....	52

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen tausta

Suomen mediassa puhe työperäisestä maahanmuutosta kävi alkuvuonna 2019 kuumana, etenkin korkeasti koulutettujen ulkomaalaisten ns. ulkomaalaisten huippuosaaajien (jatkossa osaaja) osalta. Tarvetta ulkomaalaiselle työvoimalle ja osaajille Suomessa sekä huomiota tähän tarpeeseen ovat kasvattaneet liike-elämän kansainvälistyminen, huoltosuhteen heikkeneminen (Päivinen, 2017), talouden kasvutarpeet ja innovaatiohyödyt (Raunio, 2015) sekä Suomessa korkeakoulutetun työvoiman maastamuuton synnyttämä aivovuoto (Sintonen, 2017) yhdessä suomalaisten ICT-alan yritysten kohtaamien työvoiman hankintahaasteiden lisäksi (Nurmi, 2019; Klemettilä, 2019). Nämä tekijät yhdessä ovat osoittaneet entisestään julkisessa keskustelussa, kuinka tarpeellisia osaajat ovat Suomelle. Kansainvälisesti kilpailu osaajista on kovaa, ja erottuakseen joukosta on Suomen kyettävä vastaamaan luomiinsa odotuksiin sekä auttamaan osaajia sopeutumaan. Osaajien kiintyminen Suomeen voi tapahtua sopeutumisen kautta ja näin työvoima, joka on saatu, kyetään myös pitämään Suomessa.

Osaajaksi on tässä tutkimuksessa määritelty henkilö, joka on korkeakoulutettu (ISCO-2 ryhmä 2 taso 4, vähintään alempi korkeakoulututkinto; ILO, 2012) työperäinen maahanmuuttaja huomioimatta sitä, onko henkilö työllistynyt koulutustaan vastaavalle tasolle tai alalle. Maahanmuuttokirjallisuudessa osaajat voidaan luokitella transnationaaleiksi maahanmuuttajiksi, toisinaan jopa transnationalististen maahanmuuttajien eliitiksi (Beaverstock, 2005). Heihin yhdistettävät ominaisuudet ovat vaivaton liikkuminen sijainnista toiseen, juurettomuus ja sitoutumattomuus (Yeoh & Huang, 2011; Beaverstock, 2005), ja heidän katsotaan usein olevan miehiä, joita perhe-elämä ei sido (Leinonen, 2011). Liikkuvuuden takia oletuksena on myös, etteivät he tarvitse tukea sopeutumiseen, sillä pian he asuvat jo muualla (Vaattovaara, Bernelius, Kepsu & Eskelä, 2010). Osaajien kuvaaminen transnationaaliseksi eliitiksi ei kuitenkaan tarkoita, että he kuuluvat välttämättä superrikkaaseen transnationaaliin eliittiin (Beaverstock, Hubbard & Short, 2004). Transnationalismiin palataan luvussa 2. ”Eliittiin” kuuluminen

osaltaan vahvistaa oletusta siitä, että osaajilla on kykyjä sopeutua Suomeen helposti. Liikkuvuudesta johtuvien oletusten vaikutuksesta (paikkaan sitoutumattomuus, etuoikeus koulutustaustan ja tulotason vuoksi) osaajat vaikuttavat ryhmältä, jotka eivät tarvitse tukea tai apua Suomeen asettautumisessa. Kyseinen edellä esitetty ajattelumalli tuo esille, kuinka osaajien eliittiaseman oletetaan suojaavan heitä ongelmilta ja vaikeuksilta. Osaajiin painottuva tutkimus onkin ollut vähemmistössä maahanmuuttotutkimuksessa verrattuna esimerkiksi pakolaisiin ja heidän sopeutumiseensa ja integroitumiseensa painottuviin tutkimuksiin. Kyseinen ”etuoikeuksien maantieteen” tutkiminen ja esille tuominen (Pow, 2011; Beaverstock et al., 2004) luo käsitystä osaajien ja muiden maahanmuuttajien kohtaamien haasteiden ja elämien eroista.

Integraatio ja sopeutuminen tiedetään monipolvisiksi prosesseiksi, joihin vaikuttavat niin verkostot, työ, perhe sekä fyysinen ympäristö. Tämän tutkimuksen taustalla on myös halu tuoda esille näiden elämän osa-alueiden välisiä suhteita. Työperäisen maahanmuuton palvelut ja tarpeet ovat jääneet vähemmistöön tarkasteltaessa haavoittuvammassa asemassa olevien ryhmien (mm. turvapaikanhakijat) tarpeita. Osaajien sopeutumiseen suunnatun huomion vähyyden takia selkeä vastuu osaajiin kohdistuvien toimien ja palveluiden kehittämiseksi on jäänyt syntymättä. Samalla huomiota ei ole kiinnitetty elinkeinoelämän kyvyille hyödyntää osaajia täydellisesti (Raunio, 2015). Keskustelu osaajista sitoutuu vahvasti yhteiskunnalliseen keskusteluun Suomen taloudesta, huoltosuhteesta sekä kyvystä ylläpitää hyvinvointiyhteiskuntaa.

Tutkimuksen aiheen valintaan vaikuttivat kirjoittajan mielenkiinto korkeakoulutettua työvoimaa, aivovuotoa ja maahanmuuttoa kohtaan. Kysymykset marginalisoidun kokonaisryhmän (maahanmuuttajat) sisäisistä eroista ja toisten ryhmien korkeammasta arvostuksesta sekä luoduista yhteiskunnallisista odotuksista ryhmää kohtaan luovat mielenkiintoisen tutkimuskentän. Samaan aikaan tulee nimittäin muistaa, että osaajat ovat maahanmuuttajia, jotka käyvät läpi samoja prosesseja Suomeen päästäkseen kuin muutkin maahanmuuttajat, vaikka heitä ei koeta yhteiskunnassa välttämättä maahanmuuttajaksi etuoikeutetuksi mielletävän asemansa vuoksi.

1.2. Aiemman tutkimuksen painopisteitä

Työperäisten maahanmuuttajien tutkimuksessa painopiste on ollut etenkin työkomennukselle lähetettyjen ekspatriaattien tutkimuksessa organisaatioiden näkökulmasta (katso esim. Jonasson, Lauring & Guttormsen, 2018; Harvey, 2012). Yritysnäkökulmassa korostuvat huomattavasti osajien epäonnistuneesta sitoutumisesta ja sopeutumisesta johtuvat työkomennusten keskeytykset sekä heikentynyt työsuoritus kustannuksineen. Yhä globalisoituvammassa maailmassa on tietotekniikasta huolimatta tarvetta kasvatusten tapahtuvalle kommunikaatiolle ja tiedon vaihdolle, ja siten myös osajien liikkuvuudelle (Bender & Fish, 2000). Organisaatioiden näkökulmasta osajista huolehtimisesta on kyse resurssien parhaimmasta mahdollisesta käytöstä ja työvoiman vaihtuvuudesta johtuvien kustannusten karsimisesta.

Sitoutumistutkimusta on tehty maahanmuuttopoliittisten päätösten ja oleskelupien vaikutuksiin pohjautuen ja tarkastellen niiden vaikutuksia maahanmuuttoon (Törngren & Holbrow, 2016; Kulu-Glasgow, Schans & Smit, 2018). Lupa- ja maahanmuuttopoliittisten toimenpiteiden kohdalla painotus on toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuuden tarkastelussa. Tässä tutkimuksessa kyseisiin kysymyksiin ei vastata, mutta kaupunkien tarjoamia palveluita osajille esitetään.

Osaajien identiteetin muutoksen tutkiminen sopeutumisen näkökulmasta on ollut esillä kansainvälisesti (Yeoh & Huang, 2011; Tarnanen, Rynkänen & Pöyhönen, 2015). Suomessa kielen oppiminen ja tarpeellisuus ovat puolestaan olleet monessa tutkimuksessa keskiössä, sillä sen koetaan olevan edistävän työelämään integroitumista (Tarnanen et al., 2015; Leinonen, 2012). Suomeen keskittyneessä tutkimuksessa myös alueelliset erot ovat olleet huomiolla muun muassa ACRE-tutkimushankkeessa (Vaattovaara, Kepsu, Bernelius & Eskelä, 2009; Vaattovaara et al. 2010).

Tutkimuskirjallisuudessa valtion sisäisten alueiden erot ovat olleet vähäisemmällä tarkastelulla. Suomessa ulkomaalaiset ovat keskittyneet kaupunkeihin statuksesta riippumatta, sillä kaupungeista löytyy eniten työ- ja koulutusmahdollisuuksia. Tämän tutkimuksen alueellisessa tarkastelussa ovat näistä kaupungeista Helsinki, Espoo, Tampere

ja Oulu. Kaikilta alueilta löytyy Työ- ja Elinkeinministeriön alaista Talent Boost-toimenpideohjelman toimintaa, minkä avulla osaajien määrää Suomessa pyritään kasvattamaan. Kaupungit edustavat myös alueellisia kasvukeskuksia, joihin kohdistuu maahanmuuttoa sekä maan sisäistä muuttoliikettä. Erot kaupunkien koossa ja toimissa maahanmuuttajien sopeuttamiseksi mahdollistavat erojen löytymisen osaajien sopeutumisessa ja tuen saamisessa. Alueellisten erojen tarkastelun avulla selvitetään, miten sijainti ja paikka vaikuttavat osaajien sopeutumiseen.

Tutkimus osaltaan asettuu jatkamaan Vaattovaaran ja muiden (2010) sekä UHT – Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen (Tilastokeskus, 2015a) aloittamaa keskustelua ulkomaalaisten osaajien asuttamisesta ja hyvinvoinnista, laajentaen tutkimusta pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ja keskittyen ulkomaalaisten osaajien sopeutumisen sekä elämän tarkasteluun alueellisesti ja yleistasolla. Samalla tutkimus osallistuu keskusteluun työvoiman liikkuvuudesta Suomeen sekä työvoiman sitouttamisesta. Monet maahanmuuttajiin kohdistettavista toiminnoista on suunnattu erityisesti pakolaistaustaisille ja työttömille maahanmuuttajille eikä osaajille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö osaajilla olisi tarvetta saada tukea Suomeen asettautumiseen ja sopeutumiseen.

1.3. Tutkimuskysymykset ja -hypoteesit

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella ulkomaalaisten osaajien elämän tarpeita ja kokemuksia Suomessa asumisesta ja elämisestä, jotta osaajien sitouttamiseksi Suomeen olisi helpompi tehdä toimia. Tarkoituksena on myös käydä keskustelua siitä, miten suomalaiset kaupungit ja Suomi yhteiskuntana ovat valmiita vastaanottamaan ulkomaalaisia osaajia. Tässä pro gradu-tutkielmassa työelämä jätetään tarkemman tarkastelun ulkopuolelle, mutta sitä käsitellään verkostojen ja kielen tarpeellisuuden näkökulmista kevyesti. Tarkasteltavat osa-alueet ovat ystävät ja verkostot, vapaa-aika ja harrastukset, kieli sekä kokemukset yhteiskunnassa. Tutkimusalueena ovat osaajien kohdalla Helsinki, Espoo, Turku, Tampere ja Oulu sekä kaupunkien tuottamien palveluiden kohdalla Helsinki, Espoo ja Tampere.

Vaikka kirjallisuudessa on pitkälti keskitytty organisaatioihin ja työkomennukselle lähetettyihin eikä itse työtä etsineisiin muuttajiin (self-initiated migrant) on oletus kuitenkin se, että tarpeet ja haasteet ovat samoja kuin muillakin korkeakoulutetuilla työperäisillä maahanmuuttajilla.

Odotuksena on, että asuinpaikalla on vaikutusta tyytyväisyyteen samoin kuin etnisellä taustalla ja kansalaisuudella. Alueiden eroavaisuuksien (esim. kansainvälisyys, maahanmuuttajaväestön määrä) voisivat selittää alueiden vastaanottavuuden lisäksi osaajien paikallista tyytyväisyyttä ja niiden eroja. Etnisyyden ja kansalaisuuden vaikutus sopeutumiseen puolestaan kertoo osaajien kulttuuri- ja etnisyystaustojen eroista uuteen ympäristöön verrattuna. Odotuksena siis on, että kyseiset tekijät vaikuttavat osaajien sopeutumiseen ja näin ollen osaajat-kategorian sisällä on ryhmiä, jotka kohtaavat useammin vielä määrittämättömiä haasteita kuin toiset.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Ovatko osaajat löytäneet itselleen ystäviä ja verkostoja sekä millaisia verkostot ovat?
2. Ovatko harrastukset vaikuttaneet maahanmuuttokokemukseen?
3. Mitä haasteita osaajat ovat kohdanneet Suomessa elämisessä?
4. Millaisina maahanmuuttajina kaupungit ja valtio näkevät osaajat, ja millaisia palveluita heille on luotu?

Hypoteesit ja nollahypoteesit ovat seuraavat:

H0₁ Asuinpaikalla ei ole vaikutusta osaajien kokonaistyytyväisyyteen. H1₁ Asuinpaikalla on vaikutusta osaajien kokonaistyytyväisyyteen.

H0₂ Asuinpaikka ei selitä kielen tarpeellisuuden kokemusta. H1₂ Asuinpaikka selittää kielen tarpeellisuuden kokemusta

H0₃ Perheen sopeutuminen ei vaikuta Suomessa vietettyyn aikaan. H1₃ Perheen sopeutuminen vaikuttaa Suomessa vietettyyn aikaan.

H0₄ Harrastukset ja ystävät eivät vaikuta osaajan tyytyväisyyteen. H1₄ Harrastukset ja ystävät vaikuttavat osaajan tyytyväisyyteen.

H0₅ Asumistyytyväisyys ei selitä tyytyväisyyttä. H1₅ Asumistyytyväisyys selittää tyytyväisyyttä.

H0₆ Kokonaistyytyväisyyttä ei selitä oletettu Suomessa asumisaika. H1₆ Kokonaistyytyväisyyttä selittää oletettu Suomessa asumisaika.

H0₇ Asumistyytyväisyys, sosiaalisuus, tyytyväisyys tai harrastukset eivät ole riippuvaisia sukupuolesta, etnisyydestä tai kansalaisuudesta. H1₇ Asumistyytyväisyys, sosiaalisuus, tyytyväisyys tai harrastukset ovat riippuvaisia sukupuolesta, etnisyydestä tai kansalaisuudesta.

1.4. Työssä eteneminen

Työssä edetään seuraavasti:

Luvussa kaksi esitellään tutkimukseen liittyvät maahanmuutto- ja sopeutumisteoriat sekä näkökulmat sekä osaajien sopeutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Käsittelyssä ovat niin puolison ja perheen vaikutus sopeutumiseen kuin ystävien, verkostojen ja harrastusten merkitys osaajalle. Luvussa kaksi esitellään myös tutkimusalue ja tutkimusalueen rajauksen perustelut. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen luvussa kolme esitetään tutkimuksessa käytetyt aineistojen keruumenetelmät, sekä analyyseissä käytetyt kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset menetelmät. Menetelmien jälkeen esittelyssä ovat tutkimusaineistot. Luvussa neljä esitetään analyyksien tulokset ja luvussa viisi pohditaan tulosten syntyä ja merkitystä sekä osaajan että yhteiskunnan näkökulmista.

2. Teorettinen viitekehys

Tässä luvussa käydään läpi tutkimusaiheeseen liittyvää aiempaa kirjallisuutta ja teoreettista viitekehystä tarkemmin esitellen keskeiset teoriat ja näkökulmat sekä lähestymistapoja aiheeseen. Läpi käydään niin merkittäviä maahanmuutto- ja sopeutumisteorioita sekä perheen, ystävien, harrastusten sekä työn vaikutusta sopeutumiseen. Lisäksi esittelyssä on paikanmuodostusprosessin ja sopeutumisen välinen yhteys sekä tutkimusalue.

2.1. Maahanmuuttoteoriat

Maahanmuuttoa on mahdollista tutkia monella tapaa. Makrotason maahanmuuttoteoriat pyrkivät selittämään laajempien massojen liikettä sekä muuttopäätöksiin johtavia tekijöitä, kuten yhteiskunnan vaikutusta sekä tapoja hillitä sekä kasvattaa maahanmuuttoa. Mikro- ja mesotasoilla puolestaan fokus on yksilön ja ryhmien valinnoissa, eikä niinkään institutionaalisissa muutoksissa ja instituutioiden vaikutuksissa muuttoliikkeeseen. Tässä tutkimuksessa makrotasolla huomio on siinä miten suomalainen yhteiskunta, valtio sekä kaupungit toimivat ja tukevat ulkomaalaisten osaajien maahanmuuttoa. Palveluiden tarjoaminen ja palveluiden merkitys integraation ja sitouttamisen edistäjinä nousevat makrotason keskustelussa esille. Mikrotasolla tarkastellaan osaajien sopeutumiseen ja paikan muodostamisprosessiin vaikuttavia tekijöitä.

Työperäisen maahanmuuton teoriat ovat pitkälti keskittyneet taloudellisiin vaikutuksiin ja kannustimiin, jotka muutolla ovat niin yksilöihin kuin yhteiskuntiin. Tämän tutkimuksen maahanmuuton viitekehys painottuu transnationalismiin ja -lokalismiin. Tutkimuksen painopiste on siis maahanmuuttoteorioiden osalla teorioissa, jotka painottavat maahanmuuttajan roolia maahanmuuttoprosessissa muuttopäätöksestä integroitumiseen sekä poismuuttoon saakka.

2.1.1 Transnationalismi

Transnationalismi on prosessi, jonka kautta maahanmuuttajat luovat siteitä koti- ja kohdemaahansa (Kivisto, 2001). Transmuuttaja (transmigrant) on maahanmuuttaja, joka osallistuu transnationaaleihin prosesseihin ja yhteisöihin (Glick-Schiller, 1999; Kivisto, 2001). Yksinkertaisesti transnationaalinen muuttoliike tarkoittaa rajoja ylittävää muuttoliikettä. Transnationalismin mukaan maahanmuuttajat pyrkivät ylläpitämään yhteyksiä kotimaahansa, vaikka eivät siellä eläisikään. Transnationalismin avulla huomio kiinnittyy yksilöiden ja yhteisöjen välisiin valtioiden rajat ylittäviin siteisiin (Kivisto, 2001; Portes, Haller & Guarnizo, 2002).

Maahanmuuttajat eivät ainoastaan saavu ja sopeudu heti uuteen maahan, vaan sopeutuminen on aktiivinen prosessi, jonka aikana vastuu sopeutumisesta on muuttajalla. Transnationalismin näkökulmasta maahanmuuttajat eivät neuvottele ainoastaan omasta identiteetistään ja olemisestaan uudessa maassa vaan myös omasta identiteetistään kotimaassaan (Croucher S., 2011; Kivisto, 2001). Transnationalismia mukaillen yksilö ei kuulu ainoastaan uuteen maahan vaan siteet vanhaan maahan luovat rajat ylittäviä identiteettejä. Kyseisten prosessien kautta osaajat luovat siteitään kohdemaahan ja muokkaavat paikan kokemusta.

Kivisto (2001) tuo esille, kuinka maahanmuuttajien elämä koostuu yhä useammin verkostoista, jotka sitovat kotimaahan sekä vastaanottajamaahan. Kokemukset kotimaassa ja kotimaahan liitettävät ominaisuudet ja oletukset toimesta heijastuvat osajaan. Esimerkiksi Kanadaan muuttavien amerikkalaisten asenne on toisinaan huoleton, johtuen siitä, että heidän kotimaansa on yksi "supervalloista" (Croucher, 2011). Transnationalistinen katsontakanta antaa siten maahanmuuttajalle luvan ja mahdollisuuden useampaan identiteettiin, tai joustavasti liikkua ja sopeutua eri valtioiden normien ja oletusten mukaan halutessaan.

Transnationalistiset yhteisöt, eli yhteisöt, joiden avulla maahanmuuttaja pystyy ylläpitämään suhteitaan kotimaahansa sekä luomaan suhteita kohdemaahansa, ovat transnationalismi-keskustelussa suuresti esillä. Tämä johtuu siitä, että yhteisöjen kautta suhteiden ylläpitäminen ja luominen onnistuu. Portes (1999) tuo esille kuinka tärkeitä

kansainväliset yritykset ja työpaikkojen yhteisöt ovat transmuuttajille, kuten myös yhteiseen kulttuuriin ja politiikkaan perustuvat yhteisöt. Portes et al. (2002) huomauttavat, kuinka transnationalismin kautta tulee vaikutelma, että suurin osa maahanmuuttajien sopeutumisesta tapahtuu transnationalismin avulla. Transnationalismin kautta tapahtuvat integroituminen, tai integroituminen yhteisöön muulla tavoin, ei kuitenkaan takaa maahanmuuttajan sitoutumista tai maahan jäämistä (Portes et al., 2002). Integroituminen ei välttämättä luo tai tarkoita uusia siteitä kotimaastaan tulleisiin ihmisiin uudessa maassa. Transnationaalisen mallin mukaan siis sosiaaliset ja kulttuurilliset identiteetit transnationaalisisissa yhteisöillä hämärtävät valtioiden rajoja johtaen moninaisiin kuulumisen kokemuksiin (Castles & Miller, 2009, s. 45).

2.1.2 Translokaalisuus

Translokaalisuus nojautuu transnationalismiin, mutta pyrkii kehittämään ja täyttämään transnationalismiin jääneitä heikkouksia (Greiner & Sakdapolrak, 2013). Kirjallisuudessa translokaalius voi esiintyä myös transnationalismin synonyyminä, mutta käytettäessä omana terminään se viittaa ilmiöön, jossa yhdistyvät muuttoliike, liikkuvuus, kiertomuutto (circular migration) sekä alueet, jotka eivät ole rajoittuneet valtioiden rajoihin. Translokaaliudelle ei kuitenkaan ole vakiintunut yhtä tiettyä merkitystä, vaan se on tutkijariippuvainen termi. Brickell ja Datta (2011, s.3) esittävät, että translokaalius on osa transnationaalisuutta, mutta se laajentaa transnationalismin käsitettä. Translokaaliudessa hyödynnetään transnationalismin konsepteja, mutta niitä hyödynnetään paikallisella tasolla, jonka avulla on mahdollista tarkastella niin valtioiden sisäistä muuttoliikettä kuin siitä johtuvaa identiteettien muutosta, mitkä transnationalismin kentällä voivat jäädä isompien kokonaisuuksien ja konseptien varjoon (Brickell et al., 2011 s. 3-4). Translokalismi tarjoaa välineitä, joiden avulla tarkastella ja ymmärtää verkostoja, paikkoja ja mittasuhteita, jotka vaikuttavat identiteettien muuttumiseen, sillä ihminen ei ole sama paikasta toiseen vaan identiteetti on paikkariippuvainen (Yeoh ja Huang, 2011).

Kuten Oakes ja Schein (2006a, s. xiii) esittävät, translokaalisuus voi yksinkertaisimmillaan tarkoittaa sitä, että henkilö identifioituu useamman kuin yhden sijainnin kautta. Toisin sanoen, pelkästään kotimaa ei ole identiteettiä muovaava tekijä, vaan myös kohdema

vaikuttaa identiteettiin. Kun transnationalismissa korostuu suhteiden ja siteiden luominen uuteen maahan ja kotimaahan translokaaliuden kohdalla voidaan puhua myös arkipäivän toimista, joiden avulla sidettä kotimaahan tai uuteen maahan ylläpidetään (Tolia-Kelly, 2004), esimerkiksi puhelimitse, sähköpostitse ja sosiaalisen median kautta. Usein translokaalius viittaa ihmisen luomiin paikallisiin suhteisiin ja paikkojen väliseen kanssakäymiseen, jotka johtavat käytöksen muuttumiseen (Brickell ja Datta, 2011, s. 6). Esimerkiksi kohdemaassa harrastuksiin osallistuminen on tapa luoda suhteita uusiin paikkoihin ja sijainteihin sekä kasvattaa ymmärrystä ympäristöstä. Vaikka sanana translokaalius viittaakin sijaintiin, on sen merkitys kuitenkin sidottu paikkaan. Translokaaleissa prosesseissa korostuu paikan merkitys identiteetin ja toimintatapojen muuttajina.

Kaiken kaikkiaan translokaalius on transnationalismin laajennettu muoto, jonka avulla voidaan tarkastella pienempiä yksiköitä sekä paikan merkitystä kokemusten ja identiteettien luojina. Valtioiden rajojen merkitykset voivat hämärtyä paikkojen välisten merkityksien ollessa suurempia kuin rajojen merkitykset. Smith (2005) mukaan vaikka transnationaalit maahanmuuttajat ovat liikkuvaisia, ovat he silti aina sitoutuneita alueelliseen toimintaan ja päätöksen tekoon. Täten, vaikka osaajat ovat liikkuvaisia, he kuitenkin aktiivisesti osallistuvat paikan muodostamiseen ja paikallisiin prosesseihin saadakseen juurtua paikkaan siellä oloajakseen.

2.2. Kulttuurien välinen sopeutumisteoria

Kulttuurien välisiä sopeutumisteorioita (cross-cultural adjustment theories) on hyödynnetty usein keskusteltaessa integraatiosta sekä sopeutumisessa uuteen maahan. Vanhimmat sopeutumisteoriat ovat 1900-luvun puolivälin tienoilta. Kaikista tunnetuin ja yhä käytössä oleva on Lysgaardin U-käyrä teoria (u-curve theory), jossa sopeutuminen jaetaan neljään osaan. Nämä osat ovat innostuksen ja kiehtomisen (honeymoon), kulttuurishokin (cultureshock), sopeutumisen (adjustment) ja lopulta hallinnan (mastery) vaiheisiin (Black ja Mendenhall, 1990). Kyseistä mallia käytetään yhä, vaikka sen toimivuutta ja paikkansa pitävyyttä onkin kyseenalaistettu (ks. esim. Black ja Mendelhall, 1990). Sopeutuminen uuteen kulttuuriympäristöön, on tunne pitoinen prosessi (Andearson, 2008), ja tämän U-

käyrä-malli tuo hyvin esille. Kulttuurishokki-vaihe sisältää akkulturaatiostressiä (Hasmi, Fross & Scott-Young, 2014), joka muodostuu, kun muuttaja huomaa kotimaan tapojen eroavan uuden maan tavoista (Gullahorn & Gullahorn, 1963).

Aikaisimmat sopeutumisteoriat ja -tutkimukset ovat pitkälti keskittyneet osajien sopeutumiseen, mutta muun muassa Caliguiri, Hyland, Joshi ja Bross (1998) ovat tutkineet sopeutumista myös perheyksikön näkökulmasta, sekä sitä miten perheen sopeutuminen vaikuttaa yksilön päätöksiin ja kokemuksiin. Perheiden vähäinen tutkinta johtunee siitä, että pääpaino retention (sitouttamisen) sekä sopeutumisen suhteen on ollut työntekijöissä olettaen, että ”elannon tuojan” päätös on se mikä saa perheet pysymään maassa. Silfver (2010, s. 138) tuo ilmi, että työ ei ole ollut yleisin maahanjäämisperuste vaan perhe. Lasten ja puolison vaikutusta sopeutumiseen käsitellään tarkemmin kappaleissa 2.2.1. ja 2.2.2.

Tutkiessaan ranskalaisia Berliinissä Duchene-Lacroix ja Koukoutsaki-Monnier (2016) esittivät ajatuksen siitä, että kysymys ei ole ainoastaan integroitumisesta sijaintiin ja paikkaan, jossa ihmiset asuvat vaan siitä mihin he integroituvat: integroituminen ei tapahdu välttämättä kohdemaan väestöön vaan esimerkiksi kansainväliseen väestöön. Integroitumisesta keskustellessa huomio on useimmiten integroitumisessa kohdemaan väestöön mutta huomio integroitumisen monista mahdollisuuksista on jäänyt vähemmälle.

Seuraavissa alakappaleissa käsitellään ensimmäiseksi puolison ja lasten sopeutumisten vaikutusta osajaan. Toiseksi esitellään sosiaalisten suhteiden ja harrastusten vaikutuksia sopeutumiseen ja integroitumiseen, ja niiden merkityksiin maahanmuuttokokemusten ja maassa asumiskokemusten tuottajina. Sosiaalisen tuen merkitys on tärkeä niin työn perässä muuttaville kuin heidän perheenjäsenilleen. Sopeutumista edistävät toimintatavat kuitenkin vaihtelevat. Epävarmuus omasta asemasta Suomessa niin yhteiskunnassa kuin työpaikalla vaikuttavat kiinnittymisen ja sopeutumisen prosesseihin.

2.2.1. Puoliso

Puolison sopeutumisen tärkeys on ollut tiedossa tutkimuskirjallisuudessa jo pidemmän aikaa (ks. esim. Black and Stephens, 1989), mutta se on jäänyt vähemmälle huomiolle

maahanmuuttajille tuotetuissa palveluissa. Puhuttaessa puolisoista usein keskitytään heteropariskuntien naispuoliseen henkilöön, sillä korkeakoulutetut miehet muuttavat keskimäärin enemmän työperusteisista syistä kuin korkeakoulutetut naiset (Petzold, 2017).

Andearson (2008) tuo esille, kuinka työpaikan tarjoaman sopeutumisen tuen puuttuminen vaikuttaa puolisoon ja puolison kokemuksiin vieraasta kulttuurista. Tuen puuttuminen muuttovaiheessa ja muuton jälkeen puolisolle heikentää maahanmuuton onnistumista. Black ja Stephens (1989) saivat saman lopputuloksen huomauttaen myös, että puolison mielipiteellä maahanmuutosta on suuri vaikutus. Sekä Black ja Stephen sekä Andreason keskittyivät tutkimuksissaan henkilöihin, jotka lähetettiin työkomennukselle itse työnetsineiden (self-initiated) sijaan. Maahanmuuton ja työkomennuksen epäonnistuminen tuottaa kustannuksia työnantajalle hukattujen resurssien kautta (Black ja Stephens, 1989). Tämän vuoksi osa yrityksistä ja instituutioista (esim. Supercell, Tampereen yliopisto, Helsingin kaupunki) ovat alkaneet luomaan palveluita, jotka tukevat osaajien puolisoja maahanmuuton kanssa ja sopeutumisessa Suomeen. Epäonnistuneen maahanmuuton pääsyynä on yleisimmin puolison sopeutumattomuus uuteen ympäristöön ja vasta toiseksi osaajan sopeutumattomuus (Black ja Stephens, 1989).

Puolison jättäminen huomiotta työkomennusta suunniteltaessa on hyvin yleistä yritysten parissa, vaikka tutkimustulosten perusteella siihen tulisi kiinnittää paljon huomiota. Lazarova, McNulty ja Semeniuk (2015) tuovat esille, että relokaatitukea annetaan todennäköisemmin koko perheelle kuin ainoastaan työskentelevälle puolisolle. Puolisoille tarjotun tukitoiminnan, esimerkiksi paikallisten "hostien" avulla on tarkoitus luoda yhteyksiä paikallisiin sekä helpottaa uuden ympäristön ja kulttuurin ymmärtämistä (Lazarova et al., 2015). Tämä on osa verkostojen luomista, sillä myös ystävät ja sosiaaliset suhteet luovat verkostoja, jotka auttavat löytämään uusia kontakteja sekä sopeutumaan. Esimerkiksi kohdemaan kielitaidon heikkous tai osaamattomuus, muiden perheenjäsenten auttaminen (lasten arjesta huolehtiminen) vaikuttaa suuremmin puolisoon kuin työssä olevaan, sillä lähtökohtaisesti työympäristöt ovat valmistautuneet ottamaan vieraan ihmisen vastaan ja auttamaan häntä sopeutumisessa. Toisin sanoen, työtätekevällä on työnsä kautta paikallisia yhteyksiä, kun muilla perheen jäsenillä ei ole valmiiksi rakennettua alustaa ja yhteisöä, verkostoa, jonka avulla sopeutua. Tämän vuoksi puoliset pääsevät toisinaan myös syvemmälle paikalliseen kulttuuriin ja ovat herkempiä kokemaan ulkopuolisuutta kuin puolisonsa (Andreason, 2008). Kulttuuriin syvälle pääseminen myös

altistaa työttömiä puolisoita kokemaan kulttuurishokin yksinään ja siten kokemaan sen voimakkaampana, etenkin työttömien naispuolisten kumppanien kohdalla (Punnett, 1997).

Puolisoista usein käytetty termi on ”following spouse” – seuraava puoliso. Termi antaa vaikutelman, ettei puolisollla ole sananvaltaa tai mahdollisuutta vaikuttaa päätökseen muutosta, poistaen puolisolta toimijuuden. Kyseinen näkökulma aliarvioi perheyksikön tärkeyden ja vaikutukset sekä jättää huomiotta puolisoloiden vaikutusmahdollisuudet ja kokemukset. Osaajan kannalta myös osaajan ja puolison sekä osaajan ja muun perheen välisten suhteiden laadut vaikuttivat osaajien sopeutumiseen (Lazarova et al. 2015; De Cieri, Dowling & Taylor, 1991) Perheet, joissa on tukeva ilmapiiri, hyvä kommunikaatio sekä positiivinen suhtautuminen maahanmuuttokokemukseen sopeutuvat paremmin (Caligiuri et al. 1998).

2.2.2. Lapset

Lasten ääni ja näkökulma on ollut vähemmällä työperäisen maahanmuuton tutkimuksessa. Tämä saattaa johtua osittain siitä, että lapsien oletetaan olevan kykeneviä sopeutumaan nopeasti uusiin ympäristöihin, ja toisinaan lapset nähdäänkin ”matkalaukkuina”, jotka vain tulevat mukana ilman aktiivisia vaikutusmahdollisuuksia (Selmer ja Lam, 2004). Sopeutumisen helppousoletuksesta huolimatta lapset kokevat kuitenkin stressiä ja samoja sopeutumisen vaiheita maahanmuutossa kuin aikuisetkin (Lazarova et al., 2015, Haour-Knipe, 1989). Warinowski ja Laakkonen (2020) myös muistuttavat siitä, että lapset ovat yksilöitä, jotka toimivat aktiivisesti sopeutuakseen ympäristöönsä kuten aikuisetkin. Lasten kokemuksia työperäiseen maahanmuuttoon vanhempien työn perässä on tutkittu etenkin psykologisesta ja sopeutumisen näkökulmasta. Lasten sopeutumisen ja ongelmien vaikutusta maahanmuuton onnistumiseen on tutkittu vähemmän kuin maahanmuuton psykologisia vaikutuksia. Strelen, Fontainen, De Molin ja Verhofstadtin (2018) mukaan lapsen sopeutumisen vaikutuksia heidän vanhempiansa sopeutumiseensa ei ole tutkittu.

Vanhempien tehdessä työkomennukselle lähtöpäätöstä lapsen hyvinvointi ei ole prioriteettia, vaan taloudelliset ja uraan liittyvät syyt painavat enemmän, vaikka vanhemmat ovatkin huolissaan lasten kohtaamasta turvattomuuden sekä

kuulumattomuuden tunteista (Brown ja Orthner, 1990). Kaikki lapset eivät kuitenkaan seuraa vanhempiaan muutossa, osa heistä jää kotimaahansa tai lähetetään toiseen maahan opiskelemaan. Itse työpaikkansa etsineiden vanhempien perheiden lasten tutkimus on ollut vähemmällä verrattuna ekspatriaattien lapsiin. Van der Zee, Ali ja Haaksma (2007) tuovat esille, kuinka vanhempien työtyytyväisyys vaikuttaa positiivisesti lapsen sopeutumiseen. Lasten sopeutumisen kannalta vanhemmat toivovat työnantajiltaan kulttuuri- ja kielikoulutusta lapsilleen (Vögel, Van Vuuren, ja Millard, 2008). Kulttuurikoulutus on myös osa odotusten hallintaa ja asettamista, ja se valmistaa elämään uudessa maassa. Lasten sopeutumisen on myös huomattu pidentävän ulkomailla vietettyä aikaa (Weeks, Weeks ja Willis-Muller, 2010). Lasten sopeutuminen on tärkeää, sillä sen avulla osaajien maassa asumisen kestoa voidaan mahdollisesti kasvattaa. Chen (2015) mukaan vanhemmat eivät halua keskeyttää lastensa koulutusta vaan siirtyvät mieluummin lasten koulutuksen taitekohdissa, esim. päiväkodista kouluun mennessä tai peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä.

Lapsille tärkeäksi sosiaaliseksi ja sopeutumista tukevaksi tekijäksi Weeks ja muut (2010) esittivät ystävät ja muuten koulussa saatavan tuen. Teini-ikäisille kulttuuriin kuulumattomuuden tunne ei esiintynyt ongelmana, mutta tarve ystäville, jotka puhuivat samalla kielellä, oli suuri (Weeks et al., 2010). Tässä korostuu myös ympäristön vaikutus ja tarve saada jakaa kokemuksiaan sekä hahmottaa ja luoda paikkaa toisen avulla.

2.2.3. Harrastukset ja ystävät

Ystävien kohdalla kyseessä ovat sosiaaliset verkostot, jotka auttavat sopeutumaan. Maahanmuutto aiheuttaa aina muutoksia jo olemassa oleviin sosiaalisiin verkostoihin (Wang, X ja Kanungo, R. A., 2004). Bader (2016, s.150) tuo esille, että kotimaan ystävyys-suhteiden ylläpito voi tuntua raskaalta, joten ystävät kohdemaassa (toiset ulkomaalaiset osaajat sekä paikalliset) tarjoavat tärkeää emotionaalista tukea. Onkin siis tärkeää haluta ja yrittää luoda uusia ihmissuhteita jo pelkästään hyvinvoinnin lisäämiseksi (Caligiuri ja Lazarova, 2002) sillä pelkkä kontakti uusiin ihmisiin ei riitä sopeutumisen lisäämiseksi (Caligiuri, 2000).

On tärkeää myös muistaa, että ystävyyssuhteiden ja muiden ihmissuhteiden ei tarvitse olla ainoastaan osajan ja paikallisten (kohdemaan kansalaisten) välisiä, vaan ne voivat olla myös osajien välisiä (Törngren ja Holbrow, 2016; Bader, 2016, s.150; Kim, Heo ja Lee, 2016). Verkostojen monipuolisuus on huomattava voimavara, sillä erilaiset ihmiset pystyvät tarjoamaan erilaista apua ja tietoa. Verkostojen ulkomaalaiset osajat pystyvät antamaan tukea pohjautuen omiin kokemuksiinsa maahanmuuttajina ja paikalliset kontaktit antavat tietoa siitä, miten asiat uudessa valtiossa toimivat (Wang ja Kanungo, 2004). Wangin ja Kanungon (2004) mukaan myös verkostojen kulttuurillisella diversiteetillä on vaikutusta sopeutumisprosessiin: monipuolisemmasta verkostosta on enemmän hyötyä kuin verkostosta, joka koostuu vain yhden ihmisryhmän edustajista. Verkostojen diversiteetti on tärkeää, sillä erilaiset ihmissuhteet vastaavat elämän eri tarpeisiin. Balder (2017, s. 151) ehdottaakin, että paikallisten ystävien tuella on merkitystä niin osajien yleiseen kuin työsopeutumiseenkin.

Harrastukset ja muut vapaa-ajantoiminnot mahdollistavat tilanteita, joissa pääsee kohtaamaan ihmisiä. Tilanteet vaihtelevat urheilujoukkueiden harjoituksista käsityöiltoihin jne., mutta niitä yhdistää se, että ne mahdollistavat erilaisten yksilöiden kohtaamisia luoden mahdollisuuksia ystävyyksien ja kulttuurien välisen ymmärryksen syntymiselle (Kim J., 2012). Harrastusten parissa hierarkiat ovat usein matalampia kuin esimerkiksi työpaikoilla, joten osallistujat pääsevät kohtaamaan toisensa tasa-arvoisemmin. Stodolska ja Alexandris (2004) toivat esille, kuinka harrastukset luovat maahanmuuttajille mahdollisuuksia sulautua valtaväestöön oppimalla heidän tapojaan. Harrastukset näyttelevät tärkeää roolia kulttuurien oppimisessa ja uuteen maahan sopeutumisessa (Kim et al., 2016). Lisäksi ne auttavat Kimin (2012) mukaan kulttuurien ja etnisyyksien välisten ystävyyksien solmimisessa. Walker, Halpenny ja Deng (2011) saivat selville, että harrastukset auttavat vähentämään akkulturaatiostressiä, joka heikentää muuttajan kykyä ja valmiutta sopeutua maahan. Harrastukset siis toimivat kulttuurishokin lievittäjinä sekä alustoina kulttuurien kohtaamiselle ja informaation siirrolle.

2.2.4. Työn merkitys osaajien sopeutumisessa

Van Riemsdijk (2014) mukaan työpaikalla on tärkeä rooli osaajien paikkaan sopeuttamisessa ja kuuluvuuden tunteen syntymisessä. Työ antaa osaajille merkitystä ja rakennetta kansainvälisen liikkumisen ympärille ollen heille pysyvä asia (Colic-Perisker, 2010). Työ siis näyttäytyy osaajille pysyvyyttä ja tukea tarjoavana rakenteena, joka auttaa osaajia sopeutumaan. Sopeutumisesta tukevat myös yritysten työvoimakustannusten pitkäaikaisvähentämiseksi mahdollisesti tarjoamat relokaatiopalvelut, sekä kollegoiden tuki ja näiden avulla luodut verkostot. Yrityksen kannalta nopea sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin työntekijän sekä puolison osalta on parempi, sillä pitkittynyt sopeutuminen tai sopeutumattomuus lisää kustannuksia epäonnistuneen sopeutumisen heikentäen osaajan työpanosta sekä motivaatiota jäädä työhön. Arviot epäonnistuneen työkomennuksen hinnasta vaihtelevat 40 000 USD ja 1 000 000 USD välillä (Vögel et al., 2008).

Törngren ja Holbrow (2016) saivat tuloksia, joiden mukaan työuran etenemättömyys kohdemaassa verrattuna muissa maissa tarjolla oleviin urakehityksiin saivat osaajat harkitsemaan maastamuuttoa. Työura on yksi tärkeimmistä tekijöistä maahan- ja maastamuuttoa harkitessa. Vallalla oleva käsitys, että osaajat ovat tilapäisiä asukkaita, jotka joka tapauksessa muuttavat pois (Vaattovaara et al., 2010) saattaa hidastaa ulkomaalaisten osaajien työuria esimerkiksi hidastamalla ylennysten saamista, mikä puolestaan vaikuttaa negatiivisesti osaajien kokemukseen arvostuksestaan ja tarpeellisuudestaan johtaen poismuuttoon (Törngren ja Holbrow, 2016).

2.3. Paikka ja osaaja

Paikan luomisprosessi ja paikan neuvottelu ovat tärkeässä roolissa osaajan sopeutumiselle. Paikan muodostusprosessissa osaajan tausta eli aikaisemmat kokemukset, aiemmat kulttuuriympäristöt sosiaalisine ja fyysinen ympäristö vaikuttavat maahanmuuttajan kokemuksiin kuulumisesta paikkaan (Fenster, 2005). Kuulumisen maantieteen näkökulmasta kuulumistaan paikkaan voi muodostaa niin virallisten kuin epävirallisten tekijöiden avulla: kansalaisuus, yhteisöstä eristäminen, tapojen sekä toimien ja politiikan

avulla, mutta pääosin keskittyminen on kuuluvuuden kokemuksessa (sense of belonging) (Mee ja Wright, 2009).

Osaajien kuvaaminen hyperliikkuviksi transnationaaleiksi maahanmuuttajiksi (Yeoh et al. 2011) osoittaa, kuinka kyseinen ryhmä nähdään paikkaan tai paikalle kuulumattomina, ja myös osaajat usein kokevat tätä olevansa eläessään ja ylläpitäessään suhteitaan kotimaahansa ja muualle (van Riemsdijk, 2014). Transnationaaleille muuttajille paikan luominen ja sen neuvottelut ovat moninaiset sillä osaaja neuvottelee suhdettaan uuden paikan lisäksi myös aikaisempiin paikkoihin valmistautuen mahdollisesti seuraavaan paikkaan siirtymisestä.

Sosiaalisten verkostojen käyttö ja luominen on osaajille tyypillistä kuulumiskokemuksen ja paikanluomisen keinona, sillä niissä tarjolla olevat ystävyys- ja muut ihmissuhteet tarjoavat tukea ja apua päätösten tekoon sekä paikan merkityksien sedimentoitumiseen ja muotoutumiseen (Ho, 2011). Transnationaalit ja -lokaalit prosessit verkostojen muodostamisessa ja ylläpidossa tukevat muuttajaa toimimalla kulttuurisena pääomana ja resursseina, joita hyödyntää sopeutumisessa ja kuuluvuuden tunteen muodostamisessa. Käsitys paikasta kehittyy yhdessä sopeutumisprosessin ja kuuluvuuden kokemuksen kanssa.

2.4. Yhteiskunta, odotukset ja osaajat

Tässä osiossa esitellään Suomeen suuntautuneen maahanmuuton historiaa ja suhtautumista työperäiseen maahanmuuttoon. Osio tarjoaa myös lyhyen katsauksen tutkimusalueeseen.

2.4.1 Suomi ja korkeakoulutettujen työperäinen maahanmuutto

Suomen maahanmuuttohistorian voidaan katsoa kunnolla alkaneen vasta 1990-luvulla (OECD, 2017). Suomen maahanmuuttojärjestelmä ja palvelut ovat joutuneet muuttamaan huomattavasti viimeisen 30 vuoden aikana. Nopea maahanmuuton muutos on haastanut Suomea ja johtanut haasteisiin maahanmuuttajien kohdalla, sillä suomalaisessa

yhteiskunnassa ei ollut totuttu maahanmuuttajiin varsinaisesti ennen 1990-lukua ja suomalaisten kontaktit maahanmuuttajiin olivat melko vähäisiä (OECD, 2017). Maahanmuuttajamäärien kasvu on vaatinut yhteiskunnalta sopeutumista ja uusien työskentelytapojen löytämistä. Tämän lisäksi osaajista käytävään kansainväliseen kilpailuun osallistuakseen Suomi on joutunut kehittämään toimenpiteitä ja tapoja olla houkutteleva halutulle kohderyhmälle.

Osaajien määrän kasvattamiseksi ryhdyttiin Suomessa kunnolla toimiin vuonna 2017 Sipilän hallituksen luoman *Talent Boost – kasvua kansainvälisistä osaajista*-toimenpideohjelman avulla (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020) vaikka osaajien tarpeellisuus on huomattu jo aiemminkin (Sisäasiainministeriö, 2013; Vehaskari, 2010). Sisäasiainministeriö (2018b) on myös osaltaan pyrkinyt helpottamaan osaajien Suomeen saapumista kehittämällä uusi oleskelulupia. Suomessa osaajien houkuttelua on pyritty muuttamaan ekosysteemimalliseksi, jonka työpaikat, elämänlaatu, kulttuuri- ja vapaa-aika, palveluiden saavutettavuus, brändi ja markkinointi, koulutus ja tutkimus, klusterit sekä verkostot auttavat luomaan (Sisäasiainministeriö, 2018a). Samojen tekijöiden oletetaan myös vaikuttavan osaajien sopeutumiseen ja haluun sitoutua Suomessa asumiseen. Näiden makrotason maahanmuuttoon vaikuttavien tekijöiden kautta Suomen maahanmuuttoa pyritään kehittämään. Kuten edellä on osoitettu, ovat toimet pitkälti keskittyneet osaajien houkutteluun ja Suomeen saamiseen eikä heidän Suomessa oloaikansa keston pidentämiseksi ja sopeutumisprosessin helpottamiseksi ja näin ollen heidän sitouttamiseksensa. Osaajien sopeutumista ja integroitumista tukevat palvelut ovat hajanaisia eikä valtakunnallisia toimenpiteitä ole.

Osaajatyövoiman saamisen tavoitteet kuvaavat työvoimaresurssiajattelua, jonka kautta osaajien hyöty nähdään pääsääntöisesti taloudellisten hyötyjen kautta. Resursseista on kuitenkin hyvä pitää huolta, ja tämän vuoksi osaajien Suomesta lähtemistä on pyrittävä minimoimaan kustannusten pienentämiseksi. Tätä voi edistää tarkastelemalla osaajien sopeutumista ja sitoutumista. Tutkimuksen kokonaistavoitteena onkin tarkastella osaaialähtöisesti tekijöitä, joiden avulla ulkomaalaiset osaajat saataisiin pidettyä Suomessa kauemmin.

2.4.2. Tutkimusalue

Useissa korkeakoulutettuihin maahanmuuttajiin liittyvissä tutkimuksissa sijainti on jätetty huomiotta, olettaen, että olot Suomen sisällä ovat samanlaisia sijainnista riippumatta, tai että sopeutuminen isoon kaupunkiin verrattuna pienempään on samanlaista. Tutkimuksessa tuodaan keskustelun myös alueellinen erilaisuus ja se miten eri kunnat ja kaupungit vastaavat osaaja-asukkaidensa tarpeisiin ja pyrkivät tarjoamaan heille palveluita.

Tutkimusalueeksi valittiin osaajien kokemusten kartoittamiseksi Helsinki, Espoo, Turku, Tampere ja Oulu. Nämä kaupungit edustavat viittä kuudesta Suomen suurimmasta kaupungista. Suomen 10 suurimmassa kaupungissa asuu 65% Suomen maahanmuuttajista (Väestöliitto, 2020). Kaupunkien painottuessa maahanmuuttajien koteina, oletus on, että kaupungeista löytyy myös osaajia. Lisäksi jokainen kaupunki on muuttovoittoaluetta, ja elinkeinoelämältään monipuolinen. Aluerajauksen avulla on mahdollista löytää maakuntien sekä pohjois- ja eteläsuuntaisia eroja osaajien sopeutumisessa ja tukemisessa.

Osaajia koskeva aineisto ulotettiin koskemaan koko tutkimusaluetta mutta kaupunkien toimien ja palveluiden tarkastelu rajattiin kolmeen suurimpaan tutkimusalueen kaupunkiin. Rajaus perustui siihen, että kyseisissä kaupungeissa palveluita suunnattuna osaajien sopeutumiseen ja sitoutumiseen oli pelkän houkuttelutoiminnan lisäksi.

Taulukon 2.1 mukaan alueet ovat elinkeinorakenteeltaan samankaltaisia, ja ne samalla noudattelevat Suomen elinkeinorakennetta. Suuria eroja alueiden elinkeinojen välillä ei siis ole ja suurimmaksi erottavaksi tekijäksi muodostuvat demografiset tekijät eli väestömäärä sekä ulkomaalaisten osuus väestössä.

	Helsinki	Espoo	Tampere	Oulu	Turku
Väestö (2019)	653 835	289 731	238 140	205 489	192962
Ulkomaan kansalaisten osuus % (2019)	9,7	11,6	4,9	3,1	6,7
Työttömyysaste tammikuu 2020	9,10 %	7,70 %	11,60 %	11,80 %	11,3%
Alkutuotannon työpaikkojen osuus % (2017)	0,1	0,1	0,2	0,6	0,3
Jalostuksen työpaikkojen osuus % (2017)	10,2	15,8	18,7	19,7	16,5
Palveluiden työpaikkojen osuus % (2017)	88,7	82,8	80,1	78,6	82,2
Työpaikkaomavaraisuus % (2017)	128,3	92	121,4	104,5	122,7

Taulukko 2.1 Tutkimusalueen demografisia ja elinkeinoelämän eroja. Lähteet: SVT (2020a, 2020b, 2020c, 2020d), Tilastokeskus (2020a)

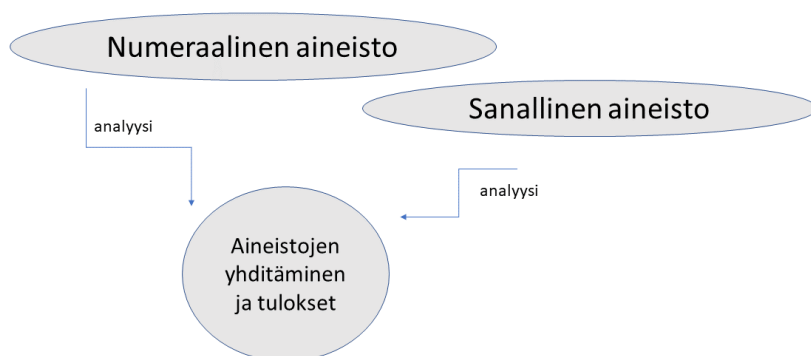
Helsingissä on lähes yhtä paljon asukkaita kuin Turussa, Tampereella ja Oulussa yhteensä. Ulkomaalaisväestöltään pääkaupunkiseutu näyttäytyy selkeästi suurempana kuin Tampereen ja Oulun. Oulussa on ulkomaan kansalaisia n. 6 300, kun puolestaan Helsingissä ulkomaan kansalaisia on n. 63 000 eli kymmenkertainen määrä Ouluun verrattuna. Väestöltään Helsinki on kansainvälisempi, jos tarkastellaan väestön demografisia piirteitä. Puolestaan osaajien määrän alueellisesta vaihtelusta ei ole tietoa, sillä Tilastokeskus ei tilastoi maahanmuuttoperustetta tai muuttajan koulutusastetta. Perustuen Wang et al. (2004) havaintoon osaajien hyötymisestä monipuolista kontakteista ja ihmissuhteista on mahdollista, että kansainvälisemmiltä näyttäytyvät ympäristöt, kuten Helsinki ja Espoo, pystyvät paremmin vastaamaan osaajien monipuolisten verkostojen luomistarpeeseen verrattuna Tampereeseen, Turkuun ja Ouluun. Käänteisesti myös alueen väestömäärän väheneminen voi mahdollistaa ja altistaa osaajia enemmän kontaktien monipuoliselle saamiselle. Esimerkiksi kansainvälisessä ympäristössä kontaktit voivat painottua kansainvälisiin ihmisiin paikallisten sijaan, kun puolestaan vähemmän kansainvälinen ympäristö altistaa enemmän paikallisten kohtaamiseen.

3. Menetelmät ja aineisto

Tässä luvussa esittelen käyttämäni menetelmät aineiston keruun ja aineiston analysoinnin osalta. Ensin esittelyssä ovat aineiston keruu menetit ja tämän jälkeen aineiston analyysissä käytetyt menetit. Pro gradu-tutkimuksen menetelmien pääpaino on kvalitatiivisissa aineistonkeruun ja -analysointi metodeissa, mutta kvantitatiivisen aineiston avulla sopeutumisen ja siihen vaikuttavien tekijöiden välisiä yhteyksiä saadaan tuotua paremmin esille (Creswell, 2009, s.14) kuten myös osaajien kokemuksia.

Maahanmuuttajat ovat vähemmistö, jonka alaryhmä työperäiset maahanmuuttajat ovat. Heidän elämäänsä ja tarpeidensa kuvaamiseen yleis- ja aluetasolla on tarpeen käyttää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Sekundaarisen aineiston vähäisyyden takia kerättiin primaariaineisto osaajilta sekä asiantuntijoilta. Osaajille suunnattu kysely sisältää sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista sisältöä. Yhteiskunnan toimijoille suunnatut haastattelut ovat kvalitatiivisia luonteeltaan. Lisää luvun osissa 3.1., 3.2. ja 3.3.

Rinnakkaisten monimenetelmien (concurrent mixed methods) avulla samaa ilmiötä selitetään samanaikaisesti sekä kvalitatiivisten että kvantitatiivisten menetelmien avulla (Creswell, 2009, s. 16). Monimetodinen tutkimus on ollut tutkimusmenetelmänä nousussa, sillä sen avulla kyetään samalla käsittelemään tutkittavaa ilmiötä yhteiskuntatasolta yksilötasoon. Sekamenetelmien haasteena on kuitenkin tarvittavan aineistomäärän ajallisen keston ja määrän lisäksi analysointiin vaadittavan ajan määrä sekä laadullisten että määrällisten menetelmien kohdalla. Nämä haasteet kohdattiin myös tämän tutkimuksen toteuttamisessa.

Kuva 3.1 Aineiston keruu ja analysointi (sovellettu Creswell, 2009, s. 210)

Kyseisten menetelmien avulla tuodaan siis esille ilmiön monipuolisuus sekä yksilöiden kokemukset. Kvantitatiivisten menetelmien kautta (Fisherin tarkka testi, regressioanalyysi) esitetään riippuvuussuhteet harrastusten, perheen ja tyytyväisyyden välille, sekä tuodaan esille kansallisuuden ja etnisyyden vaikutukset elämän tarpeisiin ja kokemuksiin alueellisesti. Kvalitatiivisen analyysin avulla hahmotellaan kuntien valmiutta ja toimintakykyä sekä osaajien kohtaamia haasteita Suomessa elämisessä.

3.1. Aineistonkeruumenetelmät

Tässä osiossa esitetään tutkimuksessa käytetyt aineistonkeruumenetelmät. Ensin esitellään osaajien kokemusaineistonkeruumenetelmät ja siihen liittyneet haasteet. Tämän jälkeen vuorossa on yhteiskunnasta kerätyn asiantuntija-aineistonkeruumenetelmien esittely.

3.1.1. Osaajien kokemusaineiston kerääminen

Osaajien kokemusten kartoittamisessa käytettiin kyselytutkimusta (liite 4). Kyselytutkimus aineistonkeruu menetelmänä valikoitui tarpeella tavoittaa laajasti mahdollisimman suuri osa kohderyhmästä.

Tilastokeskus ei tallenna maahanmuuton syytä. Tämän takia ei ole saatavilla ajantasaista tietoa siitä, kuinka suuri osa maahanmuuttajista on työperäisiä ja mistä he ovat Suomeen saapuneet. Maahanmuuttovirasto tallentaa oleskelulupa- ja EU-kansalaisen rekisteröitymisperusteet, mutta ne eivät kerro Suomessa olevasta työperäisten maahanmuuttajien osuudesta tai koulutustasosta. Tästä johtuen otoskoon laskemisessa hyödynnettiin Tilastokeskuksen (2015a) Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014- tutkimusta ja vuoden 2018 ulkomaankansalaisten määrää.

Vuonna 2018 Suomessa oli noin 258 000 ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus, 2020b). Vuoden 2014 Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014 - tutkimuksessa ulkomaalaistaustaisista työikäisistä 30% oli vähintään alempi korkeakoulututkinto (Tilastokeskus, 2015a). Työperäisiä maahanmuuttajia vuonna 2014

oli 18% ulkomaalaistaustaisista (Tilastokeskus, 2015a). Koska tarkkaa tietoa työperäisten maahanmuuttajien koulutusasteesta ei ole tarjolla oletettiin otosta laskettaessa, että työperäisistä maahanmuuttajista korkeakoulututkinto on yhtä suurella osalla kuin ulkomaalaistaustaisista työkäisistä vuonna 2014 (Taulukko 3.1).

	2014 %-osuus	2018
Ulkomaan kansalaisia	-	258 000
Korkeakoulutettuja	30%	77 400
Työperäisiä maahanmuuttajia	18%	46 440
Työperäisten korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osuus = työperäisistä maahanmuuttajista 30% on korkeakoulututkinto.		13 900

Taulukko 3.1 Karkeasti arvioitu otoksen koko. Tarvittavan otoksen koko on laskettu käyttämällä vuoden 2014 suhteellisia osuuksia vuoden 2018 julkaistuun ulkomaan kansalaisten määrään.

Karkean laskelman perusteella Suomessa olisi ollut vuonna 2018 noin 13 900 korkeakoulutettua työperäistä maahanmuuttajaa. Luku voi olla todellisuutta pienempi tai suurempi, sillä tapaa varmentaa saatu arvio ei ollut saatavilla. Populaation koon ollessa 14 000 laskettiin 95% luotettavuustason saavuttamiseksi otoskooksi 311 vastausta. Otokseen laskennassa ei huomioitu populaation määrän vaihteluita alueittain, sillä kyseistä tietoa ei ollut saatavilla.

Kyselyn avulla kartoitettiin kokemuksia harrastuksista, ystävistä, puolison ja lasten sopeutumisesta, suomalaisesta työelämästä ja yhteiskunnasta. Lisäksi vastaajilta kysyttiin odotuksista Suomea kohtaan ja niiden toteutumisesta, elämän laadusta, sekä kuntien käytetyistä palveluista. Pakollisina taustatietoina kerättiin, ikä, sukupuoli (gender), tulotaso, pääasiallinen muuttosyy, työskentelyala, korkein koulutusaste ja Suomessa jo asuttu aika. Vapaaehtoisina taustakysymyksinä sai kertoa kansallisuutensa, etnisyytensä, kuinka kauan arvioi asuvansa Suomessa ja kuinka kauan on työskennellyt nykyiselle työnantajalleen. Kysely toteutettiin Helsingin yliopiston e-lomake-palvelussa (elomake.helsinki.fi) vastausten turvallisen tallentamisen ja säilytyksen vuoksi.

Kyselyn pohjana on hyödynnetty ACRE-tutkimuksen (Accommodating creative knowledge – Competitiveness of the European Metropolitan regions within the enlarged Union) kyselytutkimusta. Kyselyn rakenteen ja osioiden suunnittelussa huomioitiin, että valmiit vastausvaihtoehdot selkeyttävät mittausta (Vehkalahti, 2019). Kyselyssä oli sekä avoimia että suljettuja osioita. Osaan numeraalisista vastauksista pystyi liittämään lisäinformaatiota sanallisessa muodossa. Tämä lisätieto muodostaa lisää kvalitatiivista aineistoa tutkimukseen.

Likertin 5-portainen asteikko oli käytössä suljettujen osioiden kokemuksia kartoittavissa kysymyksissä. Käytössä ei kuitenkaan ollut varsinainen Likertin asteikko, joka muodostetaan kysymyssarjojen avulla, vaan Likertin asteikon kaltainen asteikko, jonka arvot ovat ”strongly disagree- strongly agree”-väliltä. Likertin asteikko on suosittu mittausasteikko sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden lisäksi monella muulla tieteen alalla (Gliem & Gliem, 2003).

3.1.2. Yhteiskunnasta kerättävän tiedon keruumenetelmät

Valtiosta ja kaupungeista kerättävän aineiston aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui asiantuntijoille suunnattu teemahaastattelu. Asiantuntijahaastattelut valittiin menetelmäksi, jotta saatiin tietoa asioiden tilasta sekä yhteiskunnassa tapahtuvista ja tapahtuneista muutoksista (Alastalo, Åkerman & Vaitinen, 2017). Haastattelut toteutettiin hyviä haastattelutapoja ja eettisiä ohjeita noudattaen (Ranta & Kuula-Luumi, 2017). Haastatelluilta kysyttiin lupa yksilöivän tiedon esittämiseen.

Asiantuntijahaastattelujen valinta aineistonkeruumenetelmäksi perustui tarpeelle ymmärtää osaajien yhteiskunnallista asemaa sekä kokemiaan prosesseja. Tähän tarpeeseen pystyy hyvin vastaamaan haastatteluista saatavan informaation avulla. Useilla haastatteluilla varmistettiin tutkimusalueen kaupunkien ja valtion näkökulmien välittyminen. Asiantuntijat eivät kuitenkaan aina pysty tunnistamaan kaikkia vaikuttimiaan (Alastalo et al., 2017) ja tästä syystä useampien asiantuntijoiden haastattelut tuovat myös esille asiantuntijatiedoissa olevat erilaisuudet ja yhtenäisyydet.

3.2. Aineistonanalysointimetodit

Tässä kappaleessa käsitellään käytetyt metodit aineistojen analysoinnissa. Päämetodeina ovat aineistolähtöinen sisältöanalyysi kvalitatiiviselle aineistolle, ja kvantitatiivista aineistoa analysoidaan tilastollisin menetelmin. Sisältöanalyysin ja tilastomenetelmien yhdistelmällä saa, kuten aiemmin todettu, kattavampia vastauksia ja esitettyä tarpeet, kokemukset ja huomiot valtakunnan laajuisesti sekä alueellisesti. Sisältöanalyysin keinoin selvitetään, mitkä asiat nousevat usein esille, mitä eroja on ja mitkä tekijät ja asiat yhdistävät kokemuksia. Ensin esitellään kyselyn ja sitten asiantuntijahaastattelujen analysointimenetelmät.

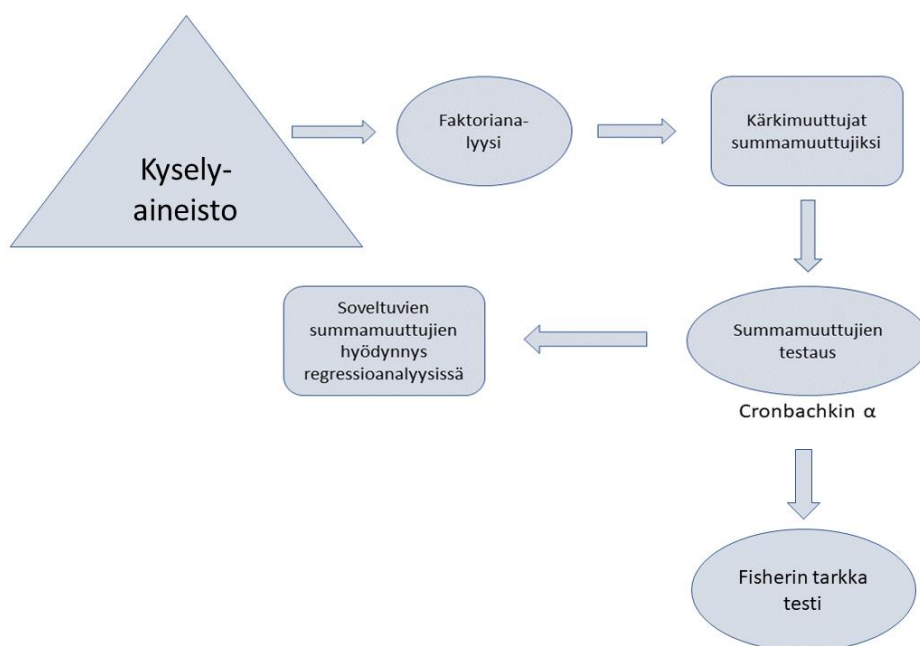
3.2.1. Kyselyn analysointimenetelmät

Kyselystä saatu aineisto jaetaan kvalitatiivisiksi ja kvantitatiivisiksi aineistoiksi. Laadullista sanapohjaista aineistoa analysoidaan aineistolähtöisen sisältöanalyysin keinoin. Menetelmässä alkuperäisdataa pelkistetään, luokitellaan ja ryhmitellään. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Sisältöanalyysin aikana tapahtuu myös määrällistä luokittelua pelkistykseen ja ryhmittelyn kautta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Kvantifioitua aineistoa analysoidaan erikseen sekä yhdistettynä valmiiseen kvantitatiiviseen aineistoon. Kvantifioidusta aineistosta tarkastellaan samanlaisten kokemusten määriä, eli esiintymisien laajuutta. Analyysiprosessi on esitetty kohdassa kuvan 3.3 kohdassa a.

Kvantitatiiviselle aineistolle suoritetaan faktorianalyysi, jonka pohjalta kärkimuuttujat saadaan yhdistettyä summamuuttujiksi (Heikkilä, 2014). Ennen faktorianalyysin aloittamista kohtaamismuuttuja muodostetaan laskemalla paikat, joissa oli tavattu ystäviä, ja jakamalla summa kahdella, jottei painoarvo muuttujassa olisi liian suuri verrattuna muihin muuttujiin. Ilman toimenpidettä kohtaamisten arvot vaihtelevat 0-8 välillä ja näin painottuisi huomattavasti enemmän kuin kokemus ystävien saamisesta. Ystävien

monipuolisuusarvo on ystävätyyppien (kansainvälinen ystävä, paikallinen ystävä, samaa kansalaisuutta oleva ystävä) summa.

Faktorianalyysin jälkeen summamuuttujiksi ehdotettujen kärkimuuttujien yhtenäisyys ja mittarien toisiaan tukevuus selvitetään Cronbackin alphan avulla selvitetään (KvantiMOTV, 2009; Heikkilä, 2014). Ilman Cronbackin alphan testausta havaintojen reliabiliteetti voi olla olematon. Testi tehdään sillä Likertin asteikon kaltaisia yksiköitä ei saa käyttää analyysissä omina yksiköinään vaan niistä tulee luoda summamuuttujia, joiden avulla tutkia ilmiötä (Gliem & Gliem, 2003). Cronbackin alphan tulosten tarkastelun jälkeen soveltuville summamuuttujille suoritetaan regressioanalyysijä. Regressioanalyysin ollessa sopimaton hyödynnetään Fischerin tarkkaa testiä, joka sopii toteutettavaksi khiin neliön testin tilalla, kun havaintoja ei löydy jokaisesta luokasta tarpeeksi. Edellä selitetty tilastanalyysiprosessi on esitetty kuvassa 3.2. Kvantitatiivisen aineiston käsittely ja analysointi toteutetaan Microsoft Excelin (versio 2016) ja SPSS:n (versio 25) avulla.

Kuva 3.2 Tilastollisen analyysin prosessi

3.2.2 Haastattelujen analysointimenetelmät

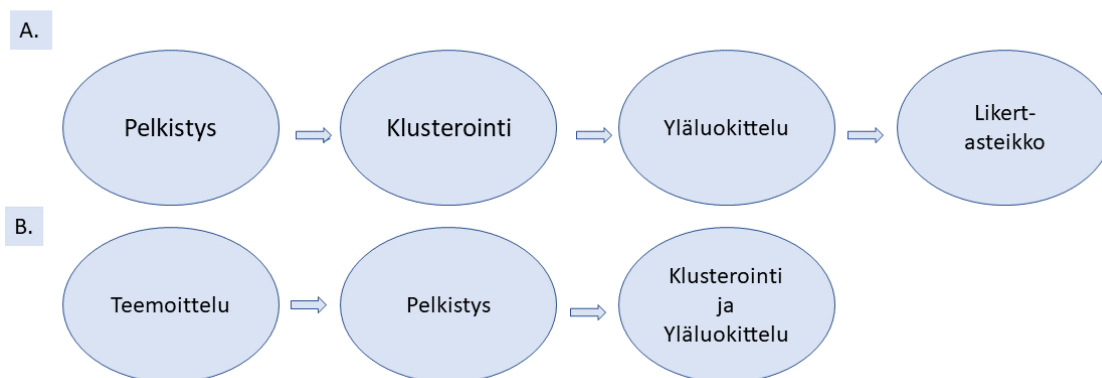
Haastatteluiden aineisto analysoidaan teemoittamalla aineisto taulukon 3.2 mukaisesti, ja tämän jälkeen tarkastelemalla sitä sisältöanalyysin keinoin. Analyysin suorittamiseksi aineisto litteroitiin. Teemoiteltu aineistoanalyysi suoritetaan hyödyntämällä sisältöanalyysin menetelmiä.

Teemat
Kaupungin/valtion palvelut
Osaajien verkostot
Työelämä
Yhteiskunta

Taulukko 3.2 Haastattelujen teemaluokittelu

Koska kerätty haastatteluaineisto koostuu asiantuntijahaastatteluista, on paino analyysissä kaupunkien ja yhteiskunnan toimissa ja palveluissa työperäisille maahanmuuttajille, sekä asenteissa, jotka heijastuvat osaajiin ja heille tuotettuihin palveluiden suunnitteluun. Sisältöanalyysin keinoin on mahdollista tehdä myös vertailevaa tutkimusta ottaen esille yhteiskunnassa olevia moninaisia keinoja kohdata ilmiö. Analyysiprosessi on esitetty kuvan 3.3 kohdassa b.

Tutkimusaineiston analyysi toteutetaan siis aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä sekä teemoitettuun aineistoon aineistolähtöisen sisältöanalyysin keinoin.

Kuva 3.3 Kvalitatiivisen aineiston analyysiprosessi

3.3. Tutkimusaineisto

Tässä osiossa esitellään ensin asiantuntija-aineisto ja tämän jälkeen osaajille suunnatun kyselyn muodostama aineisto. Aineistojen muodostamisen toimenpiteet ja toteutustavat esitellään myös osiossa.

3.3.1. Tutkimusaineisto yhteiskuntaan

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina aikavälillä marraskuu 2019 – helmikuu 2020. Haastateltavat olivat sisäasiainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, tutkimusalueen kaupungeista, Business Oulusta, Helsingin yliopiston HR-palveluista sekä kahdesta yrityksestä. Haastattelut kestivät 30-90 minuuttia. Haastatellut asiantuntijat löytyvät taulukosta 3.3. Yhteensä haastatteluja oli kahdeksan, joista kolmessa oli kaksi haastateltavaa. Kolme haastatteluista toteutettiin englanniksi ja loput suomeksi. Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijan haastattelussa oli sivustakatsojana alaikäinen lapsi, mutta häntä ei haastateltu. Haastattelut toteutettiin haastateltavan ehdoilla ja haastateltavan valitsemassa tai hyväksymässä paikassa.

Organisaatio	Nimi
Sisäasiainministeriö	Riku Hautamäki
Työ- ja elinkeinoministeriö	Laura Lindeman
Helsingin kaupunki	Tanja Malo
Helsingin kaupunki	Jochen Faugel
Espoon kaupunki	Melissa Arni-Hardén
Espoon kaupunki	Milla Ovaska
Business Oulu	Maria Melnikova
Helsingin yliopisto	Kirsi Korhonen
Finland Relocation Services Oy	Jyrki Lautjärvi
Finland Relocation Services Oy	Marjo Lautjärvi
Jolly Dragon Oy	Paul James Brennan

Taulukko 3.3 Haastatellut asiantuntijat

Aineisto käsitteli taulukon 3.2 mukaisia teemoja. Aineistot pitivät sisällään yleisen katsauksen aiheeseen sekä syventävää tietoa palveluista, katsauksen prosesseihin ja tarpeisiin, jotka osaajilla on niin vapaa-ajallaan kuin työelämässä.

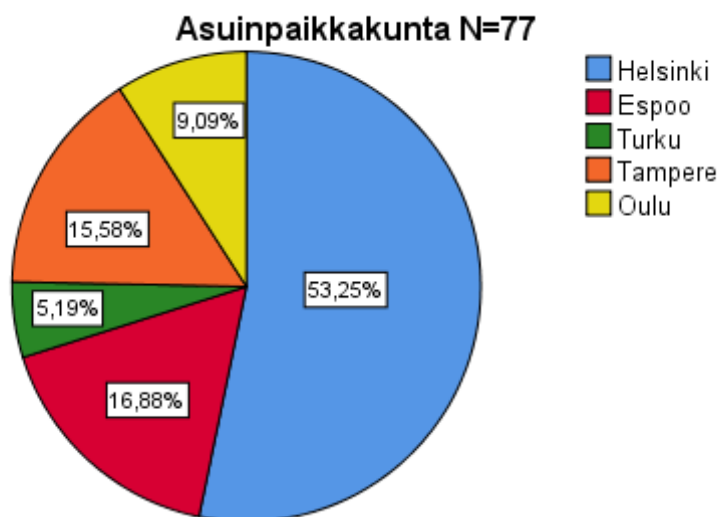
3.3.2. Kyselytutkimuksen aineisto

Osaajille kyselyä jaettiin sosiaalisen median kautta koko Suomen laajuisesti sekä kohde kaupungeittain, pääkaupunki seudulle, Tampereelle ja Ouluun. Tutkimusta levitettiin sosiaalisen median kautta Facebookissa ja LinkedInissä 3.2.2020 –28.2.2020. Tämän lisäksi muutamille tutkimukseen osallistuneille kysely lähetettiin sähköpostitse. Kysely jaettiin Facebookissa ja LinkedInissä yhteensä 19 ryhmään ja sivulle. Yhteensä ryhmiin kuului n. 68 600 ihmistä (liite 3). Ryhmien jäsenissä on päällekkäisyyttä, eikä yksittäisten ihmisten määrä ole tiedossa.

Kyselyyn vastasi 186 ihmistä, joista lopulliseen otokseen otettiin 77 havaintoa. Otoksen muodostamiskriteereinä käytettiin koulutustasoa (vähintään alempi korkeakoulututkinto) sekä muuton syytä (työkomennus, halusi työskennellä Suomessa, halusi asua Suomessa). Lopuista kyselyyn vastanneista vastaajista 71 oli osaajien puolisoita, jotka olivat muuttaneet suomalaisen tai ulkomaalaisen puolisonsa vuoksi Suomeen. Loput vastaajat olivat muuttaneet Suomeen muusta syystä. Vaikka puoliset myös identifioivat itsensä työperäisiksi maahanmuuttajiksi niin silti heitä ei ole aiemmissa tutkimuksissa huomioitu sellaisina. Tässä tutkimuksessa puolisoidensa mukana muuttaneita henkilöitä kohdellaan puolisoina, eikä osaajina, jatkaen aiempien tutkimusten linjaa osaajien tarkastelussa. Lisää puolisoista ja työperäisestä maahanmuutosta luvuissa 4 ja 5.

Vastaajien sukupuolijakauma oli tasainen: 37 vastaajista oli naisia, 39 miehiä ja yksi muun-sukupuolinen vastaaja (Liite 1, kuva 1). Asuinpaikkakuntana korostui Helsinki (53% vastaajista) sekä Espoo (17%) ja Tampere (16%). Vastaajia ei ollut Vantaalta ja vastaajien määrät Oulussa ja Turussa olivat alhaiset. Kuvassa 3.4 on esitetty osaajien vastausten alueelliset saantiprosentit. Suurin osa vastaajista oli 25—39 vuotiaita (taulukko 4). Yli 80% vastaajista oli asunut Suomessa vähintään kaksi vuotta (liite, 1, taulukko 1). Vastaajista yli

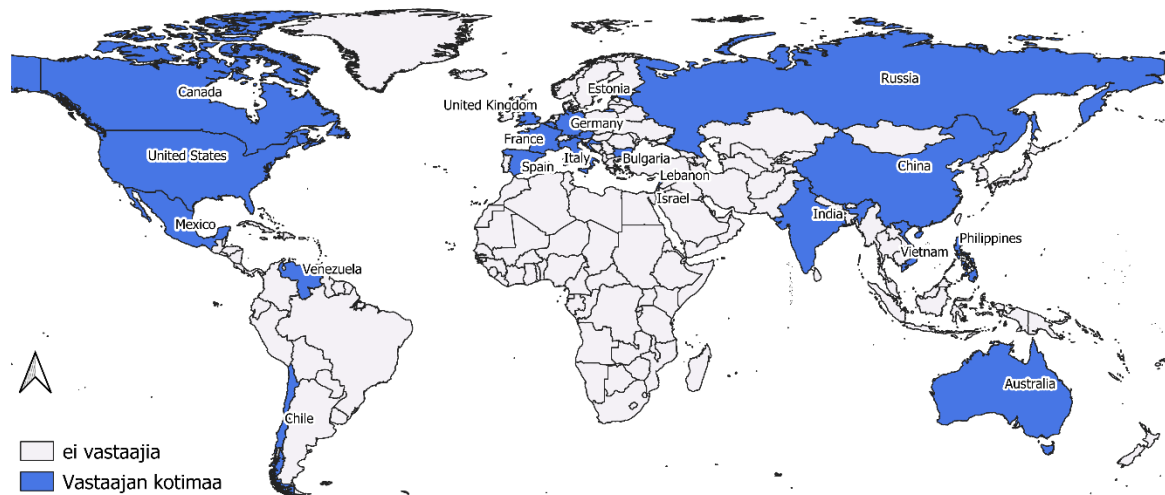
puolet asuu yhdessä kumppaninsa kanssa (liite 1, kuva 2), lapsien kanssa tai ilman. Vuosittainen tulotaso osajilla vaihteli alle 20 000 eurosta yli 120 000 euroon (liite 1, kuva 3). Lisää otoksen tunnuslukuja löytyy liitteestä 1.

Kuva 3.4 Osajien asuinpaikkakunnat

Vastaajat olivat taustaltaan moninaisia ja vastaajia oli lähes jokaisesta maanosasta (kuva 3.5). Otoksen koon takia tilastollisissa analyyseissä päädyttiin yksittäisten valtioiden sijaan käyttämään maanosaa lähtöalueen tarkkuuden määrittämisessä. Myös Wangin ja Kanungon (2004) tutkimuksessa kansalaisuudet yleistettiin maanosatasolle. Yksittäiset havainnot valtioittain eivät olisi yleistämiskelpoisia ja voisivat johtaa liiallisiin yleistyksiin ja virheelliseen informaatioon. Suurimmat vastaajaryhmät olivat espanjalaiset (N=13), amerikkalaiset (N=9) ja intialaiset (N=7). Lisäksi myös etnisyydet jaoteltiin vastausten perusteella isompiin ryhmiin (kaukasialainen, eteläaasialainen, itä- ja kaakkoisaasialainen, latinalaisamerikkalainen, lähi-itätaustaiset).

Osaajien kotimaat

Kuva 3.5 Osaajien ilmoittamat kotimaat. (Australia, Israel, Ranska, Yhdysvallat, Yhdistynyt kuningaskunta, Saksa, Italia, Viro, Filippiinit, Meksiko, Portugal, Kanada, Bulgaria, Kroatia, Vietnam, Belgia, Intia, Libanon, Espanja, Venezuela, Chile, Kiina, Venäjä ja Itävalta)

3.4. Rajoitukset

Tutkimusta ei olisi voinut tehdä ainoastaan diskurssianalyysiä hyödyksi käyttäen, sillä kirjallisuus ja muu informaatio Suomessa asuviin osaajiin liittyen on rajoittunutta. Empiirisessä tutkimuksessa aineisto on välttämättömyys, ja tässä tapauksessa oli kerättävä primaariaineisto. Osaajien primaariaineiston muodostamisessa oli kuitenkin haasteensa. Vastaajien määrän vähäisyys sekä lopullisen otoksen koko haastavat tilastollisten analyysien luotettavuutta.

On tärkeää huomata, että varsinaista otantamenetelmää osaajille suunnatussa kyselyssä ei ollut. Kyseessä on siis sattumanvarainen itsensä muodostanut otos (Vehkalahti, 2019). Tämä johtui siitä, että väestörekisteristä (tms.) ei löydy yhteystietoja korkeakoulutetuille työperäisille maahanmuuttajille. Lisäksi Tilastokeskukselta puuttuessa tieto kohderyhmään kuuluvien määrästä on jo otoskoko laskettu pohjautuen karkeisiin olettamuksiin ja arvioihin. Näin ollen jo otoksen tarvittavassa koossa on syntynyt epätarkkuutta. Satunnaisotantaa ei päästy tekemään, vaan kyselyyn ovat vastanneet henkilöt, jotka ovat siihen halunneet vastata. Kyseessä on joissain tapauksessa myös lumipalloefekti, kun kyselyn löytänyt on jakanut sitä eteenpäin muille kohderyhmään kuuluville.

Kyselyssä oli jäänyt huomiotta mahdollisuus, että henkilö on saapunut työperäisenä maahanmuuttajana ja löytänyt puolison Suomesta. Kyselyssä oli jäänyt huomiotta myös mahdollisuus, että osaaja on tavannut puolisonsa vasta Suomessa sekä se, että osaajan lapset ovat voineet syntyä ja kasvaa Suomessa. Aineisto keskittyykin maahanmuuttajiin, joilla ei ole syntynyt sidettä Suomeen ennen Suomeen muuttoa, esimerkiksi parisuhteen kautta. Huomattavan osan alkuperäisistä vastaajista puoliso asui tai oli suomalainen. Kysymyksen asettelu kuitenkin mahdollistaa sen, että tähän kategoriaan kuuluu myös vastaajia, jotka ovat saapuneet puolisoidensa mukana mutta vasta puolisoidensa jo asettauduttua Suomeen.

Perheellisen määritelmänä tässä tutkimuksessa käytettiin henkilöä, joka oli kertonut puolisonsa sekä lastensa sopeutumisesta. Perheen osalta vastaajien määrä oli verrattain pieni. Tämän vuoksi tästä saatavat tulokset osoittavat ainoastaan, kuinka perheellisiin vaikuttaa perheen sopeutuminen.

Etnisyyden kohdalla vastauksissa painottuivat kaukasialaiset, eikä suuria havaintomääriä muista etnisyyksistä saatu. Kaukasialaisten välillä on myös eroja, mutta pienen otoskoon vuoksi esimerkiksi etelä- ja itäeurooppalaisten välisiä eroja ei tarkasteltu.

4. Tulokset

Tässä luvussa esitetään tilastollisten analyysien tulokset ja osaajien tarpeita ja kokemuksia Suomessa elämisen suhteen. Tämän jälkeen käsitellään kaupunkien ja yhteiskunnan näkökulmia ja toimia osaajien sitouttamiseen, palveluihin, kommunikaatioon ja osaajille luotuihin odotuksiin.

4.1. Hypoteesien testaus ja testauksen valmistelu

Tässä osiossa esitetään ensin tilastollisten analyysien valmistelu, jonka jälkeen käydään läpi hypoteesi kerrallaan tilastollisten analyysien tulokset. Tämän jälkeen keskitytään osaajien kokemuksiin ja sopeutumisen haasteisiin.

4.1.1. Analyysien valmistelu

Faktorianalyysin (taulukko 4.1) tuloksien pohjalta saatiin luotua neljä komponenttia.

Kyseiset komponentit osineen ovat seuraavat:

1. Tyytyväisyys: odotusten vastaaminen, tyytyväisyys elämään ja elämän laadun arvosana
2. Sosiaalisuus: ystävien monipuolisuus, sosiaaliset tilanteet, joissa tutustunut ihmisiin, onko löytänyt ystäviä
3. Kieli: suomen tai ruotsin kielen tarpeellisuus työssä sekä elämässä.
4. Asuminen: asunnon hankkimisen helppous ja tyytyväisyys asuntoon

Faktorianalyysin lisäksi muodostettiin kaksi komponenttia: harrastus- ja perhekomponentit. Harrastuskomponentti muodostettiin ”ovatko harrastukset auttaneet sinua sopeutumaan” sekä ”oletko pystynyt jatkamaan vanhoja harrastuksiasi” avulla. Perhekomponentin muodostivat puolestaan ”onko puolisoasi saanut ystäviä”, ”onko lapsesi saanut ystäviä” sekä ”miten lapsesi on sopeutunut” kysymysten avulla. Perhekomponentti siis esittää

sosiaalisten suhteiden kautta perheen sopeutumisen ja verkostojen löytämisen, kun puolestaan harrastuskomponentti tuo esille sosiaalisen ulottuvuuden lisäksi harrastusten tuen sopeutumisessa.

Faktorianalyysin tulokset

	Komponentti			
	tyytyväisyys	sosiaalisuus	kieli	asuminen
Have you found friends in Finland?*	,365	,557	,170	,443
How difficult was finding housing?*	-,024	-,103	-,045	,868
How satisfied are you with your current housing?:	,303	,068	-,154	,668
How satisfied are you with your life in Finland?*	,837	,276	,064	,062
How have your expectations of life and work been met?:	,832	-,088	-,266	,126
How necessary is to you the knowledge of Finnish or Swedish in your work?:	-,033	-,016	,877	-,053
How necessary is to you the knowledge of Finnish or Swedish in your life?:	,032	-,028	,822	-,084
Kohtaamisten monipuolisuus	,103	,793	,052	-,096
Ystävien monipuolisuus	-,020	,795	-,152	,004
Rate your life from 1 to 10	,894	,058	,161	,135

Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Taulukko 4.1 Faktorianalyysin tulokset

Saadut faktorit ovat kielen sekä asumisen kannalta hyvin selkeät. Kysymykset kuuluivat valmiiksi samaan kategoriaan. Tyytyväisyyden mittarina puolestaan kaikki muuttujat selittävät osaajien sopeutuneisuutta Suomeen. Käytetyn faktorin nimi voisi siis hyvin olla myös sopeutuneisuus. Sosiaalisuuskomponentin osat puolestaan tukevat ajatusta siitä, että sosiaaliset kanssakäymiset ovat tärkeitä. Saadut faktorit heijastelevat aiemmin valmistettua kategorista jakoa elämän osa-alueiden välille. Perhekomponenttia ei tarkasteltu faktorianalyysin keinoin perheellisten (kumppani tai lapsia) vastaajien matalan osuuden vuoksi.

Taulukon 4.2 mukaiset Cronbackin alphan testien tulokset kertovat, että muodostetut komponentit ovat yhteen sopivia. Tästä eteenpäin esitetään summamuuttujien avulla tehdyt analyysit ja tulokset eikä yksittäisiä Likert-tyyppisiä vastauksia käytetä. Cronbackin alphan arvot $< 0,6$ kertovat, että muuttujien sisäinen yhtenäisyys on sallitun rajoissa, kun puolestaan perheen ja tyytyväisyyden sisäinen yhtenäisyys on hyvällä tasolla (Taber, 2018). Kaiken kaikkiaan Likert-tyyppisiä muuttujia aineistossa on 14, mikä rajoittaa luotavien uusien muuttujien alkuperäismuuttujien määrää. Tämän vuoksi komponenttien sisäinen yhtenäisyys on monissa tapauksissa heikko, vaikka faktorianalyysi selkeästi näyttää muuttujien sopivan kyseisiin kategorioihin hyvin. Cronbackin alpha laskee myös reliabiliteetit alhaisiksi (Metsämuuronen, 2007, s.138), ja täten saatu reliabiliteetti voi todellisuudessa olla saatua arvoa suurempi.

komponentti	Cronbackin alpha
tyytyväisyys	0,85
sosiaalisuus	0,53
kieli	0,58
asuminen	0,50
harrastukset	0,70
perhe	0,81

Taulukko 4.2 Cronbackin alpha, pyöristetty kahteen desimaaliin

Tilastollisen testauksen ja luokittelun avulla siis luotiin uudet muuttujat, joita käytettiin muuttujien välisten riippuvuuksien ja syy-seuraussuhteiden määrittämiseen.

4.1.2 Hypoteesien testaus

H_{01} Asuinpaikan ja osaajien kokonaistyytyväisyyden välillä ei ole riippuvuutta

Nollahypoteesi jää voimaan, sillä taulukon 1 (liite 2) mukaan asuinpaikkakunnan ja kokonaistyytyväisyyden muuttujien (sosiaalisuus, harrastukset, tyytyväisyys ja asuminen) välillä ei ole havaittavissa riippuvuuksia tilastollisesti merkittävällä tasolla

H0₂ Asuinpaikka ei selittä kielen tarpeellisuuden kokemusta

Kuten taulukko 1 (liite 2) tuo ilmi, eivät asuinpaikkakunnan ja kielen tarpeellisuuden kokemukset ole riippuvaisia toisistaan, vaikka p-arvo ($p=0,053$) on lähellä tilastollisesti merkittävän rajaa. Näin H0₂ jää voimaan eikä kokemus kielen osaamisen tarpeellisuudesta selity asuinpaikkakunnalla.

H0₃ Perheen sopeutuminen ei vaikuta Suomessa vietettyyn aikaan

	Standardoitu selitysaste	merkitsevyys
perhe	0,679	0,008*

*Taulukko 4.3 Perheen sopeutuminen ja oletettu Suomessa olo aika. Riippuva muuttuja: oletettu Suomessa asumisaika. $R^2=0,416$. $N=14$. **, $p<0,05$*

Taulukon 4.3 mukaisesti perheen sopeutuminen on merkittävä tekijä, joka selittää 41% osajien perheellisten osajien odotetusta Suomessa oloajasta. Täten H0₃ kumoutuu, ja H1₃ perheen sopeutuminen vaikuttaa Suomessa vietettyyn aikaan astuu voimaan. Perheellisten (tässä tapauksessa kumppani sekä puoliso) osuus aineistossa on kuitenkin verrattain pieni. Muuttujien välillä on kuitenkin nähtävissä selkeä kausaaliiteetti.

H0₄ Harrastukset ja sosiaalisuus eivät vaikuta osajan tyytyväisyyttä elämäänsä

	Standardoitu selitysaste	merkitsevyys
harrastukset	0,386	0,001**
sosiaalisuus	0,221	0,054

*Taulukko 4.4 Tyytyväisyyden riippuvuus harrastuksista ja sosiaalisuudesta, **, $p<0,005$. ***, $p<0,001$. $R^2=22,4\%$.*

Sosiaalisuuden merkitsevyysaste on $p<0,05$ suurempi, joten sosiaalisuuden ja tyytyväisyyden välillä ei ole vahvaa kausaaliiteettia. Harrastukset puolestaan ovat merkittävä selittäjä tyytyväisyyden osalta. Saatujen tulosten mukaan H0₄ kumoutuu ja H1₄ eli harrastuksilla ja sosiaalisuudella on vaikutusta osajien tyytyväisyyteen.

H0₅ Asumistyytyväisyys ei selitä tyytyväisyyttä

Tämä nollahypoteesi jää voimaan, sillä merkitsevyysaste oli yli 0,05. Asumisella siis ei ole vaikutusta tyytyväisyyteen.

	Standardoitu selitysaste	merkitsevyys
asuminen	0,212	0,071

Taulukko 4.5 Asumisen ja tyytyväisyyden suhde. Riippuva muuttuja, tyytyväisyys.

H0₆ Kokonaistyytyväisyys ei selitä oletettua Suomessa asumisaikaa.

Taulukosta 4.6 mukaisesti tyytyväisyys on ainoa tilastollisesti merkitsevä tekijä, jolla on vaikutusta oletettuun Suomessa asumisaikaan. Tyytyväisyys selittää itsessään 10% oletetusta Suomessa asumisajasta ($p < 0,05$, $R^2 = 0,104$). Näin ollen hypoteesi H0₆ kumoutuu, mutta vain tyytyväisyys selittää arvioitua Suomessa asumisaikaa.

malli 1	Standardoitu selitysaste	merkitsevyys
tyytyväisyys	0,493	0,006*
sosiaalisuus	0,023	0,889
asuminen	-0,111	0,475
harrastukset	-0,192	0,258
malli 2		
tyytyväisyys	0,347	0,009

Taulukko 4.6 Kokonaistyytyväisyyden ja tyytyväisyyden kausaaliitit. Riippuvamuuttuja: kuinka kauan uskot asuvasi Suomessa.

H0₇ Asumistyytyväisyys, sosiaalisuus, tyytyväisyys tai harrastukset eivät ole riippuvaisia sukupuolesta, etnisestä taustasta tai kansalaisuudesta.

Sukupuoli, kansalaisuus sekä etnisyys ristiintaulukoitiin tyytyväisyyden, sosiaalisuuden, harrastusten ja asumistyytyväisyyden kanssa (taulukko 1, liite 2). Fisherin tarkan testin mukaan tyytyväisyys, asumistyytyväisyys, harrastukset ja sosiaalisuus eivät olleet riippuvaisia sukupuolesta, etnisestä taustasta tai kansalaisuudesta. Riippuvuuden puuttumisen vuoksi nollahypoteesi H0₇ jää voimaan.

Fisherin tarkoissa testeissä kävi myös ilmi, että kielen tarpeellisuuden kokemuksissa naiset olivat korostettuina verrattuina miehiin (taulukko 1, liite 2). Useammalla naisella kuin miehellä oli kokemus siitä, että suomen tai ruotsin kieli on tarpeellinen elämässä Suomessa.

Tilastollisten testien ja analyysien avulla on tässä osiossa selvitetty, että perhe ja tyytyväisyys elämään Suomessa selittävät odotettua Suomessa-asumisaikaa. Lisäksi harrastukset selittävät osaajien tyytyväisyyttä. Tärkeä havainto on myös ollut, ettei tyytyväisyys ole riippuvainen asuinpaikkakunnasta, kansalaisuudesta, etnisyydestä tai työskentelyalasta. Sosiaalisten verkostojen ja ystävien merkityksen odotettiin vaikuttavan tyytyväisyyteen kirjallisuuden pohjalta, mutta näin ei ollut.

Ottaen huomioon otoksen pienen koon, on mahdollista, että nyt lähes tilastollisesti merkittävät muuttajat asumisen ja sosiaalisuus olisivat isommassa otoksessa vaikutuksiltaan tilastollisesti merkittäviä, sillä saatujen tulosten valossa muuttajien välillä on yhteys. Myös asuinpaikkakunnan ja kokemuksen kielen tarpeellisuudesta välillä on mahdollisesti riippuvuus (taulukko 1, liite 2). Laajempi otos antaisi myös paremman kuvan siitä, miten nämä muuttajat ovat riippuvaisia toisistaan ja miten ne selittävät toisiaan.

4.2. Yksilöiden näkökulma

Tilastoanalyysien kautta esitettiin mikrotasolla muuttujia ja tekijöitä, jotka vaikuttavat osaajien elämään ja sopeutumiseen. Yksilötasolla kvantitatiivisten tulosten kautta avataan osaajien kokemuksia Suomessa elämisestä sekä osaajien tarpeita. Sisältöanalyysin tuloksena neljä osa-aluetta nousivat esille: ystävät ja verkostot, perhe, kieli sekä yhteiskunta

4.2.1. Ystävät, verkostot ja perheen sopeutuminen

Vastaajista 77 % koki löytäneensä ystäviä Suomesta ja heidän ystäväpiirinsä vaikuttavat laajoilta ja monipuolisilta, sillä monilla vastaajista oli sekä paikallisia sekä kansainvälisiä ystäviä. Yli puolet olivat saaneet ystäviä työpaikaltansa sekä yhteisten ystäviensä avulla

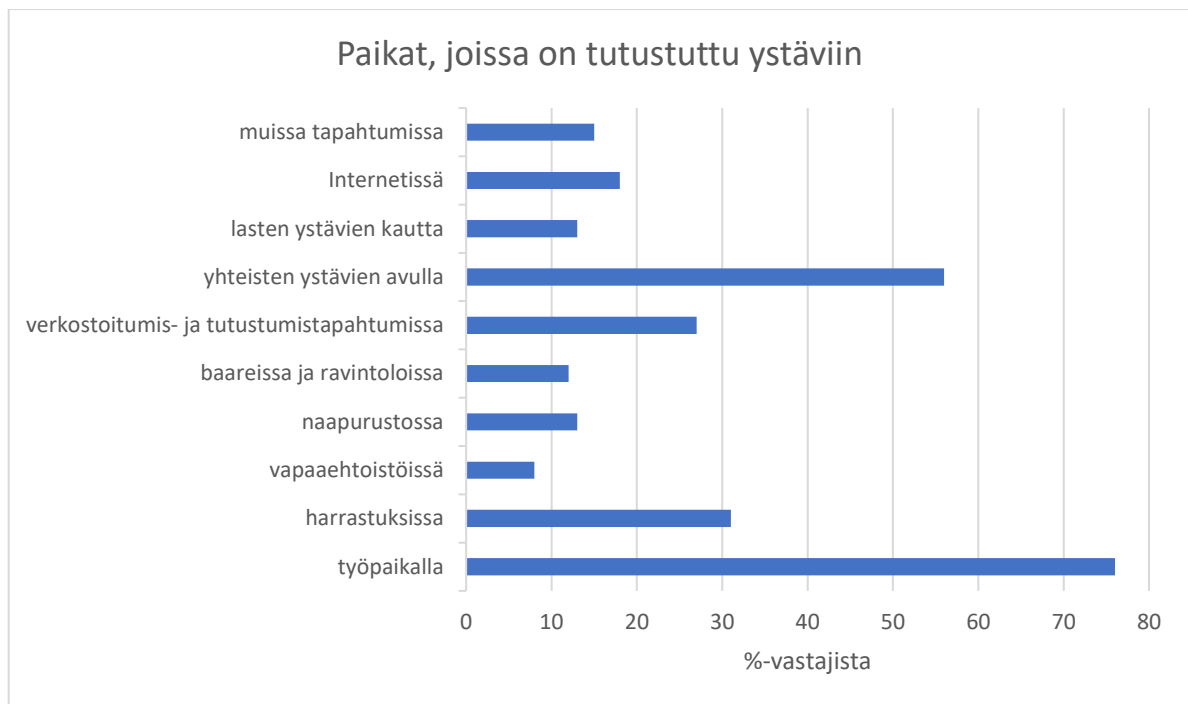
(kuva 4.1). Usealla vastaajista oli myös ystäviä, jotka olivat samaa kansallisuutta osaajan kanssa.

” Finnish people are not social, in general, I believed it was a kind of Urban legend, but no.” (vastaaja 27, mies, 24—29 vuotta)

Monelle suomalaisten ystävien saaminen oli ollut haasteellista, kuten vastaaja 27 yllä esittää. Suomalaisiin liitettävät stereotypiat varautuneisuudesta ja sosiaalisen etäisyyden pidosta kävivät kokemuksista myös ilmi. Monet, joilla oli ollut haasteita tutustua suomalaisiin, kokivat suomalaiset varautuneiksi ja ystävyysuhteiden luomisen suomalaisiin hitaaksi. Sosiaalisen etäisyyden pitäminen suomalaisessa kulttuurissa oli selkeästi havaittavissa vastauksista. Stereotypian mukaisesti kuitenkin monet suomalaisten kanssa solmitut ystävyysuhteet olivat kuitenkin laadultaan hyviä ja pysyviä. Toiset vastaajista olivat kuitenkin yllättyneitä siitä, että heidän kohtaamansa suomalaiset eivät vastanneetkaan stereotypioita.

Yhteisöjen puute ja niiden kaipuu oli nähtävissä otoksessa. Suomalaisten koettiin kuuluvan jo yhteisöihin, jotka usein eivät olleet avoimia ulkomaalaisille. Kansainvälisten ystävyysien luominen oli helpompaa verrattuna suomalaisten kanssa luotaviin ystävyksiin. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että muilla ulkomaalaisilla on enemmän suoraa samaistumispintaa ulkomailla elämiskokemukseen kuin suomalaisilla. He, jotka kuvasivat suomalaisia ystäviään, toivat esille sen, että suomalaisista ystävistä monet olivat itse asuneet ulkomailla ja kykenevinä ymmärtämään, millaista on olla ulkomaalainen.

Vastaajista 76 % oli saanut ystäviä työpaikaltaan, kuten kuva 4.1 esittää. Kollegoilta saatava apu sopeutumisessa heijastui työpaikan sisäisten suhteiden lisäksi myös työpaikan ulkopuolisten ystävyysuhteiden syntymiseen. Kollegoilta saatava kulttuurinen pääoma auttaa ymmärtämään ympäristöä ja näin toimimaan ympäristön vaatimalla tavalla ystävyysuhteiden luomiseksi. Probynin (1996) mukaisesti työ on osaajalle merkityksellinen kuuluvuuden tunnetta luova paikka, mutta tulosten mukaan työ vaikuttaa sopeutumiseen ja paikan merkitykseen monitahoisemmin, kuin omalla ainoastaan kuuluvuuden tunnetta tukeva paikka.

Kuva 4.1 Paikat, joissa tutustuttu ystäviin

Ystävien lisäksi kaiken muotoiset verkostot, ihmisten tapaamiset ja kohtaamiset, ovat tärkeitä osaajille. Verkostot eivät koostu ainoastaan ystävistä ja kollegoista vaan kaiken kaikkiaan ihmisistä, joihin tutustuu. Verkostojen hyöty näkyy myös monipuolisissa ystäväpiireissä, kuten Wang et al. (2005) ehdotti. Luotujen yhteyksien kautta on mahdollista saada monipuolista ymmärrystä uuteen ympäristöön sekä apua asioiden järjestelemiseen ja ymmärtämiseen. Lisäksi heiltä voi saada tarvittavaa tukea Suomessa elämisaikana, kuten vastaaja 57 alla esittää.

” I can say, I have never felt more alone in my life than when I was surrounded by majority of Finnish people. Foreign friends were the ones who mainly helped me not to lose my social sanity.” (vastaaja 57, nainen, 24—29 vuotta)

Yhteisöjen, verkostojen ja ystävien avulla yksilöllä on ihmissuhteita, joiden avulla saada tukea ja apua. Kuten alla vastaaja 23 esittää, voi ystävien ja kontaktien puute johtaa epäonnistumisen kokemukseen. Ystävien tarjoama emotionaalinen tuki on sopeutumisessa tärkeää. Täten kohtaamisia mahdollistavat tilanteet ja palvelut ovat tärkeitä. Vaikka työpaikka onkin yksi yleisimmistä ystäviensaantipaikoista, ei se kuitenkaan takaa toimivia ihmissuhteita, jotka halutaan viedä myös työpaikan ulkopuolelle. Esimerkiksi suomalaisiin

kollegoihin tutustuessaa haasteeksi voi muodostua se, että suomalaiset pitävät työ- ja vapaa-aikansa usein erillään.

” I was happy to move to Oulu, gradually I started hating myself, because I wasn't able to make more friends. ” (vastaaja 23, mies, 24—29 vuotta)

Oli kysymys työelämästä tai harrastuksista, odotuksista tai kokemuksista korostui vastauksissa kysymyskategoriasta toiseen ystävien ja kontaktien tarve sekä haasteet suomalaisia kohdatessa, osittain kulttuuri- ja kommunikaatioeroista johtuen. Vaikka tilastoaalyyseissä sosiaalisuus (ystävät) ei korostunut, sillä on yksilölle itselleen suuri merkitys. Ystäviltä ja kavereilta saatava tuki on tärkeä osa uuteen maahan sopeutumisen prosessia.

4.2.2. *Perhe*

Puolisoiden sopeutumien oli kaksijakoista, kuten vastaajienkin sopeutuminen. Osa osaajista koki puolisoideensa sopeutuneen todella hyvin ja osa sopeutumisen olevan yhä vaikeaa. Työn puuttuminen ja työsuhteisiin liittyvät tekijät heikensivät eniten puolisoideen sopeutumista. Puoliso oli 42:lla vastaajista ja heistä 18 kuvasi puolisoensa sopeutuneen tyydyttävästi tai hyvin Suomeen. Puolisoista 12:sta oli vaikeuksia sopeutumisen kanssa. Vastaajista 11:sta oli suomalainen puoliso (osa tavannut puolisoensa Suomessa ja osa ennen Suomeen muuttoa työn ollen päämuuttosyy).

Aineiston keräämiseen vastanneiden joukossa oli paljon puolison roolissa Suomeen saapuneita. He siis identifioituivat työperäisiksi maahanmuuttajiksi, vaikka työ, jonka perässä muutettiin, ei ollut heidän oma työnsä vaan puolison työ. Tämä havainto on tärkeä pohdittaessa työperäisen maahanmuuttajan määritelmää ja sitä, miten työperäisten maahanmuuttajien puoliset näkevät itsensä ja roolinsa Suomeen asettumisessa.

Asiantuntijoiden mukaan osaajille lastenkoulutukseen liittyvät tekijät on tärkeä ratkaista, sillä suotuisan ratkaisun puutos kasvattaa riskiä Suomeen muuttopäätöksen pyörtämisestä. Tutkimusalueella on kansainvälisiä kouluja ja koulutusta saatavilla usealla kielellä, mutta

koulutuspaikkojen määrä ja tarve eivät kohtaa, mikä johtaa kilpailuun koulupaikoista. Tämä kokemus oli myös osalla vastaajista, joiden oli ollut haastavaa saada lapsensa haluamaansa kouluun. Perheellisistä vastaajista suurimman osan lapset kävivät koulua, jossa opetuskieli oli muu kuin suomi tai ruotsi. Päiväkodin ja koulun kohdalla kokemukset olivat muuten positiivisia. Koulutuksen taso koettiin hyväksi, ja haasteita aiheutti pääasiassa kommunikaation kieli suomen ja ruotsinkielisissä ympäristöissä vanhempien ja opettajien välillä.

Vaikka vastaajat eivät kertoneet lasten sopeutumisesta kouluihin tai vapaa- (esimerkiksi kouluviihtymisestä, sopeutumisesta kouluun, läksyjen määrästä, harrastuksista jne.) niin silti lasten asema ja sopeutuminen myös vaikuttavat osajaan ja osajien tekemiin päätöksiin, vaikka ne olisivatkin sivuroolissa muuttopäätöstä tehtäessä. Perhe-elämä Suomessa oli kaiken kaikkiaan monille hyvää ja mukavaa.

4.2.3. Kieli

Kolmasosa vastaajista koki, että suomen kielen osaaminen voi olla hyödyllistä elämässä Suomessa muttei välttämätöntä. Kielen osaamattomuuteen liittyi kuitenkin huolta sopeutumisesta ja sujuvasta kommunikaatiosta suomalaisten kanssa. Kieli nähtiin myös vahvana edellytyksenä integraatiolle ja sopeutumiselle.

Harrastusten parissa suurimmaksi haasteeksi vastaajille oli muodostunut kieli, ja kokemus siitä, että suomen tai ruotsin kielen osaaminen on pakollista päästäkseen harrastuksiin mukaan. Englanninkielisiä ryhmiä ja toimintaa on vähemmän kuin suomenkielistä. Harrastusten löytäminen vaatii joustavuutta ja välillä harrastusta on pakko vaihtaa, kuten vastaaja 12 tuo ilmi.

” Had to change hobby and find one in English. This is especially true regarding sport.”
(vastaaja 12, nainen, 40—44 vuotta)

Sopivien yhteisöjen löytäminen harrastamiseen on monelle osajalle haastavaa. Esimerkiksi osa urheiluseuroista on valmennukseltaan suomenkielisiä eikä valmiutta

valmentaa esim. englanniksi aina löydy. Lisäksi monien harrasteryhmien sisäinen kommunikaatio on usein suomeksi. Tämä tuottaa suomea osaamattomille haasteita, vaikka suomen kielen oppiminen olisikin käynnissä. Ääritapauksissa tämä johtaa siihen, että harrastusta on vaihdettava. Kuten vastaaja 65 esittää, toisinaan mukaan ei mennä halusta antaa toisten käyttää omaa äidinkieltään eikä pakottaa kielen vaihtoa.

” I haven't really [found a hobby group]. Like I hear about things that sound cool, but I am always worried it will be in Finnish and I hate forcing the conversation into English - I do that enough at work.” (vastaaja 65, nainen, 35—39 vuotta)

On kuitenkin todennäköistä, kuten Melnikova (henkilökohtainen haastattelu, 11.12.2019) toi haastattelussaan esille, että harrastuksen pariin päästyään ohjeita ja apua on usein saatavilla englanniksi, vaikka tieto Internetissä ei olisikaan kuin suomeksi tai ruotsiksi. Tästä kuitenkin muodostuu jo yksi pullonkaula harrastuksiin ja yhteisöihin mukaan pääsemiseen.

Työpaikalla kollegoiden kanssa kommunikoidessa englanti on usein pääkielenä, mutta sopeutumiskokemusta on tukenut suomen kielen osaaminen. Itse työssä oli kuitenkin mahdollista, että saatava informaatio työpaikalla tuli osaajalle ainoastaan suomeksi. Tämä hidasti työntekoa ja loi vahvempaa kielimuuria osaajan ja muun työyhteisön välille.

Suomessa elämis- ja selviytymiskielenä esiintyi englannin kieli, jonka avulla kommunikaatio ja mm. tarvittava byrokratia oli hoidettavissa. Suomella on myös kyky toimia englanniksi tarvittaessa ja englanti mahdollistaa Suomeen liittyvää informaation hankintaa. Esimerkiksi monet osaajat totesivat, ettei suomen osaaminen ole välttämättömyys sillä englannilla pärjää, mutta suomen kielen osaamisesta on hyötyä sopeutumisessa ja elämässä. Suomi kuitenkin toimii suomeksi ja ruotsiksi, eikä kaikkea informaatiota ole saatavilla samassa laajuudessaan englanniksi.

4.2.4. Yhteiskunta

“[...] expecting the better society and perfect country that they bomb us in every documentary about Nordic culture and every time they talk about Nordics in the news or any stats. Living here brought me good things (finding a job in an international company, my girlfriend...) but also a lot of horrible things I barely imagine I could get in my experience here (racism/xenophobia, deep loneliness, depressions, wrong misconceptions from people and difficulties and poor communication with locals).”

(vastaaja 45, mies, 30—34 vuotta)

Yllä oleva katkelma osoittaa, kuinka myös osaajat saavat osan ennakkoluuloista muiden maahanmuuttajien tavoin. Etnisen taustan vaikutus ja kohtaaminen ei siis katso maahanmuuttoperustetta. Tämän vuoksi myös osaajat ovat kohdanneet rasismia, syrjintää ja toiseennuttamista (othering). Toiseennuttaminen ja eriyttäminen suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle heijastui etenkin asunnonhankintatilanteissa, joissa osaajat kokivat, ettei heitä kohdattu tasa-arvoisina yhteiskunnan jäseninä, vaan ihmisryhmänä, joka koetaan epäluotettavaksi. Etninen ja kielitausta vaikuttavat siihen, miten osaajat kohdataan, millaista kohtelua saa ja miten heidän tarkoituksensa ymmärretään arjen kohtaamisissa.

Osaajien kokemuksen mukaan Suomea ja kaupunkeja markkinoidaan kansainvälisinä kohteina, mutta tämä markkinointimielikuva ei kohtaa osaajien kokemuksia kaikilta osin. Samoin mielikuvat Suomesta maailman onnellisimpana valtiona eivät kohtaa saatuja kokemuksia, kuten vastaaja 45 edellä esitti. Luotujen odotusten jälkeen odotusten kohtaamatta jääminen on johtanut pettymykseen ja petetyksi tulemisen kokemukseen.

Suomalainen työelämä toi osaajille haasteita työelämän pelisääntöihin sekä veroihin ja maksuihin liittyvät oletukset siitä ”kaikkihan nämä asiat tietävät”. Osaajilla siis on tarve tietää miten asiat menevät ja mitä vaikutusta niillä on. Esimerkiksi työntekijän oikeudet ovat jääneet osalle epäselviksi. Työelämässäkin moni koki, että suomen kielen osaamattomuus sulki heitä työpaikka yhteisön ulkopuolelle, sillä suomalaiset olivat usein tekemisissä vain suomalaisten kanssa. Suuri osa havainnoista kuitenkin keskittyi kuvaamaan Suomessa olevaa työelämän ja vapaa-ajan välistä tasapainoa, esihenkilöiltä saatavaa luottamusta ja vapautta, vähäistä hierarkiaa sekä joustavuutta. Joustavuudeksi

koettiin muun muassa se, että kipeänä saa jäädä kotiin. Tämä ilmentää hyvin, että asia, joka monelle suomalaiselle on tavallista, on osalle osaajista erilaista ja joustavuuden ilmentymä.

Sopeutuminen on pitkälti yksilön vastuulla, mutta yhteiskunta myös muuttuu. Pidemmän aikaa Suomessa asuneiden osaajien kokemusten mukaan suomalainen yhteiskunta on muuttunut vuosien saatossa valmiimmaksi huomioimaan ihmisten monipuolisuuden, esimerkiksi harrastusmahdollisuuksien löytäminen on helpottunut myös vieraskielisillä.

Vaikka Suomessa asuminen esittääkin haasteensa harmaiden marraskuidensa sekä kulttuurinsa puolesta osaajille, ei elämä Suomessa tai missään kaupungissa ollut pelkästään negatiivista vaan positiivisiakin puolia löytyi huomattavasti, kuten vastaajat 10 ja 73 esittävät. Näitä hyviä puolia ovat esimerkiksi turvallisuus, asioiden toimivuus ja järjestelmällisyys. Ennen muuttoa osaajia oli huolestuttanut kulttuuria (5% vastaajista) huomattavasti enemmän Suomen säätilat ja ilmasto (20% vastaajista). Tämä kertoo myös sopeutumishalusta Suomeen. Sopeutuminen kestää osaajillakin yksilöllisen aikansa ja haasteita riittää sekä yksilön itsensä ja yhteiskunnan puolesta. Vastaajista 18% ei ollut ennen Suomeen muuttoa huolestuttanut mikään. Tämä osoittaa avoimuutta ja luottamusta tulevaa maahanmuuttokokemusta kohtaan.

”I’m happier here than I’d probably would be anywhere else. There’s much to work to make Finland an inclusive society.” (vastaaja 10, nainen, 30—34 vuotta)

“Finland is like paradise to me. I love my job and the healthcare, social services, healthy food and work-life balance” (vastaaja 73, nainen, 30—34 vuotta)

Kuten ystävät ja verkostot sekä kieli ovat osoittaneet, vaikka osaajat muuttavat työn perässä Suomeen, ei työ ole kuitenkaan eniten huolta aiheuttava asia, vaan elämän muilla osa-alueilla niitä ilmenee enemmän. Työhön sopeutumisen lisäksi on siis sopeuduttava yhteiskuntaan ja löydettävä mielekkäitä ihmissuhteita ja verkostoja sekä saatava informaatiota niin kulttuuriin kuin käytänteisiin liittyen. Edellä mainitut tekijät ovat omiaan vähentämään akkulturaatiostressiä, jota etenkin kielimuurit, eriarvoinen kohtelu ja kuulumattomuuden tunne aiheuttavat (Hasmi et al. 2014). Kaiken kaikkiaan osaajien tyytyväisyys Suomeen ja elämäänsä Suomessa on hyvää, mutta kehityskohteitakin nähdään olevan.

4.3. Kaupungit ja yhteiskunta

Tässä osiossa esitellään asiantuntijahaastatteluiden tuloksia. Ensin käsittelyssä ovat osaajille suunnitellut palvelut. Tämän jälkeen esitetään tulokset kieleen, työelämään ja luotaviin odotuksiin liittyen.

4.3.1. Palvelut ja elinkeinonäkökulma

Valtiolla ei ole toimintaa maahanmuuttajien sitouttamiseksi kotouttamispalveluiden lisäksi. Kotouttamispalveluiden piiriin kuuluvat henkilöt, jotka ovat työttömiä työnhakijoita tai muuten tilapäisesti saavat toimeentulotukea (Laki kotoutumisen edistämisestä, 2012/919, 12§). Täten osaajilla, jotka muuttavat työpaikan ollen valmiina Suomessa, ei ole oikeutta kotoutumispalveluihin tai niiden kautta järjestettäviin kielikoulutuksiin. Laki kotoutumisen edistämisestä (2010/1386, 7§) kuitenkin edellyttää, että kaikille maahanmuuttajille annetaan tietoa Suomesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Tämä tiedonanto toteutetaan lähes poikkeuksetta antamalla saapujille Tervetuloa Suomeen – opas, joka sisältää ohjeita oleskeluluvan hankintaan, työpaikan etsimiseen sekä terveydenhuoltoon (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2018). Opas ei kuitenkaan sisällä informaatiota kulttuuriympäristöstä, johon maahanmuuttaja saapuu.

Valtion hallinnassa olevia Suomi-informaatiota tarjoavia verkkosivuja on paljon, esimerkiksi This is Finland, InfoFinland ja Visit Finland, joista jokainen tarjoaa tietoa Suomesta hieman eri näkökulmasta. Näissä tietolähteissä on myös kulttuuriin ja tapoihin liittyvää informaatiota. Tietoa siis on saatavilla, mutta se on osattava etsiä itse. On huomattava myös, että maahanmuuttajille osoitetut palvelut ovat kehittyneet vuosien saatossa huomattavasti, ja tietoa Suomesta on helposti saatavilla. Osaajien kokemusten mukaan vielä 10 vuotta sitten pääosa informaatiosta oli saatavilla vain suomeksi, joka vaikeutti ohjeiden ja tietojen löytämistä.

Osaajien houkuttelu on moniin muihin maihin verrattuna lasten kengissä, sillä houkutteluun aloitettiin panostamaan kunnolla vasta vuonna 2016 Talent Boost- toimenpideohjelman

avulla. Tällöin kaupunkien ja työnantajien tuottaman houkuttelun lisäksi saatiin valtiovetoisia houkuttelutoimenpiteitä ja tapoja. Samalla kaupunkien yrityksille sekä osaajille suunnattavien palveluiden määrä kasvoi projektien avulla. Pääkaupunkiseudulla, Tampereella, Turussa ja Oulussa on kaikissa Talent Boostin avulla tuotettavaa toimintaa. Houkutteluhankkeita ja toimijoita on Suomessa paljon Talent Hub-toiminnasta pitchauskilpailuihin (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019). Kaikki kaupungeissa olevat Talent Boost-hankkeet eivät kuitenkaan ole kaupunkien alaisia, vaan toimijoina ovat esimerkiksi Business Finlandin paikkakuntaakohtaiset yksiköt, kuten Business Tampere ja sen alaisuudessa toimiva Talent Tampere. Houkuttelua ja sitouttamista tuottavia yksiköitä on siis paljon kaupunkien lisäksi.

Projektien toiminta kaupungeissa on ollut hankerahoitteista eli pysyvää ja jatkuvaa rahavirtaa tulevaisuuteen ei projekteilla ole. Tämä on huolestuttanut kaupungeja, jotka ovat pyrkineet rakentamaan palveluita, joiden toivottaisiin jatkossa olevan osa kaupunkien palveluverkoston. Palveluista osa on suunnattu osaajien houkutteluun tai sitouttamiseen, osa yrityksille, jotta tietoa kansainvälisten osaajien palkkaamisesta olisi helpompi saada. Hanke pohjaisen rahoituksen poistuminen voi heikentää kaupunkien mahdollisuutta tuottaa osaajia houkuttelevaa ja sitouttavaa toimintaa.

Kaupunkien periaate palvelusuunnittelussa on ”kaikki palvelut ovat kaikille”. Kyseinen periaate mahdollistaa kaikille avoimien palveluiden tuottamisen. Laajojen palvelukokonaisuuksien hyvä puoli on se, että mahdollisimman moni voi päästä palveluiden piiriin mutta huonoimmassa tapauksessa voi käydä niin, ettei palvelu kohtaa minkään ryhmän palvelutarpeita. Kaupungit siis tasapainoilevat suoraan kohdistetun ja kaikille kohdistun palvelukokonaisuuksien välillä. Laajojen ja kaikille sopivien palveluiden avulla neuvonta, ohjaus ja annettava tuki osaajille ei välttämättä ole yhtä henkilökohtaista ja yksilöllistä kuin voisi olla tarve. Tämä tarve ei etenkään täyty jos palveluun käytettävien resurssien määrä ei kohtaa palvelun käyttäjien määrän vuoksi tarvittavaa resurssien määrää.

Valtiolta kohdistuu kaupunkeihin toive, että sitouttaminen ja integroiminen olisivat kaupunkilähtöistä, sillä integraatio nähdään paikallisena eikä valtion laajuisena. Paikallisuudella tarkoitetaan sitä, että sijainti johon osaaja saapuu, muodostuu osaajalle paikaksi, johon sitoutuminen ensisijaisesti tapahtuu. Sitoutuminen ei välttämättä

kuitenkaan tapahdu paikkaan itsessään vaan asioihin ja ihmisiin paikassa. Toive kaupunkilähtöisestä integraatiosta kasvattaa kaupunkien vastuuta ja tarvetta onnistua. Lisäksi kaupungit tarvitsevat lisää työvoimaa kasvaessaan, ja esimerkiksi Tampereella, Helsingissä ja Espoossa on aloja, joilla Suomessa koulutettu työvoima ei kykene täyttämään kaikkia työpaikkoja, joten tarvetta ulkomaalaiselle työvoimalle on. Näin ulkomaalaiset osaajat näyttäytyvät kaupungeille myös resursseina, joita tarjota paikallisille yrityksille.

Kansainvälisten osaajien houkuttelu onkin kaupungeille osittain tapa saada palveltua alueen yrityksiä ja tarjota niille menestyksen edellytyksiä kehittäen alueen taloutta ja elinkeinoelämää. Esimerkkinä tästä toimii Espoo, jossa maahanmuuttoasiat on siirretty elinkeinoyksikön alle. Samoin Tampereella osaajien merkitys nähdään keinona kehittää aluetta ja houkutella yrityksiä. Tätä varten Tampereen kaupunki on myös luonut oman Kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton strategisen ohjelmansa vuosille 2019—2024, jonka avulla pyritään viitoittamaan kaupungin tietä sekä yritysten osaajapulan sekä maahanmuuttajien työllistymisvaikeuksiin (Tampereen kaupunki, 2019). Yrittäjille tarkoitettu mentorointiohjelma tukee tässä mielessä myös tavoitteiden saavuttamista (Tampereen kaupunki, 2020a). International House Helsinki (IHH) puolestaan on Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien sekä muiden sidosryhmien luomus, jonka avulla maahanmuuttajien rekisteröitymis-, vero-, työvoima- ja neuvontapalvelut löytyvät samasta tilasta. Lisäksi Espoolla on omat Hello Espoo-verkkosivunsa, joissa osaajat tutustutetaan Espooseen ja Suomessa elämiseen. Helsingissä toteutettava puoliso-ohjelma puolestaan tähtää siihen, että osaajien puolisoiden sopeutuminen olisi sujuvampaa, ja näin helpottaisi osaajien sopeutumista ja halua jäädä Suomeen. Osaajien puoliset ovat usein myös itse korkeasti koulutettuja ja halukkaita työskentelemiseen. Näin myös puoliset ovat nähtävissä työvoimaresurssina, joka tuo lisää elinvoimaa alueelle. Täten työntekeminen nähdään tapana sitouttaa ja integroida osaajia ja heidän puolisoitaan Suomeen. Auttaakseen yrityksiä palkkaamaan osaajia kaupungit tarjoavat neuvontapalveluita palkkaukseen ja maahan saapumiseen liittyen.

4.3.2. Työ, yhteiskunta ja kieli

Työnteko on integroiva tekijä, joka nähdään erittäin merkityksellisenä edellytyksenä Suomeen sopeutumiselle. Tämän takia työnantajalle siirtyy vastuuta työpaikalla tapahtuvan sitouttamisen ja sopeuttamisen onnistumiseksi. Työssä on tärkeää, että osaaja saa tietoa työstään ja työskentelykulttuurista, mutta myös että työpaikalla kollegat ja työnantaja ovat valmiita ja halukkaita tutustumaan ihmisiin ja heidän kulttuureihinsa. Työpaikoillakin on tarvetta molemmin puolin kulttuurikoulutukselle ja kulttuurien välisen kommunikaation oppimiselle. Työpaikkaan sitouttamisen lisäksi osaajille kuten myös muille työntekijöille, on tärkeää mahdollistaa urakehitys.

Kommunikaatiossa tärkeää on huomioida kieli, jota käytetään. Monissa tapauksissa työnantajat toivovat osaajilta suomen kielen osaamista, etenkin palkatessaan Suomesta. Kotoutumislain ulkopuolelle jäädessään osaajan kielikoulutusta voidaan toteuttaa työpaikalla tai työpaikkakustanteisesti. Kielikoulutus voi jäädä myös täysin osaajan vastuulle. Kuten osaajatkin toivat ilmi, englannin kielen avulla pärjää Suomessa, vaikka yhteiskunnan kieli se ei olekaan. Paikallisen kielen osaaminen on kuitenkin monelle tärkeää, sillä se auttaa sopeutumaan ja integroitumaan ympäristöön. Asiantuntijahaastatteluista kävi myös ilmi, että Suomen tavoitellessa kansainvälistä houkuttelevuutta entistä isommalla vaihteella, on tärkeää myös huomioida, että välttämättömät palvelut pystytään toteuttamaan myös muulla kielellä kuin suomeksi tai ruotsiksi, esimerkiksi englanniksi tai jopa äidinkielellään tulkkiavusteisesti. Monet asiantuntijat myös näkivät, että suomen kielen osaaminen yhteiskunnan näkökulmasta on hyvä asia. Tämän vuoksi ei haluta luoda rakenteita, jotka eristäisivät osaajat tai muut maahanmuuttajat muusta yhteiskunnasta kieliperusteisesti.

Markkinoinnin kautta annetaan Suomesta kuva kansainvälisenä valtiona. Osaajat tulkitsivat markkinoinnissa käytettävien mielikuvien toisinaan kaunistelevan suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Haastatteluissa kävi ilmi, että markkinointi kätkee alleen totuuden, että myös paikallisilla on haasteita ja ongelmia elämässään esimerkiksi päiväkotija koulupaikkojen saannissa. Tämän olivat myös osaajat kohdanneet: kaikki ei ollutkaan yhtä täydellistä kuin annettu kuva markkinoinnissa. Taulukossa 4.7 on esitetty kuvauksia Suomesta sekä kaupungeista, joista käy ilmi, että Suomessa on paljon hyvää, jota jakaa ja

jonka avulla houkutella osaajia. Markkinoinnissa käytetyt mielikuvat esimerkiksi työn ja vapaa-ajan tasapainosta Suomessa ovat paikkansa pitäviä kansainvälisessä vertailussa. Kyse ei olekaan siitä, etteivätkö kerrotut mielikuvat ole paikkansa pitäviä, vaan siitä, että odotuksiin on kyettävä vastaamaan. Odotusten asettaminen osaajien houkuttelussa on tärkeää mielenkiinnon herättämiseksi, mutta yhtä tärkeää on se, että luodut mielikuvat ja odotukset vastaavat mahdollisimman hyvin luvattua.

Lähde	Kuvaus
Talent Boost Cookbook (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019, s. 4)	Finland is a great country and a fantastic career destination
Te-palvelut, Work in Finland (2020)	Finland is one of best places in the world to live and work.
Tampereen kaupunki (2020a, 2020b)	“Tampere- Best for you- Attractive and Well-Known City for International Experts”, “Tampere is the most desired place to move to in Finland, most wanted city to study in and the most popular travel destination in Finland.”
Espoon kaupunki (2020)	“If you want to visit, live and work in one of the most innovative, sustainable, intelligent and happy cities in the world – you are warmly welcome to Espoo!“, “The most intelligent community in the world, 2018”
Helsingin kaupunki (2020)	[...] In addition to the actual work, you get to hang out with the happiest folks in the world, breathe the clean air, secure a free top-class education for your children, enjoy the healthiest work-life balance worldwide, feel the nature from your doorstep and benefit from a highly ranked - and free - health care system.

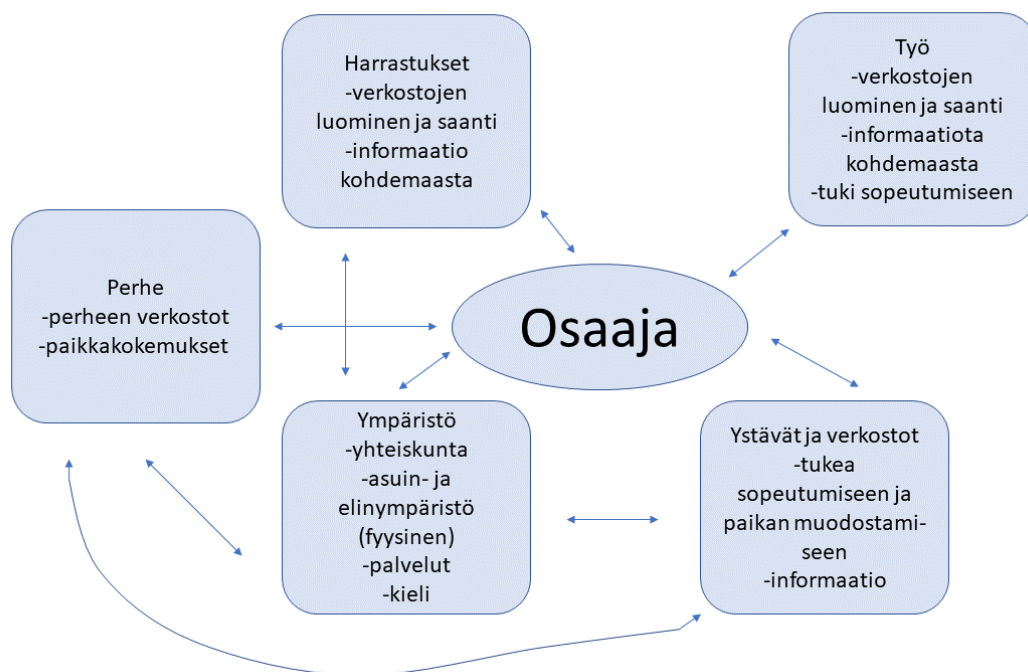
Taulukko 4.7 Kaupunkien ja valtion kuvailuja valtiosta ja kaupungista.

Suomalainen houkuttelutoiminta on monipuolista ja toimet osaajien sitouttamiseksi ovat alkaneet yhteiskuntatasolla. Toimet ovat työelämäpainotteisia, sillä työ nähdään tärkeänä integroimisen ja sitouttamisen muotona sekä tapana varmistaa alueiden elinvoimaisuus ja kasvattaa alueelle kohdistuvia investointeja. Kaiken kaikkiaan osaajiin kohdistuvat palvelut pyrkivät luomaan osaajille mahdollisuuksia työllistyä, ja täten ne eivät aina kohdistu suoraan osaajiin, joilla on jo työpaikka.

5. Keskustelu ja pohdinta

Tässä luvussa esitetään ensin osaajien sopeutumisen ja paikan luomisen yhteyskohtia sekä sijainnin vaikutuksen puuttumisen merkitystä sopeutumiseen. Tämän jälkeen keskustellaan osaajien kohtaamista haasteista kielen osaamisessa ja sosiaalisten kontaktien tarpeesta. Viimeisenä luvussa on käsittelyssä tapoja, joiden avulla osaajat pyrkivät löytämään paikkaansa osana yhteiskuntaa.

Osaajat neuvottelevat paikastansa yhteiskunnassa ja luovat omaa paikkakäsitystään niin translokaalien verkostoitumisprosessien kuin muiden sopeutumista tukevien mekanismien kautta. Kuvassa 5.1 on esitetty osaajien paikan luomisprosessiin ja sopeutumiseen vaikuttavien tekijöiden vaikutussuuntia. Tärkeää on huomata, että sopeutuminen on neuvottelu, jossa osaaja neuvottelee eri osa-alueiden kautta kuulumistaan paikkaan ja sitä, millainen paikka on. Osaajan perheen ollessa mukana ovat osaajan perheen luomat verkostot ja luomat paikkamerkitykset erityisen tärkeitä. Elämän eri osa-alueet luovat yhdessä viitekehyksen osaajan sopeutumiselle.

Kuva 5.1 Osaajien ja elämän osa-alueiden vaikutussuunnat paikan luomis- ja sopeutumisprosessissa

5.1. Paikkaa luomassa ja sijainnin vaikutusta pohtimassa

Keskusteltaessa osajien sopeutumisesta ja heidän kokemuksistaan huomaa kuinka osajat neuvottelevat sopeutumisestaan sijaintiin ja luovat paikalle merkitystä kokemuksiinsa pohjautuen. Sopeutumisessa on siis kyse paikan luomisesta ja siitä, millä keinoilla paikanluomisprosessia helpotetaan ja mitä kautta tietoa prosessiin saadaan. Paikanmuodostusprosessiin vaikuttavista tekijöistä tutkimuksessa oli mukana asuminen, ystävät ja verkostot, harrastukset ja perhe. Paikanmuodostusprosessin onnistuneisuutta kuvasi puolestaan tyytyväisyys-muuttuja, joka myös kuvasi Suomeen sopeutuneisuutta ja yleistä tyytyväisyyttä.

Transnationaaleista maahanmuuttajista keskusteltaessa esille tuotu identiteetin kehittäminen ja identiteetistään neuvottelu ovat keskustelua osajan ja paikan välillä: ”miten minä sopeudun tänne?” sekä ”miten voin toimia sopeutuakseni tänne?”. Aiempien toimintatapojen ollessa uudessa paikassa soveltumattomia syntyy Brickell et al. (2011) mukaisesti käytöksen muuttuminen. Blackin ja Gregersenin (1990) mukaan kyky vähentää epävarmuutta auttaa sopeutumisessa eli suhde paikan luomiseen helpottuu epävarmuuksien vähentyessä elämän osa-alueilla. Sijainnin muutos eli muutto ei siis ole vain psykologinen sopeutumisprosessi, jossa pyritään oppimaan uusia tapoja ja sulautumaan vaan neuvottelu osajan ja uuden sijainnin välillä paikkamerkityksen luomiseksi. Esimerkiksi akkulturaatiostressi (usein kulttuurishokin vaiheessa vahvana) negatiivisine kokemuksineen ja tunnemaailmoineen hidastanee paikan muodostusprosessia neuvottelujen keskittyessä siihen, miten kaikki on uudessa paikassa erilaista kuin vanhassa, usein keskittyen uuden paikan huonoiksi koettuihin puoliin. Tämänkin jälkeen neuvottelut paikasta ja sen merkityksestä jatkuvat.

Sitoutumisen oletetaan valtiolla ja kaupungeissa olevan paikkakeskeistä ja sen vuoksi toimet integroimisen ja sopeutumisen edistämäksi ovat kaupunkikeskeisiä. Tämän valossa valtion sijaan translokaalisuutta pyritään luomaan vanhan kotimaan ja uuden paikkakunnan välille. Lisäksi valtion ja kaupunkien välisten merkityksien yhdistämisen kautta paikan merkitystä monipuolistetaan. Brickell et al. (2011) mukaisesti kaupungeissa ja valtion välillä on oletus, että kaupungit paikkana johtavat sopeutumiseen, vaikka tiedosta siitä,

mihin osaajat kokevat sitoutuvansa tai integroituvansa ei ole. Ajatus vaikuttaa olevan, että muuttajista tulee tamperelaisia ja helsinkiläisiä, jotka ovat ulkomaalaisia suomalaisiksi assimiloimisen sijaan. Tämä sopii yhteen van Riemsdijk (2014) havaintojen kanssa paikkaan kuulumisen tunteen paikallisuudesta alueellisuuden sijaan.

Hypoteesi yksi oletti sijainnin vaikuttavan osaajien kokonaistyytyväisyyteen, mutta muuttajien välisien riippuvuuksien puuttuminen kertoo, ettei kokonaistyytyväisyys ja siten sopeutuminen ole paikkakuntariippuvaista. Yhtenä syynä erojen puuttumiseen lienee osaajien sitoutuminen työhönsä ja työnteon merkitys. Työperäisille maahanmuuttajille työ on ensisijainen muuttosyy, ja tärkein identiteetin kautta tapahtuvan kuulumisen luomiseen (Colic-Peisker, 2010). Työpaikka tarjoaa myös symbolisen paikan, johon sitoutua ja kuulua (Probyn, 1996). Työntekijöiden sitouttaminen auttaa osaajia suoriutumaan työstään, ja työympäristö tarjoaa osaajille mahdollisuuksia verkostojen luomiseen. Tämä lisänee osaajien tyytyväisyyttä sekä avaa heille ovia verkostoihin ja ystävien hankintaan.

Koska sitoutumisen nähdään olevan paikkakeskeistä valtiokeskeisen sijaan, oli tarpeen huomioida, onko kaupunkien välillä eroja osaajien sitoutumisessa. Saatujen tulosten perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, ovatko kaupunkien osaajille suunnatut palvelut riittäviä vai tulisiko niitä jatkokehittää. Se, ettei osaajien tyytyväisyys ole riippuvainen asuinpaikkakunnasta, kertoo kaupunkien välisten erojen olevan pienet tyytyväisyyden kannalta. Elämän laatu osaajilla on siis hyvä paikkakunnasta riippumatta eikä alueellisia eroja esiinny osaajien tyytyväisyydessä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa vertailtujen kaupunkien osaajille tarjoama elämänlaatu on tasalaatuista tai, että osaajat sopeutuvat paikasta ja sijainnista riippumatta. Kumpikin selityksistä kertoo siitä, että Suomen osaajille mahdollistama elämä ja elämänlaatu ovat Suomen laajuisesti isoissa kaupungeissa hyviä. Osaajille sijainti ei siis näyttäytynyt merkittävänä tekijänä, joka olisi vaikuttanut sopeutumiseen, vaan osaajat ovat kyenneet sopeutumaan sijainnista riippumatta.

Aluesidonnaisuuden kannalta on myös merkittävää huomata, ettei asuinpaikkakunnan ja kielen tarpeellisuuden välillä ollut riippuvuutta. Suomalaisessa yhteiskunnassa, tutkittavissa kaupungeissa, pystyy tasavertaisesti hyödyntämään vierasta kieltä (muun muassa englanti) suomen tai ruotsin kielen osaamisen puuttuessa. Tämä on myös alueita ja

kaupunkeja tasa-arvoistava tekijä, sillä osaajien ei tarvitse valita aluetta tai paikkakuntaa Suomen sisällä, jossa kommunikaatio muuten kuin suomeksi tai ruotsiksi onnistuu.

Alueellinen tasalaatuisuus selkeästi indikoi, että osaajat sopeutuvat kohdealueisiin alueellisista eroista huolimatta ja osaajien sopeutumista edistäviin tarpeisiin (ystävät ja verkostot, harrastukset, sopiva asunto jne.) pystytään vastaamaan tasalaatuisesti ympäri Suomea.

5.2. Kielen kohtaamisia

Vaattovaaran ja muiden (2010, s. 57) tutkimuksessaan ilmi tuoma 10 vuoden takainen tilanne maahanmuuttajille suunnattujen palveluiden puutteesta oli tulosten perusteella muuttunut. Kymmenen vuotta sitten kaikille maahanmuuttajille, saati osaajille, suunnattuja palveluita ei juuri ollut, vaikka niille oli tarvetta. Esimerkiksi apua ja tietoa integroitumisen tueksi ei ollut helposti saatavilla. Tässä on tapahtunut selkeä muutos 10 vuoden aikana, sillä sekä palveluita osaajille sekä informaatiota englanniksi on saatavilla useissa eri muodoissa, kielillä ja lähteissä. Silti tarvetta esim. englanninkielisille palveluille sekä informaatiolle on tarvetta sopeutumisen edistämiseksi. Kieli on välttämätön kommunikaatiossa ja tiedon välityksessä. Lisäksi ympäristön kieli vaikuttaa saatavaan informaatioon ja siihen, miten helppoa sopeutuminen on. Kielen avulla on mahdollista myös rajata ihmisiä yhteisöjen ja yhteiskunnan ulkopuolelle, joka puolestaan muuttaa paikan kokemusta. Informaation avulla osaaja voi neuvotella omaa asemaansa paikassa. Myös tästä on sopeutumisessa kyse.

Tulosten mukaan etenkin harrastusten pariin pääsemistä hidastavat kielimuurista johtuvat syyt. Kimin (2012) sekä Kimin ja muiden (2016) tulosten mukaisesti saadut tulokset osoittavat, että harrastukset helpottavat sopeutumisprosessia. Harrastusten luoma kontaktipinta antaa myös suomalaisille mahdollisuuden kohdata osaajia ja jakaa tietoa sekä vastaanottaa sitä. Kohtaamisten puutoksen ollessa yksi syy suomalaisen yhteiskunnan hitaalle avautumiselle maahanmuutolle ja maahanmuuttopalveluiden synnylle (OECD, 2017) voidaan näin tukea suomalaisten ja maahanmuuttajien kohtaamismäärien kasvua.

Kotoutumispalveluihin luotu rajausta sulkee osaajat usein niiden ulkopuolelle siirtäen vastuun kielen opetuksesta työnantajalle ja osaajalle. Lisäksi työperäisten osaajien kohdalla kotoutumispalveluihin hakeutuminen on vapaaehtoista. Suomen tai ruotsin kielen osaamisen ollessa harvalle välttämättömyys johtanee kielikoulutuksen puute siihen, että mahdollisesti paikallisia kieliä ei opita ollenkaan. Näin syntyy osittain rinnakkaista englannin ja muun kielistä yhteiskuntaa, jonka tiedon saanti ei ole yhtä tehokasta kuin suomen ja ruotsin kielisten, esimerkiksi paikallisten uutisten kohdalla. Kyseisenlaista rakennetta halutaan kuitenkin etenkin kaupungeissa välttää luomasta, mutta samalla se on jo olemassa. Kielen tarpeellisuuden näkökulmasta rajaamalla osaajat kielikoulutustuen ulkopuolelle, tuetaan osaajien suomen ja ruotsin kielen tarpeettomuutta tukevien rakenteiden vahvistumista. Leinosen (2012) tutkimuksessa suomenkieliset ja osaajat kokivat, ettei suomen kielen osaaminen ole välttämättömyys, vaikka se on kuitenkin pitkälti suomalaisen kulttuurin kieli. Sama kävi ilmi tämän tutkimuksen tuloksista, joissa kielen osaaminen nähtiin tapana lisätä integraation ja sopeutumisen astetta. Tämän vuoksi kielen osaamattomuus voi johtaa paikkaan kuulumattomuuden tunteeseen ja erillään olon kokemukseen heikentäen osaajien tyytyväisyyttä ja sopeutuneisuutta.

5.3. Sosiaalisia kontakteja ja tukea etsimässä

Suomessa paikallisten ystävien saantia helpottivat paikallisten omat kokemukset ulkomaalaisuudesta sekä kiinnostus ulkomaalaisia kohtaan. Tämä havainto ei ole yllättävä, sillä ulkomailla työskentelemisessä ja elämisessä tarvitaan usein vahvoja ongelman ratkaisu- ja analyttisiä kykyjä, kykyä ilmaista itseään selkeästi sekä kykyä huomioida ihmiset muista valtioista ja kulttuureista (CFE Research and LSE Enterprise, 2014; Filipovic, Devjak & Putnik, 2012). Edellä mainittujen taitojen käyttö heijastaa osaajien halua saada suomalaisia ystäviä ja verkostoja Suomessa. Aktiivinen rooli ja toimijuus ovat siis osaajalla, mistä myös monipuoliset ystäväverkostot kertovat. Vaikka tilastollisissa testeissä sosiaalisuus ei selittänyt tyytyväisyyttä oli se silti tekijä, jonka osaajat itse kokivat tärkeäksi sopeutumiselleen. Tutkimustulokset osoittavatkin siihen suuntaan, että osaajien positiiviset kokemukset ystävyksien saamisesta ja verkostojen luomisesta lisäävät osaajien tyytyväisyyttä ja sopeutuvuutta Suomeen, ja siten Suomessa asumisen kestoa. Ihmiselle sosiaalinen kanssakäyminen on tärkeää. Ystävien merkitystä tarkastellessa tulee

kuitenkin huomioida Valtosen (1994) huomio siitä, että ihmisen tausta vaikuttaa siihen, millaiset ihmissuhteet hän kokee tärkeiksi, ja ihmisryhmien välillä tässä on eroja. Tämän vuoksi pelkkä laaja ystäväpiiri tai ystävien kohtaamistilanteet eivät kerro suoraan osaajien luomien verkostojen tarpeellisuudesta tai merkityksellisyydestä osaajalle ja hänen sopeutumiselleen.

Kuten kertomukset suomalaisista ystäivistä kuvastivat, vaaditaan suomalaisten ja osaajien välille avoimuutta ja luottamusta sekä ymmärrystä toisen kokemaa kohtaan. Huoli ystävien saamisesta ja kaikissa yhteyksissä (ystävät, harrastukset ja työ) kohdalla esiin tuotu tarve ystäville osoittaa, että sosiaalisuus ja verkostot ovat osaajille tärkeitä. Tuloksissa esiintynyt harmitus, huoli ja haasteet etenkin suomalaisten ystävien saamisessa korostavat paikallisten ystävien tarvetta ja kaipuuta. Haasteet sosiaalisten suhteiden luomisessa suomalaisten kanssa ovat samassa linjassa Yijälän, Likin, Steinin ja Jasinskaja-Lahden (2009) tuloksien kanssa.

Osaajat haluavat saada paikallista apua, joka voi auttaa ymmärtämään sijaintia ja paikkaa paremmin. Tämä osoittaa osaajilla olevan tarpeen paikalliselle sopeutumiselle ja integroitumiselle. Paikallisessa sitoutumisessa kulttuurin ymmärtämiseksi, sopeutumisen edistämiseksi ja akkulturaatiostressin vähentämiseksi luodut ja saadut yhteisöt, ystävät ja verkostot ovat osaajille tärkeitä. Samaistumisesta muihin maahanmuuttajiin korosti myös osaajien tarvetta saada kontakteja ja ystäviä, vaikka suomalaisten ystävien saaminen olisi vaikeaa tai siinä kestäisi kauan.

Kuten tulokset esittivät, harrastukset vaikuttavat osaajien tyytyväisyyteen ja samalla sopeutumiseen. Ronkaisen, Harrisonin, Shumanin ja Ryban (2017) esille tuoma harrastusten vaikutus sopeutumisen edistäjänä elämän muutostilanteissa on selkeästi nähtävissä myös tuloksista. Vaikka harrastukset auttavatkin sopeutumisessa, eivät aina näyttäytyneet osaajille asiana, joka olisi merkityksellistä sopeutumisen kannalta. Harrastusten sivutuotteena, etenkin harrastuksien, jotka tapahtuvat kodin ulkopuolella, on pääsy kohtaamaan ihmisiä ja luomaan verkostoja, sekä tapa luoda jatkumoa elämään harrastuksen jatkumisen muodossa. Tämän voidaan myös Hasmi et al. (2014) perustuen olettaa vähentävän akkulturaatiostressiä. Lisäksi harrastukset toimivat monille tapana tasapainottaa työ- ja vapaa-aikaa. Edellä mainituista syistä on tärkeää pyrkiä mahdollistamaan osaajille harrastuksia jo ennen suomen tai ruotsin kielen osaamista, jotta

alkuvaiheen akkulturaatiostressin vaikutuksia osaajien sopeutumiseen saadaan vähennettyä, ja näin parannettua heidän elämän laatuaan.

Hypoteesin kolme mukaisesti muiden perheen jäsenten sopeutumisella on vaikutusta odotettuun osaajan Suomessa asumisaikaan. Perhemuuttujan painotus oli lasten sopeutumisessa ja sosiaalisissa suhteissa. Se, että perheen sopeutuminen (sosiaaliset suhteet etenkin) selitti jopa 40% odotetusta asumisajasta tukee oletusta siitä, että lasten sopeutumisella puolison sopeutumisen lisäksi on suuri vaikutus osaajan sopeutumiseen. Perheen muuttujan painottuessa sosiaalisiin suhteisiin on selvää, että lasten ja puolisoiden luomat verkostot antavat osaajalle kuvan perheen jäsenten sopeutumisesta. Myös sosiaaliset suhteet auttavat lapsia ja puolisoita sopeutumaan Suomeen. Verkostojen kautta saatu informaatio ja yksilöiden omat kokemukset muodostavat kokemusta paikasta, mikä puolestaan vaikuttaa sopeutumiseen. Poismuuttopäätökseen vaikuttavien sekä perheen sopeutumiseen tekijöiden kartoituksen puutteen vuoksi perheen kokonaismerkityksen selittäminen sopeutumiseen ei tässä tutkimuksessa käynyt ilmi.

Tarkastelluilla paikkakunnilla lapsille on tarjolla perusopetusta useilla kielillä sekä lukuisia harrastusmahdollisuuksia. Osaajien lapsista suuri osa sai koulutustaan muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Koulutuksen saaminen ja tarjoaminen tarvittavalla kielellä voi myös auttaa lasta sopeutumaan ja saamaan ystäviä. Transnationaalit muuttajat ovat yleensä enemmän kiinnostuneet koulutuksen laadusta kuin suomalaiset (Vaattovaara et al., 2010, s. 55), ja tämä heijastuu myös osaajien toiveisiin koulutuksen suhteen. Kilpailu kansainvälisten koulujen oppilaspaikoista on kovaa, vaikka suomen tai ruotsin kieliseen kouluun pääsisi helpommin. Lisäksi monet Suomen vieraskielisistä kouluista noudattavat suomalaista opetussuunnitelmaa, joten sisällöllisesti koulut ovat samanlaisia. Tämän perusteella osaajat toivovat ja suosivat muun kuin suomen- ja ruotsinkielisiä kouluja, vaikka opetussuunnitelmien välillä ei olisi eroja.

Tulosten mukaan ainoaksi oletettua Suomessa asumisaikaa pidentäväksi tekijäksi nousi perheen lisäksi ainoastaan tyytyväisyys, eli se miten Suomeen on sopeuduttu ja miten tyytyväisiä elämään Suomessa ollaan. Tyytyväisyyden alhainen selitysaste (10%) kuitenkin kertoo siitä, ettei tyytyväisyys ole ainoa tekijä, joka kasvattaa osaajalla olevaa odotettua Suomessa asumisaikaa. Tyytyväisyys on monen tekijän summa, joten elämän osa-alueiden kokonaisvaltainen tarkastelu on osaajien kohdalla tärkeää tyytyväisyyteen

vaikuttamiseksi ja näin asumisen keston pidentämiseksi. Parantamalla osaajien elämänlaatua ja tyytyväisyyttä on mahdollista pidentää osaajien Suomessa elämisaikaa. Hyötynä on se, että vaihtuvuus osaajissa vähenee, vaikka tarve osaajille kasvaa huoltosuhteen heiketessä ja työvoimatarpeiden kasvaessa. Tämä vähentää samoihin työtehtäviin kohdennettujen rekrytointien määrää ja näin säästää resursseja työnantajilta. Osaajien vaihtuvuus samalla vähentää myös osaajien tyytymättömyysperusteisen poismuuton aiheuttamaa imago tappiota valtiolle. Tärkeää on pyrkiä luomaan ympäristöä, jossa ystäviä ja harrastuksia on mahdollista saada sekä myös osaajien perheille löytyy mahdollisuuksia. Tämän avulla osaajien maastamuuton estämisen sijaan pyritään luomaan ympäristöä, johon transnationaalit maahanmuuttajat haluavat jäädä. Tarkasteluun valittujen muuttajien heikko tilastollinen merkitys osoittaa, että harkitut muuttajat eivät olleet optimaalisia kuvaamaan sitoutumista ja tärkeitä elämän osa-alueita jäi käsittelemättä.

5.4. Yhteiskunnan ja osaajan kohtaamisia

Tässä osiossa keskustellaan yhteiskunnan ja osaajan kohtaamisista niin kansalaisuuden ja etnisyyden, puolisoiden osaajaidentiteetin, sopeutumisstrategioiden kuin elinympäristön näkökulmasta.

5.4.1. Kansalaisuus ja etnisyys vaikuttavat myös osaajiin

Kuten tutkimuksessa on esitetty, sillä mistä maanosasta henkilö saapui Suomeen tai mitä etnisyyttä henkilö oli, ei ollut merkitystä minkään muuttujan kannalta. Tämä toistaa Wangin ja Kanungon (2004) huomion siitä, että kulttuuriympäristö, josta henkilö saapuu ei ennusta sopeutumisen haastavuutta vaan kokemus on henkilökohtainen. Sopeutumiseen vaikuttaa siis yksilön ja perheyksikön valmius sopeutumiseen enemmän kuin osaajan kotimaa kulttuuriympäristöineen. Tämä oli yllättävää, sillä kulttuuri vaikuttaa käsitykseen ja kokemukseen paikasta. Kulttuuriympäristön vaikuttamattomuus osaajien tyytyväisyyteen ja ystävien saantiin osoittaa, kuinka osaajat ovat saaneet luotua Suomesta itselleen paikan, joka sopii yhteen osaajien aikaisempien paikkakokemusten ja

kulttuuritaustan kanssa. Saatu tulos tarkoittaa, että osaajan kotimaa tai etnisyys ei ennalta määrää osaajan Suomeen sopeutumista tai sen onnistumista.

Tulosten mukaan osaajatkaan eivät ole immuuneja rasismille ja toiseuttamiselle, vaan muiden maahanmuuttajien tapaan he kohtaavat samoja ongelmia. Toiseuttamisen kautta osaajien ja suomalaisten välille luodaan eroja, jotka vaikuttavat negatiivisesti osaajien Suomeen kuulumiskokemuksiin (Leinonen, 2012). Näin ollen, vaikka osaajat nähdään transnationalistisina muuttajina, maahanmuuttajien paikkauskottomana eliittinä, eivät he ole kohtaamatta samoja haasteita esimerkiksi asunnon hankinnassa tai paikallisten kanssa kommunikoidessa kuin muut maahanmuuttajaryhmät. Toisin sanoen valtaväestöön kuuluvien luokitellessa maahanmuuttajia niin ulkonäön kuin maahanmuuttosyyntä perusteella (Hagendoorn, 1995) osaajan status ei suojaa eriyttämiseltä tai rasismilta, vaan niiden kohteena ollessaan maahanmuuttajat ovat tasa-arvoisia. Tulokset ovat linjassa Leinosen (2012) havaintojen kanssa. On huomattava, että kaukasialaiset koostivat yli 50% vastaajista ja suurista etnisyysryhmistä puuttuivat kokonaan afrikkalais- ja afroamerikkalaistaustaiset. Täten saatu tulos oli vahvasti riippuvainen kaukasialaisten kokemuksista.

5.4.2. Sukupuolten välisiä eroja ja puolison osaajaidentiteetti

Yllättävänä sivutuloksena oli, että kielen tarpeellisuuden kokemuksissa naiset kokivat suomen tai ruotsin kielen miehiä useammin tarpeelliseksi. Osaajien työalat olivat kuitenkin tasaistesti jakautuneet ICT-alaa lukuun ottamatta (huomattava miesenemmistö vastaajissa). Työala voi osittain selittää kielen tarpeellisuuden kokemusta samoin kuin osaajien sopeutumiskeinot, joista yksi liittyy kielen osaamiseen. Tämä tuo keskusteluun näkökulman sukupuolten erilaisista sopeutumis- ja integraatiokäsityksistä, sopeutumistavoista ja -tarpeista. Vaikka muut tarkastellut muuttajat eivät olleet riippuvaisia sukupuolesta saatujen tulosten mukaan, se ei poista kuitenkaan osaajien kulttuuritaustojen luomia odotuksia ja keinoja sopeutumiseen eikä odotuksia ja oletuksia, jotka kohdistuvat sukupuolten rooleihin ja käyttäytymiseen. Wang et al. (2004) huomasi, että kansalaisuuksien välillä on erilaisia sopeutumisstrategioita. On mahdollista, että nämä strategiat vaihtelevat myös sukupuolten välillä. Sopeutumisstrategioiden eroihin voivat

vaikuttaa myös työperäisiin maahanmuuttajiin liitetyt odotukset. Usein osaaja oletetaan mieheksi ja naiset puolestaan heitä seuraaviksi kumppaneiksi, joiden ainoa muuttosyy on puolison työ (Leinonen, 2011, s. 5- 8).

Puolisona saapumisen tiedetään altistavan vahvemmalle kulttuurishokille ja akkulturaatiostressille, sillä kontakti kohdemaan kulttuuriin ja kohdemaahan paikkana on suurempi kuin osajalla, jolla kokemukset tulevat osin välillisesti työympäristön kautta. Oletus tiiviimmästä kontaktista kohdemaan väestöön ja kulttuuriin voi kannustaa opiskelemaan kieltä sopeutumisstrategiana, vaikka rooli olisikin puolison sijasta osaaja Suomeen saapuessa. Fensterin (2005) mukaan sukupuolten väliset erot kuulumisen tunteessa ovat syntyneet valtasuhteista ja kontrollista. Tämän takia naisten ja miesten tavat luoda paikan merkitys ja kokemukset oikeudesta paikkaan ovat erilaiset johtaen myös erilaisiin sopeutumis- ja paikanmuodostustapoihin.

Vaikka kansalaisuuksien välillä sopeutumisessa ei ollutkaan eroja Suomeen sopeutumisessa, on silti maahanmuuttajien identifioitumisessa eri maahanmuuttajaryhmiin eroja, esimerkiksi Suomessa asumisen kestoon, kulttuuritaustaan sekä muuttosyyntä vaikutuksesta (Tilastokeskus, 2015b; Leinonen 2012; Duchene-Lacroix et al., 2014). Nämä tekijät heijastelevat syitä, miksi työperäisten maahanmuuttajien puoliset kokevat myös olevansa työperäisiä maahanmuuttajia, vaikka he itse eivät olekaan oman työnsä takia Suomeen muuttaneet. Tämä osoittaa, kuinka puoliset kokevat itsensä osaksi muuttopäätöstä ja kokevat puolisonsa työn olevan heidänkin päämuuttosyynsä puolison seuraamisen sijaan. Osajien puoliset siis myös identifioituvat työperäisiksi maahanmuuttajiksi. Lisäksi heistä monet täyttävät työ- ja elinkeinoministeriön määritelmän kansainvälisestä osajasta, eli he ovat: ” *maahanmuuttaja tai suomalainen paluumuuttaja, jolla on osaamista, kansainvälistä kokemusta ja asiantuntemusta sekä verkostoja, jotka voivat tuoda lisäarvoa elinkeinoelämälle ja vastata työvoimatarpeisiin*” (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020).

5.4.3. Yhteiskunta ja elinympäristö

Osaajien kohdalla kyse on usein haasteista informaation saannissa sekä kommunikaatiossa suomalaisten ja osaajien välillä. Kaiken kaikkiaan, niin ystävien, työn, odotusten kuin

harrastustenkin kohdalla on kyse tarpeesta ja mahdollisuudesta tiedon saantiin, mikä osaltaan tukee sopeutumisprosessia. Tärkeänä palasena osaajien kokemusten parantamiseksi on selkeä kommunikaatio ja valmius tarjota informaatiota selkeästi. Tieto on merkittävä tuki paikanluomisprosessissa, sillä sen avulla päätelmiä ja tilanteiden ennakkointia voi harjoittaa. Esimerkiksi tieto Suomen asuntomarkkinoista voi auttaa luomaan realistisen käsityksen saatavilla olevista asuntoratkaisuista.

Asumistyytyväisyyden vaikutus tyytyväisyyteen oli lähellä tilastollisesti merkitsevää (ks. taulukko 4.5). Asumiseen liittyvät ratkaisut ovat ensimmäisiä asioita, joita osaajat joutuvat ratkomaan päätyessään maahanmuuttoratkaisuun. Tyytyväisyys asuntoratkaisuun ja asunnon löytämisen helppous vaikuttavat maahanmuuttoprosessin sujuvuuteen, joka puolestaan heijastuu osaajien alkuvaiheen sopeutumiseen ja valmiuteen asua Suomessa. Lisäksi asuinympäristössä vietetään aikaa ja eletään, joten sopivalla asuinympäristöllä ja asunnolla on vaikutusta yleiseen tyytyväisyyteen ja elämänlaatuun. Koti on monille merkityksellinen paikka, johon liitettävät ominaisuudet luovat siitä yhden ihmisten tärkeimmistä paikoista (ks. lisää kodin merkityksestä esim. Nowicka, 2007). Asumistyytyväisyyteen voivat vaikuttaa pääosin vain osaajat asuinpaikka- ja asuntovalinnoillaan.

Suomi saa jatkuvasti kunniamainintoja niin turvallisuutensa, lapsiystävällisyytensä, koulutuksensa, tasa-arvonsa, vakautensa, vähäisen korruptiona kuin onnellisuutensakin puolesta (Tilastokeskus, 2017). Kaupunkien esittelyteksteistä (taulukko 4.7) ilmi käyneet Suomen hyvät puolet nostanevat osaajien odotuksia jättäen piiloonsa paikallistenkin kohtaamat haasteet elämässä, kuten asunnon hankinnan haasteet (pääkaupunkiseudulla esimerkiksi kilpailu vuokra-asunnoista). Lisäksi mahdollisuuksia Suomessa rajoittavat myös lait ja säädökset, jotka eivät katso yksilön statusta, vaan koskevat kaikkia Suomessa asuvia. Odotusten vastaamisen ollessa yksi tyytyväisyys-muuttujan komponenteista on selvää, että odotusten vastaamisella on merkitystä osaajien tyytyväisyyteen ja odotettuun asumisajanpituuteen. Tätä suuremmalla syyllä luotujen odotusten tulee vastata mahdollisimman hyvin todellista elämiskokemusta Suomessa.

Asiantuntijahaastatteluiden tuloksien mukaan Suomessa käytävä huoltosuhdekeskustelu ei heijastunut vahvasti Tampereen, Helsingin ja Espoon toimiin, sillä ne ovat muuttovoittoisia alueita. Pystyäkseen turvaamaan kaupunkiansa elinvoimaisuutta ja kehittämään aluetta on

kaupunkien taloudellinen kehitys tärkeää. Osaajat näyttäytyvät työvoimaresurssin kautta alueen elinvoimaisuuden kehittämisen tukena. Elinkeinoelämän ensisijainen ajattelu osaajien tarpeellisuudesta keskusteltaessa kuvaa pohjimmaisista syistä osaajien tarpeellisuudelle Suomessa huoltotaseen tasapainottajina ja työvoiman koulutuspituuksien keston tukena. Osaajien verkostojen hyödyntäminen investointien ja uusien osaajien houkuttelemiseksi on osoitus siitä, että Suomessakin osaajat nähdään transmuuttajina, jotka säilyttävät suhteensa kotimaahansa. Lisäksi verkostojen hyödyntäminen houkuttelussa kuvaa ymmärrystä, joka maahanmuuttajien verkostoihin on olemassa. Lopulta kysymys onkin, onko kaupunkiseuduilla ja niiden elinkeinoilla kyky hyödyntää saamaansa työvoimaa vai jääkö osaamista hyödyntämättä.

6. Johtopäätökset

Etuoikeuksien sekä työvoiman maantieteen risteämiskohdassa tämä tutkimus on pyrkinyt osoittamaan, millaisia haasteita ja sopeutumistapoja osaajilla on Suomessa kahdella tasolla: yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata osaajien sopeutumista ja kokemusten vaikutusta kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten aineistojen sekä metodien avulla. Tämän jälkeen osaajien sopeutumisen merkityksiä käytiin läpi tuloksien kautta. Tutkimuksessa tuotiin esille vastaukset esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja hypoteeseihin usean hypoteesin osoittautuen vääräksi. Sopeutuminen nähtiin tutkimuksessa paikkasidonnaisena prosessina ja näin ollen maantieteellisenä ilmiönä.

Ensimmäisenä tarkastelussa olivat osaajien verkostot ystävien saannin muodossa. Suomalaisten ystävien saantiin liittyvät haasteet niin työpaikoilla kuin vapaa-ajalla olivat monelle tuttuja. Toiseksi huomattiin, että verkostojen luomistapana esiintyivät myös harrastukset ja niissä kohdatut ihmiset. Sosiaalisten suhteiden muodostamisessa esiintyvät vaikeudet heijastuvat osaajiin ulkopuolisuuden ja kuulumattomuuden tunteen muodostajina. Myös osaajien puolisoiden ja lasten sosiaalisilla kontakteilla ja sopeutumisella oli vaikutusta osaajien sopeutumiseen ja viihtymiseen. Osaajien ollessa osa perheyksikköä on perhenäkökulma erittäin tärkeä huomioida osaajiin liittyvässä maantieteellisessä tutkimuksessa. Verkostojen ulkopuolelle jäännin ja verkostojen muodostamiseen liittyvien haasteiden perusteella esitettiin, että kuulumattomuuden tunne vaikuttaa negatiivisesti osaajien paikkasuhteen muodostamiseen heikentäen osaajien sopeutumisprosessin sujuvuutta. On selvää, että osaajien, kuten muidenkin maahanmuuttajien, sopeutumis- ja paikanmuodostusprosessi on monipolvinen ja epälineaarinen prosessi.

Tutkimuksen alussa oletettiin alueellisia eroja löytyvän osaajien sopeutumisessa ja tarpeissa, mutta kävi ilmi, että osaajien vaikutus omaan sopeutumiseensa on sijaintia paljon suurempi. Osaajat siis kykenevät sopeutumaan Suomessa sijainnin vaikuttamatta sopeutumisen onnistumiseen. Sijainnillisten erityistarpeiden puute myös osoitti, että kaikkialla tutkimusalueella kaivattiin lisää sosiaalisia kontakteja suomalaisiin, ja muutenkin tarpeet sopeutumisen osalta olivat osaajilla samoja. Edes osaajien kotimaan

sijainti ei vaikuttanut, joten kulttuuritausta ei vaikuta osaajien Suomeen sopeutumiskykyyn ja tyytyväisyyteen. Yksilön omien kokemusten ja valmiuksien merkitys siis korostuu sopeutumisessa Suomen sisäiseen sijaintiin. Tämän mukaan Suomen sisäiset kulttuuri- ja muut ympäristöt ovat samankaltaisia, sillä millekään alueelle ei ollut helpompaa sopeutua kuin toiselle. Valmiuksien ollessa heikommalla voi olla mahdollista, että relokaatioon tarvittava tuen määrä on suurempi kuin heillä, joilla valmiudet ovat suuremmat. Sijainnin vaikutuksen puute herättää kysymyksen siitä, millaisia paikkoja osaajat ovat sijainneista itselleen luoneet.

Tässä tutkimuksessa on esitetty, että huomiota osaajien sopeutumiseen tulee kiinnittää myös jatkossa yhteiskuntatasolla. Oletukset liikkuvuudesta, vapaudesta ja eliittiaseman tuomasta tietotaidosta vahvistavat osaajista luotua transmuuttajan kuvaa, vaikka samalla heille osoitettu tuki pyritään muodostamaan paikkaan sitouttavaksi. Yhteiskuntatasolla osaajien koettiin sopeutuvan transnationaalien verkostojen avulla ja tämän olevan paikan luomisprosessi. Paikkaan sitouttavat palvelut ja tuki vahvistivat käsitystä siitä, että osaajille kohdistettavat toimet ja se millaisiksi maahanmuuttajiksi heidät koetaan eivät täysin vastaa toisiaan. Osaajien määrittely transmuuttajiksi valtio- ja kuntatasolla ei kuitenkaan tarkoita, että yhteiskunnan muodostavat ihmiset kokisivat osaajat transmuuttajina. Valtion ja kaupunkien puolelta huomattavissa on, että osaajilla koetaan olevan tarvittavat sosiaaliset mahdollisuudet ja kulttuurinen pääoma, jotka auttavat heitä sopeutumaan. Tutkimuksessa on kuitenkin osoitettu, että myös osaajat kohtaavat haasteita esimerkiksi kielen ja maahanmuuttajastatuksensa vuoksi. Taloudellisen haavoittuvuuden puuttuminen tai väheneminen ei suojaa osaajia haasteilta ja riskeiltä.

Tutkimuksessa on myös osallistuttu yhteiskunnalliseen keskusteluun osaajien tarpeellisuudesta Suomen kansantalouden näkökulmasta. Kuntien ja valtion toimien painopisteen ollessa taloudellisten hyötyjen tavoittelussa ja talouden kehittämisessä on tärkeää pyrkiä hyödyntämään saatavilla oleva osaaminen mahdollisimman hyvin. Osaajien puolisoiden työllistäminen auttaa osaajia sopeutumaan ja viihtymään sekä antaa puolisoille pääsyn työelämän verkostoihin ja pääsyn vielä enemmän osaksi yhteiskuntaa.

Ihmiset, kontaktit, muistot ja tiedot auttavat sopeutumaan ja muovaamaan käsitystä paikasta. Mahdollisia jatkokysymyksiä tutkimukselle ovat, miten alueellisia ja paikkakeskeisiä osaajien muodostamat verkostot ovat eli luodaanko yhteisöt paikkojen

ympärille, ja kuinka laajalle maantieteelliselle alueelle uudet luodut verkostot ulottuvat. Kaupunkien ja valtion palveluiden yleistyessä ja niiden määrän kasvaessa on myös tarkasteltava näiden toimien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia sekä niiden antamaa tukea sopeutumisessa. Maantieteen näkökulmasta se, miten nämä toimet vaikuttavat osaajien paikkakokemuksen muodostumiseen on mielenkiintoisen tutkimuskohde. Aihe tarjoaa lisää tutkimusmahdollisuuksia myös osaajien lasten ja osaajien sopeutumisen välisistä yhteyksistä ja vaikutuksista.

Kaiken kaikkiaan sopeutumisen tarkastelu paikanmuodostusprosessina tarjoaa tavan tarkastella maahanmuuttajaryhmien välisiä kokemuseroja ja näkemyksiä sijainneissa. Jatkossa tarkastelussa voi esimerkiksi olla se, miten kokemukset elämästä maahanmuuttajaryhmien välillä eroavat esimerkiksi Helsingissä, ja mitä eroja saman sijainnin paikkakokemuksen välillä on. Kokemus paikasta ohjaa myös osaajan valitsemaa sopeutumisstrategiaa, mikä avaa mielenkiintoisia jatkotutkimusmahdollisuuksia maantieteen näkökulmasta paikan merkitykseen ja kokemusten eroihin, sekä paikan muodostusprosessiin. Sillä loppujen lopuksi kaikki tapahtuu sijainnissa, paikassa, ajassa ja tilassa— myös sopeutuminen.

7. Kiitokset

Kiitän suuresti Helsingin yliopistojen rahastojen Matematiikan ja luonnontieteiden rahaston FM Kai Fogelholmin rahastoa minulle myöntämästään stipendistä sekä Härmäläisten ylioppilassäätiötä minulle myöntämästään gradustipendistä, joiden avulla sain tehdä opinnäytetyöni rauhassa loppuun.

Lähteet

- Alastalo M., Åkerman, M. & Vaitinen, T. (2017). Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Aho, A. L., Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. (214-232) Tampere: Vastapaino. 460s.
- Andreason, A.W. (2008). Expatriate adjustment of spouses and expatriate managers: an integrative research review, *International Journal of Management*, 25(2), 382-395.
- Bader, A. K. (2016). The effect of Host Country National's Social Support on Expatriate's Adjustment – A Multiple Stakeholder Approach. Teoksessa: Bader, B., Schuster, T., & Bader, A. K. (toim.), *Expatriate Management: Transatlantic Dialogues*. Springer.
- Beaverstock, J. V. (2005). Transnational elites in the city: British highly-skilled inter-company transferees in New York city's financial district. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(2), 245-268.
- Beaverstock, J., V., Hubbard, P. & Short J. R. (2004). Getting away with it? Exposing the geographies of the super-rich. *Geoforum*, 35(4). 401-407.
- Bender, S. & Fish, A. (2000). The transfer of knowledge and the retention of expertise: The continuing need for global assignments. *Journal of Knowledge Management*, 4. 125-137.
- Black, J. S. & Mendenhall, M. (1990). Cross-cultural training effectiveness: A review and a theoretical framework for future research. *The Academy of Management Review*, 15(1), 113–136.
- Black, J.S & Gregersen, H.B. (1991). The other half of the picture: antecedents of spouse cross-cultural adjustment, *Journal of International Business Studies*, 22(3), 461-477.
- Black, J.S. & Stephens, G.K. (1989). The influence of the spouse on American expatriate adjustment and intent to stay in Pacific Rim overseas assignments. *Journal of Management*, 15(4), 529-544.
- Brickell, K. & Datta, A. (2011). *Translocal Geographies: Spaces, Places, Connections*. Ashgate.
- Brown & Orthner (1990). Relocation and personal well-being among early adolescents. *Journal of early adolescences*, 10(3), 366-381.

Caligiuri, P. (2000). Selecting Expatriates for Personality Characteristics: A Moderating Effect of Personality on the Relationship between Host National Contact and Cross-Cultural Adjustment. *Management International Review*, 40, 61-80.

Caligiuri, P. M., & Lazarova, M. (2002). A model for the influence of social interaction and social support on female expatriates' cross-cultural adjustment. *International Journal of Human Resource Management*, 13(5), 761-772.

Caligiuri, P. M., Hyland, M. A. M., Joshi, A. & Bross, A. S. (1998). Testing a theoretical model for examining the relationship between family adjustment and expatriates' work adjustment. *Journal of Applied Psychology*, 83, 598-614.

Castles S. & Miller, M.J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Basingstoke: Palgrave MacMillan. (4s. painos). s.369.

CFE Research & LSE Enterprise (2014). Research and analysis on the benefit of international opportunities. British Council. Lontoo. Noudettu 2020-05-04 osoitteesta https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/research_and_analysis_on_the_benefits_of_international_opportunities_cfe_research_and_lse_enterprise_report_0.pdf

Chen, Q. (2014). *GLOBALIZATION AND TRANSNATIONAL ACADEMIC MOBILITY: THE EXPERIENCES OF CHINESE ACADEMIC RETURNEES*. Väitöskirja. The Faculty of the Graduate School of Education, The University of Buffalo, State University of New York.

Colic-Peisker, V. (2010). Free floating in the cosmopolis? Exploring the identity-belonging of transnational knowledge workers. *Global Networks*, 10(4), 467-488 s.

Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Sage Publications, Inc. 260 s.

Croucher, S. (2011). The Nonchalant Migrants: Americans Living North of the 49th Parallel. *Journal of International Migration and Integration*. 12. 113-131.

De Cieri, H., Dowling, P. J., & Taylor, K. F. (1991). The psychological impact of expatriate relocation on partners. *The International Journal of Human Resource Management*, 2(3), 377-414.

Duchêne-Lacroix, C., & Koukoutsaki-Monnier, A. (2016). Mapping the social space of transnational migrants on the basis of their (supra) national belongings: the case of French citizens in Berlin. *Identities*, 23(2), 136-154.

Espoon kaupunki. Hello Espoo. Espoon kaupunki. Noudettu 2020-05-06 osoitteesta <<https://www.helloespoo.fi/en-US>>.

Fenster, T. (2005). Gender and the city: the different formations of belonging. Teoksessa: Nelson, L. & Seager, J. A. (toim.), *Companion to Feminist Geography*. Blackwell, Malden, MA. pp. 242–257.

Filipović, J., Devjak, S., & Putnik, G. (2012). Knowledge Based Economy: The Role of Expert Diaspora. *PANOECONOMICUS*, 3, 369—386.

Glick Schiller, N. (1999). Citizens in Transnational Nation-States: The Asian Experience. Teoksessa: Olds, K., Dickern, P., Kelly, P., Kong, L. & Yeung, H. W (toim.), *Globalisation and the Asia-Pacific*. Lontoo: Routledge.

Gliem, J. A., & Gliem, R. R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education.

Greiner, C. & Sakdapolrak, P. (2013). Translocality: Concepts, Applications and Emerging Research Perspectives. *Geography Compass*, 7(5), pp. 373-384.

Gullahorn, J. T., & Gullahorn, J. E. (1963). An Extension of the U-Curve Hypothesis 1. *Journal of social issues*, 19(3), 33-47.

Hagendoorn L. (1995) Intergroup Biases in Multiple Group Systems: The Perception of Ethnic Hierarchies. *European Review of Social Psychology*, 6(1), 199-228.

Haour-Knipe, M. (1989). International employment and children: geographical mobility and mental health among children of professionals. *Social Science and Medicine*, 28(3), 195-205.

Harvey, W. S. (2012). Labour market experiences of skilled British migrants in Vancouver. *Employee Relations*, 34(6), 658-669.

Hasmi, H. M., Gross, M.J. & Scott-Young, C.M. (2014). Leisure and settlement distress: the case of South Australian migrants. *Annals of Leisure Research*, 17(4), 377-397.

Haug, S. (2008). Migration Networks and Migration Decision-Making, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34:4, 585-605.

Heikkilä, T. (2014). Faktorianalyysi. Teoksessa: *Tilastollinen tutkimus*. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Helsingin kaupunki (2020). Working in Helsinki. Noudettu 2020-05-06 osoitteesta <https://www.myhelsinki.fi/en/work-and-study/work>

Ho, E., L-E. (2011). Migration trajectories of 'highly skilled' middling transnationalts: Singaporean transmigrants in London. *Population, Space and Place* 17(1). 116-129.

ILO (2012). International Standard Classification of occupations. Structure, group definitions and correspondence tables. ISCO-08. Volume 1. Genève: International Labour office.

Jonasson, C., Luring, J., & Guttormsen, D. S. (2018). Inclusive management in international organizations. *Personnel Review*, 47(2), 458-473.

Kim, J. (2012). Exploring the experience of intergroup contact and the value of recreational activities in facilitating positive intergroup interactions of immigrants. *Leisure Sciences*, 34 (1), 72–87.

Kim, J., Heo, J. & Lee, C. (2016). Exploring the relationship between types of leisure activities and acculturation among Korean immigrants, *Leisure Studies*, 35(1), 113-127.

Kivisto, P. (2001). Theorizing transnational immigration: a critical review of current efforts. *Ethnic and Racial Studies*, 24(4), 549-577.

Klemetilä, P. (2019). Ict-alalle haluttaisiin uusia tekijöitä, osaajia yritetään houkutella Ouluun ulkomailtakin – "Ministeriössä ei ole ymmärretty, kuinka iso ongelma meillä on käsissä". *Kaleva*. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <https://www.kaleva.fi/ict-alalle-haluttaisiin-uusia-tekijoita-osaajia-yr/1670323>

Kulu-Glasgow, I., Schans, D., & Smit, M. (2018). The Dutch battle for highly skilled migrants: policy, implementation and the role of social networks. *Migration Letters*, 15(4), 517-532.

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Noudettu 2020-04-14 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

Laki kotoutumisen edistämisestä (2010/1386). Noudettu Edita Publishing Oy:n osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>.

Lazarova, M., McNulty, Y. & Semeniuk, M. (2015). Expatriate Family Narratives on International Mobility: Key Characteristics of the Successful Moveable Family. Teoksessa: Mäkelä, L. & Suutari, V., *Work and Family Interface in the International Career Context*. (29-50). Springer.

Leinonen, J. (2011). Elite migration, transnational families, and the nation state: international marriages between Finns and Americans across the Atlantic in the twentieth century. Väitöskirja. University of Minnesota. 306s.

Leinonen, J. (2012). INVISIBLE IMMIGRANTS, VISIBLE EXPATS? Americans in Finnish discourses on immigration and internationalization, *Nordic Journal of Migration Research*, 2(3), 213-223.

Liu, X. & Shaffer, M. A. (2005). An Investigation of Expatriate Adjustment and Performance: A Social Capital Perspective. *International Journal of Cross Cultural Management*, 5(3), pp. 235-254.

Mee, K. & Wright S. (2009). "Geographies of belonging". *Environment and Planning A*, vol. 41. 772–779.

Metsämuuronen, J. (2007) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: International Methelp. 4. painos.

Nowicka, M. (2007). Mobile locations: Construction of home in a group of mobile transnational professionals. (Author abstract). *Global Networks*, 7(1), p. 69.

Nurmi, L. (2019). TEM löi luvut pöytään: Suomi tarvitsee 20 000 työperäistä maahanmuuttajaa vuodessa - asiantuntijoita houkutellaan Intiasta ja Etelä-Koreasta. *Ilta-lehti*. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/7195a9f3-b078-4a56-b431-63698d69746f>

Oakes, T., & Schein, L. (toim.). (2006). Translocal China: Linkages, identities and the reimagining of space. Routledge.

OECD (2017). Finding the Way: A Discussion of the Finnish Migrant System. OECD Publishing, Pariisi.

Petzold, K. (2017). Mobility experience and mobility decision-making: An experiment on permanent migration and residential multilocality. *Population, Space and Place*, 23(8), p. n/a.

Portes, A. (1999). Conclusion: Towards a new world - the origins and effects of transnational activities. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2), 463-477.

Portes, A., Haller, W. J., & Guarnizo, L. E. (2002). Transnational entrepreneurs: An alternative form of immigrant economic adaptation. *American sociological review*, 278-298.

Pow, C. P. (2011). Living it up: Super-rich enclave and transnational elite urbanism in Singapore. *Geoforum*, 42(3), 382-393.

Probyn, E. (1996). *Outside belongings*. Psychology Press.

Punnett, B. J. (1997). Towards effective management of expatriate spouses. *Journal of World Business*, 32(3), 243-257.

Päivinen, J. (2017). Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta. *Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2017:27*. Helsinki. Noudettu 2019-09-17 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160396/RAP2017_27.pdf

Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Aho, A. L., Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. (423-426) Tampere: Vastapaino. 460s.

Raunio, M. (2015). Innovaatiotalouden maahanmuuttoliike ja innovaatiopolitiikka. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 33/2015.

Ronkainen, N. J., Harrison, M., Shuman, A. & Ryba T. V. (2017). “China, why not?”: serious leisure and transmigrant runners’ stories from Beijing. *Leisure Studies*, 36(2), 371-382.

Saaranen-Kauppinen, A. & A. Puusniekka (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Noudettu 2020-04-13 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

Selmer & Lam (2004). "Third culture kids" future business expatriates?. *Personel review*, 33(4), 430-445.

Silfver, O. (2010). Vääränlaiset huippuosaajat? Entisten Neuvostoliiton alueelta tulleiden asiantuntijoiden kiinnittyminen suomalaiseen työelämään. Teoksessa: Wrede, S. & Nordberg, C. (toim.), *Vieraita työssä, työelämän etnistyvä eriarvoisuus*. Palmenia, Helsinki. 285s.

Sintonen, K. (2017). Osaamisvaihtotase yhä enemmän miinuksella. *Acatiimi*. Noudettu 2020-05-11 osoitteesta https://www.acatiimi.fi/8_2017/3.php.

Sisäasiainministeriö (2013). Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuudesta 2020-strategiasta. Sisäministeriön muut julkaisut.

Sisäasiainministeriö (2018a). Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelmatyöperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Sisäministeriön julkaisu 1/2018. 40s.

Sisäasiainministeriö (2018b). Start-Up oleskelulupa helpottaa yrittäjien ja huippuosaajien maahanmuuttoa Suomeen. Noudettu 2020-05-16 osoitteesta https://intermin.fi/artikkeli//asset_publisher/startup-oleskelulupa-helpottaa-yrittajien-ja-huippuosaajien-maahanmuuttoasuomeen.

Smith, P.M. (2005). Transnational Urbanism revisited. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(2), 235-244.

Sterle, M. F., Fontaine, J. R., De Mol, J., & Verhofstadt, L. L. (2018). Expatriate family adjustment: An overview of empirical evidence on challenges and resources. *Frontiers in psychology*, 9, 1207.

Stodolska, M., & Alexandris, K. (2004). The role of recreational sport in the adaptation of first generation immigrants in the United States. *Journal of Leisure Research*, 36, 379–413.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020a). Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto 2020:01, Pirkanmaan Työllisyyskatsaus, Tammikuu 2020. Tampere: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <http://www.temtyollisuuskatsaus.fi/pirkanmaa.aspx>.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020b). Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto.2020:01, Pohjois-Pohjanmaan Työllisyyskatsaus, Tammikuu 2020.

Oulu: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Pohjois-Pohjanmaa.aspx>.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020c): Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto. 2020:01, Uudenmaan työllisyyskatsaus, Tammikuu 2020. Helsinki: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/uusimaa.aspx>

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020d). Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto. 2020:01, Varsinais-Suomen Työllisyyskatsaus, Tammikuu 2020. Turku: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/varsinais-suomi.aspx>.

Taber, K.S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Res Sci Educ*, 48, 1273–1296.

Tampereen kaupunki (2019). Kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton strateginen ohjelma 2019-2024. Tampereen kaupunki.

Tampereen kaupunki (2020a). Jobs and enterprise. Tampereen kaupunki. Noudettu 2020-05-06 osoitteesta <https://www.tampere.fi/en/jobs-and-enterprise.html>

Tampereen kaupunki (2020b). International Talent Attraction and Migration. Tampereen kaupunki. Noudettu 2020-05-06 osoitteesta <https://www.tampere.fi/en/jobs-and-enterprise/international-talent-attraction-and-migration.html>.

Tarnanen, M., Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. (2015). Kielten käyttö ja oppiminen aikuisten maahanmuuttajien integroitumisen ja identiteettien rakennusaineina. Teoksessa Jakonen, T., Jalkanen, J., Paakkinen, T. & Suni, M. (toim.) Kielen oppimisen virtauksia. Flows of language learning. AFinLAn vuosikirja 2015. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 73. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys, 56–72.

Te-palvelut. Work in Finland. Te-palvelut. Noudettu 2020-05-05 osoitteesta https://www.te-palvelut.fi/te/en/jobseekers/work_finland/index.html.

Tilastokeskus (2015a). Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Tilastokeskus. 221s.

Tilastokeskus (2015b). Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa – hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle. Tilastokeskus. 54s.

Tilastokeskus (2017). Itsenäisyyspäivä 2019. Tilastokeskus. Noudettu 2020-05-10 osoitteesta www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/itsenaisyySPAIVA-2019.html.

Tilastokeskus (2020a). Kuntien avainluvut. 2020-aluejaolla. Noudettu 2020-05-14 osoitteesta <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2020&active1=SSS>.

Tilastokeskus (2020b). Ulkomaan kansalaiset. Tilastokeskus. Noudettu 2020-05-16 osoitteesta <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

Tolia-Kelly, D. (2004). Materializing post-colonial Geographies, examining the Textual landscapes of Migration in the south asian home. *Geoforum*, 35(6), 675-688.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2018). Welcome to Finland, TEM esitteet 18/2018. Työ- ja elinkeinoministeriö. Grano Oy. 68 s. Noudettu 2020-04-20 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161193/MEAEguide_18_2018_TervetuloaSuomeen_Eng_PDFUA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019). Talent Boost Cook Book. Noudettu 2020-03-13 osoitteesta <https://tem.fi/documents/1410877/7552084/Talent+Boost+Cookbook+Finland.pdf/d4675b40-cc36-2038-e96b-9eb01fe3874d/Talent+Boost+Cookbook+Finland.pdf/Talent+Boost+Cookbook+Finland.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2020). Kysymyksiä ja vastauksia Talent Boostista. Noudettu 2020-05-17 osoitteesta <https://tem.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-talent-boostista>.

Törngren, S. O. & Holbrow, H. J. (2016). Comparing the Experiences of Highly Skilled Labor Migrants in Sweden and Japan: Barriers and Doors to Long-term Settlement. *International Journal of Japanese Sociology*, 26(1), 67-82.

Vaattovaara, M., Bernelius, V., Kepsu, K., & Eskelä, E. (2009). *Helsinki: An attractive hub of creative knowledge? The views of high-skilled employees, managers and transnational migrants*. (ACRE report; No. 8.5). Amsterdam: AMIDSt.

- Vaattovaara, M., Bernelius, V., Kepsu, K., & Eskelä, E. (2010). Creative knowledge and local policies in Helsinki: How to enhance the city's competitiveness. (ACRE report; No. 10.5). AISSR - University of Amsterdam
- Walker, G. J., Halpenny, E. A., & Deng, J. (2011). Leisure satisfaction and acculturative stress: The case of Chinese-Canadian immigrants. *Journal of Leisure Research*, 43(2), 226-245.
- Valtonen, K. (1994). The Adaptation of Vietnamese Refugees in Finland. *Journal of Refugee Studies*. 7. 63-78.
- Van Der Zee, K. I., Ali, A. J. & Haaksma, I. (2007). Determinants of effective coping with cultural transition among expatriate children and adolescents. *Anxiety, Stress, & Coping*, 20(1), 25-45.
- Van Riemsdijk, M. (2014). International migration and local emplacement: everyday place-making practices of skilled migrants in Oslo, Norway. *Environment and Planning A*, 46, pages 963 – 997.
- Wang, X., & Kanungo, R. N. (2004). Nationality, social network and psychological well-being: Expatriates in China. *The International Journal of Human Resource Management*, 15(4-5), 775-793.
- Warinowski, A. & Laakkonen, E. (2020). Psychological Adjustment of Expatriate Children in Cultural Transitions. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 11(1), 1-22.
- Weeks, K. P., Weeks, M., & Willis-Muller, K. (2010). The adjustment of expatriate teenagers. *Personnel Review*, 39, 24–43.
- Vehaskari, A. (2010). TALENT AVAILABLE Tapping the Expat Talent Pool. EVA. Taloustieto Oy. 50s.
- Vehkalahti, K. (2019). *Kyselytutkimuksen Mittarit Ja Menetelmät*. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Vogel, A. J., Van Vuuren, J. J., & Millard, S. M. (2008). Preparation, support and training requirements of South African expatriates. *South African Journal of Business Management*, 39(3), 33-40.

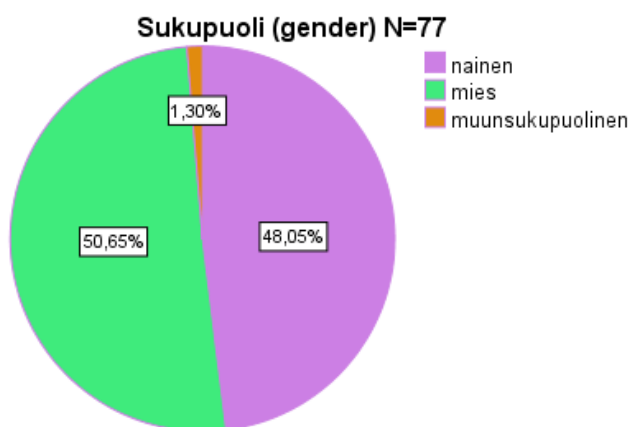
Väestöliitto (2020). Maahanmuuttajien määrä. Noudettu 2020-05-17 osoitteesta https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/.

Yeoh, B. S.A & Huang, S. (2011). Introduction: Fluidity and Friction in Talent Migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37:5, 681-690.

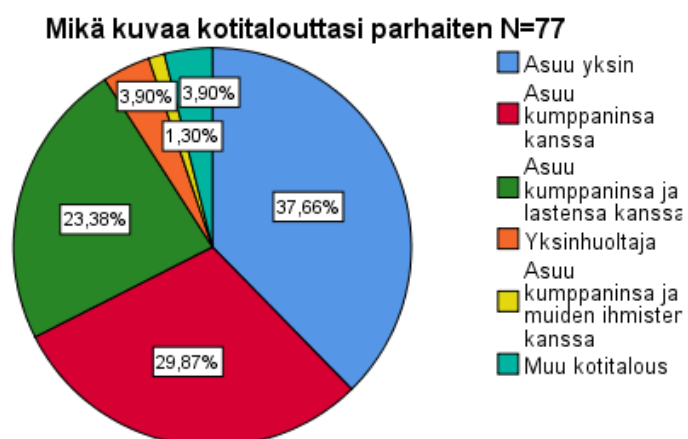
Yijälä, A., Likki, T., Stein, D. & Jasinskaja-Lahti, I. (2009). The adjustment of highly skilled international professionals in Helsinki. Teoksessa Jasinskaja-Lahti, I. & Laine, M. (toim.) *Founding the European Chemicals Agency: The perspectives of the employees and authorities of the City of Helsinki*. Research series 2009: 7. City of Helsinki Urban Facts, 17–113.

Liitteet

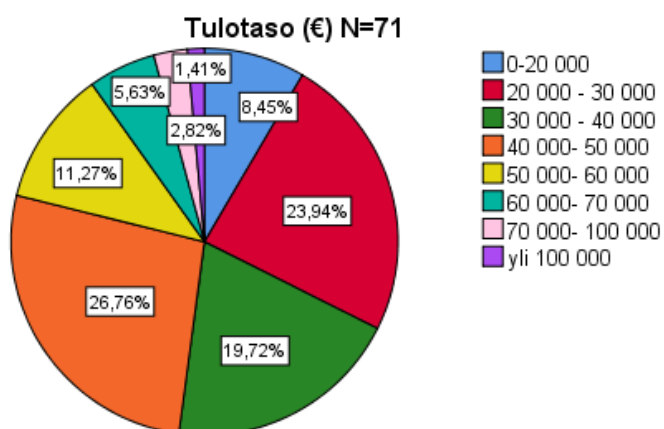
Liite 1 Aineiston kuvailevat diagrammit ja taulukot.

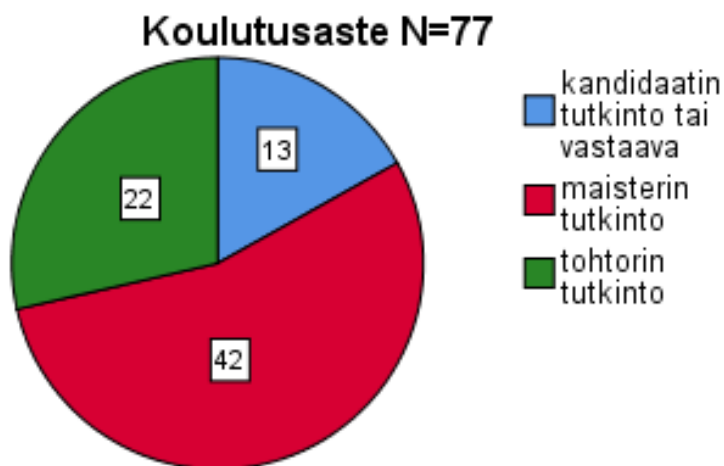
Kuva 1 Vastaajien sukupuolijakauma

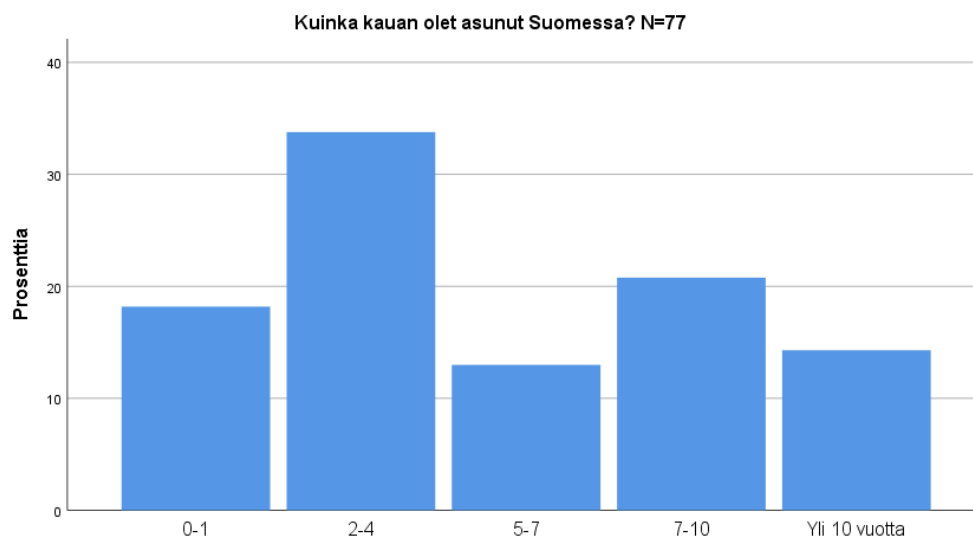
Kuva 2 Kotitalouksien rakenteet

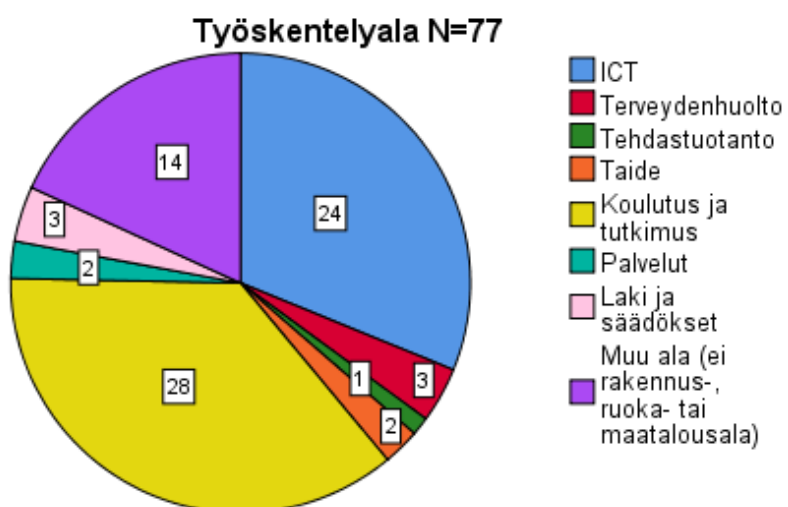
Kuva 3 Tulotaso

Kuva 4 Osaajat koulutustasoittain

Kuva 5 Suomessa asuttu aika

Kuva 6 Työskentelyalat

		Esiintyminen	Prosentti
Ikä	18-23	1	1,3
	24-29	19	24,7
	30-34	24	31,2
	35-39	20	26,0
	40-44	7	9,1
	45-49	4	5,2
	50-60	1	1,3
	60-70	1	1,3
	summa	77	100,0

Taulukko 1 Osaajien ikäjakauma

Liite 2 Fisherin tarkan testin tulokset

Muuttujat	Fisher's exact test (exact sig., 2-sided)	N
etnisyys*tyytyväisyys	0,559	49
etnisyys*kieli	0,283	48
etnisyys*sosiaalisuus	0,272	48
etnisyys*asuminen	0,369	49
etnisyys*harrastukset	0,513	47
kansalaisuus*tyytyväisyys	0,33	67
kansalaisuus*kieli	0,302	66
kansalaisuus*sosiaalisuus	0,583	66
kansalaisuus*asuminen	0,414	66
kansalaisuus*harrastukset	0,235	65
sukupuoli*tyytyväisyys	0,419	75
		Cramer's V (0,437); Phi (0,618)
sukupuoli*kieli	0,029*	73
sukupuoli*sosiaalisuus	0,878	74
sukupuoli*asuminen	0,515	75
sukupuoli*harrastukset	0,839	73
Asuinpaikkakunta*kieli	0,053	73
Asuinpaikkakunta*asuminen	0,296	75
Asuinpaikkakunta*tyytyväisyys	0,647	75
Asuinpaikkakunta*sosiaalisuus	0,354	74
Asuinpaikkakunta*harrastukset	0,917	73
Työala*kieli	--	73
Työala*tyytyväisyys	--	75
Työala*asuminen	0,57	75
Työala*sosiaalisuus	0,781	74
Työala*harrastukset	0,923	73
Koulutustaso*kieli	0,711	73

Taulukko 2 Fisherin tarkan testin tulokset

Liite 3 Kyselyn levityspaikat

Ryhmät ja Intranetit	Jakoalusta	Ihmisiä n.
Expat Finland	Facebook ryhmä	3900
Foreigners in Finland	Facebook ryhmä	26000
Internationa HUB Tampere	LinkedIn ryhmä	3250
International friends in Tampere	Facebook ryhmä	650
Brits in Finland	Facebook ryhmä	920
Aussies in Finland	Facebook ryhmä	530
International working women of Finland	Facebook ryhmä	3100
Svenska Gillet i Finland r.f.	Facebook sivu	280
Americans in Finland	Facebook ryhmä	1000
Circolo delgi italiani in Finlandia	Facebook ryhmä	3100
Svenskar i Helsingfors	Facebook ryhmä	638
Indians in Finland	Facebook ryhmä	8000
Helsinki Expat Meetup	Facebook ryhmä	9400
Singaporeans in Finland	Facebook ryhmä	220
Malaysians in Finland	Facebook sivu	555
Mexicanos en Finlandia	Facebook ryhmä	1500
Canadians and Americans in Finland	Facebook ryhmä	277
Espanjoles en finlandia	Facebook ryhmä	5300
Tampereen yliopiston intranet	Intranet	x

Taulukko 3 Kyselynjako paikat ja maksimi tavoitettavuus (18.4.2020)

Liite 4 Kyselylomake

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

The life of highly skilled, work-related migrants in Finland

Dear participant,

I'm Kanerva Matveinen, a master's student at the University of Helsinki. In my master's thesis, I am examining work-based migration of highly skilled people whose primary reason for moving to Finland was work. For this purpose, I study the life of work-based migrants in six Finnish cities: Helsinki, Espoo, Vantaa, Oulu, Tampere and Turku.

Currently, the knowledge related to work-based migration of highly skilled people is limited. With my thesis, I wish to create new information.

The answers to questionnaire will be used for my educational purposes only, and will not be given to third parties. The answers are anonymous and confidential. Answering to the survey can be stopped at anytime.

It takes approximately 10 to 15 minutes to answer the survey. The survey can be answered until 28th of February, but please answer to it as soon as possible. If you wish, you can also share this questionnaire.

All answers are highly important. In case you have questions, please feel free to write me an e-mail.
Thank you for taking the time to assist me in my educational endeavors.

Sincerely,
Kanerva Matveinen, B. Sc.
e-mail kanerva.matveinen(a)helsinki.fi

Supervisor:
Professor Markku Lyytönen
Department of Geosciences and Geography
University of Helsinki
e-mail markku.lyytönen(a)helsinki.fi
mobile +358 (0)500 412 928

FRIENDS

This part is about friendships. Please answer the questions based on your experience. Questions marked with * are obligatory.

Have you found friends in Finland?*

Strongly disagree Slightly disagree Neutral Slightly agree Strongly agree

* ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

If you have found friends, where did you meet them?

☐ At work	☐ Through your children's friends and their family
☐ An hobbies	☐ Online
☐ During volunteer work	☐ While shopping
☐ In the neighborhood	☐ In hospital
☐ In bars or restaurants	☐ Out of no where, for example, in the street
☐ In events for socializing and networking	☐ In art events (concerts, museums, galleries etc.)
☐ Through mutual friends	☐ Other

Are your friends

- ☐ International people
☐ Same nationality as you
☐ Local people
☐ Other

Please write freely about your experience of finding friends in Finland. ?

FAMILY

This part is about family life in Finland. The word spouse also refers to partners and significant others (boy and girl friends, fiancées etc.). Please answer according to your family situation. Questions marked with * are obligatory.

* Which best describes your household in Finland?*

--Select--

If you have a spouse with you in Finland, how has your spouse adjusted into life in Finland? *

Has your spouse found friends in Finland?

Strongly disagree Slightly disagree Neutral Slightly agree Strongly agree I don't know

☐
☐
☐
☐
☐
☐

If you have a child or children who are students, where are they studying?

International school primary or secondary school

Please write freely about your experiences of the education and education system in Finland. (Challenges, expectations, reality, surprises etc.)

Have your children found friends in Finland?

Strongly disagree Slightly disagree Neutral Slightly agree Strongly agree I don't know

☐
☐
☐
☐
☐
☐

Have your children adjusted into life in Finland?

Strongly disagree Slightly disagree Neutral Slightly agree Strongly agree I don't know If you wish to, please elaborate more on your answer here.

☐
☐
☐
☐
☐
☐

How would you describe your family life in Finland?

HOUSING AND LIFE QUALITY

This part is about housing and life in Finland. Please answer to the questions based on your own experience.

How difficult was finding housing?*

Very difficult A bit difficult Not difficult or easy A bit easy Very easy I don't know If you wish to, please elaborate more on your answer here.

* ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

How satisfied are you with your current housing?

Very unsatisfied Slightly unsatisfied Neutral Slightly satisfied Very satisfied I don't know If you wish to, please elaborate more on your answer here.

☐
☐
☐
☐
☐
☐

How satisfied are you with your life in Finland?*

Very unsatisfied Slightly unsatisfied Neutral Slightly satisfied Very satisfied I don't know

* ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

How would you rate your life in Finland from 1 to 10? 1= extremely horrible, 10= absolutely fantastic

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 I don't know If you wish to, please elaborate more on your answer here.

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

EXPECTATIONS AND LIFE IN FINLAND

* Please write freely about your experiences of moving to and living in Finland. (for ex. expectations, settling in, language etc.)*

* Please write freely about your experiences of working in Finland and Finnish work life. (for ex. expectations, settling in, language etc.)*

How have your expectations of life and work been met?

Very poorly Slightly poorly Neither poorly nor well Slightly well Very well I don't know If you wish to, please elaborate more on your answer here.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Before your move to Finland was there something that concerned you? If yes, what did?

How did the city you moved to welcome you? *

Have you used services for migrants that are provided by your city? If yes, which ones?

How necessary is to you the knowledge of Finnish or Swedish in your work?

Very unnecessary Slightly unnecessary Neither unnecessary nor necessary Slightly necessary Very necessary I don't know Please, elaborate more on your answer here.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

How necessary is to you the knowledge of Finnish or Swedish in your life?

Very unnecessary Slightly unnecessary Neither unnecessary nor necessary Slightly necessary Very necessary I don't know Please, elaborate more on your answer here.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

BACKGROUND QUESTIONS

Please answer to the background questions. Questions marked with * are obligatory.

* Age*

* Gender*

* Where do you live in Finland?*

* What was your primary reason for moving to Finland?*

In which industry do you work at?* *

- ☐ Healthcare
- ☐ Information and communications technology
- ☐ Manufacturing
- ☐ Arts
- ☐ Education and research
- ☐ Agriculture
- ☐ Services
- ☐ Food and beverages
- ☐ Law and regulations
- ☐ Construction
- ☐ Other

How long have you worked for your current employer?

* How much do you earn in a year? (€)*

* What is your highest education?*

* How long have you in total lived in Finland?*

How many years do you think you will live in Finland?

What is your nationality? *

What is your ethnicity?